

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 maj justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Valter Mutz* (MP) avsåg sig uppdraget som ledamot i utrikesutskottet och som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Pernilla Stålhammar* (MP) avsåg sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Miljöpartiets riksdagsgrupp anmält *Pernilla Stålhammar* som ledamot i utrikesutskottet.

Andre vice talmannen förklarade vald till

ledamot i utrikesutskottet
Pernilla Stålhammar (MP)

§ 4 Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare m.m.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16: MJU17
Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare
m.m. (prop. 2015/16:118)
föredrogs.

Anf. 1 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Betänkandet vi har att behandla i dag heter MJU17 och har rubriken *Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare m.m.* Det innehåller utöver regeringens proposition med samma namn också 30 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden samt åtta reservationer.

Det handlar om fisket i stort och smått – allt från ålförvaltning och vattenbruk till konkurrenskraft och redskapsanvändning. Det här är kända ämnen för utskottet, och vi har diskuterat dem i den här kammaren ganska flitigt, bland annat i fjol när ett nära nog identiskt betänkande, MJU6 *Fiskeripolitik*, behandlades. Regeringen har sedan dess erbjudit nästan enbart tystnad i fiskerifrågor, vilket får stå för den.

Herr talman! Fiskeripolitiken är viktig för Sverige och för Europeiska unionen. Jag som moderat riksdagsledamot tycker att reformen av den gemensamma fiskeripolitiken som kom till på EU-nivå under alliansregeringens tid var ett viktigt steg. Utan den hade överfisket tillåtits fortsätta. En hel svensk yrkeskår hade på bara några år fått se näten bli allt tommare tills man till slut skulle ha fått se sig om för att sälja sin båt. Den biologiska mångfalden hade fortsatt minska i samma takt, och rubbningarna i ekosystemen hade varit betydande.

Nu är reformen genomförd. Bottenplattan är så att säga lagd. Det är bra. Dock ska sägas att en central utmaning återstår: Den rödgröna regeringen måste nu agera kraftfullt för att det nya regelverket ska implementeras i samtliga medlemsländer utan att onödigt regelkrångel och olika tolkningar bidrar till en snedvriden konkurrens.

Ska fiskenäringen kunna leva, utvecklas och frodas behövs starka fiskebestånd. Det leder inte bara till god mat på tallriken utan också till biologisk mångfald och ekosystem i balans. För att nå dit krävs långsiktiga, fleråriga förvaltningsplaner.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3 om livskraftiga bestånd där det här utvecklas ytterligare.

Herr talman! Även ålförvaltningen specifikt bör nämnas. Det vore kanske tjänstefel att inte göra det. Jag har tittat tillbaka på de senaste årens fiskedebatter i riksdagen, och ålförvaltningen har varit den fråga som diskuterats allra mest – med god marginal.

Jag vill inledningsvis säga att det gläder mig att vi nu ser mer ål i våra vatten. Ålen ökar i Nordsjön och ute i Europa. Här hemma i Sverige råder sedan 2007 ett generellt ålfiskeförbud. Jag tror att det är nödvändigt att det generella förbudet består om vi på allvar vill säkerställa ålens fortlevnad och beståndens bärkraft.

Däremot, med det sagt, är inte ålförvaltningen ett färdigt politikområde. Det finns fortfarande en handfull fiskare som har tillstånd från Havs- och vattenmyndigheten att fiska ål. Den skaran minskar i snabb takt och

riskerar att försvinna, trots att det finns en rik kultur som rör ålfisket, trots att ålfiske kan bidra till försörjning och arbetstillfällen och trots att ålfisket kan vara en viktig komponent i skärgårdsutvecklingen.

Det är för att vi i Sverige på ett ganska unikt sätt har sagt nej till generationsskifte för ålfiskare. Den som växt upp i ett familjeföretag som har fiskat ål har ingen möjlighet att överta fisketillståndet. Det ska sägas att det är långt ifrån alla som längtar efter att ta över sina föräldrars jobb. Det är så att säga ingen naturlag.

Att ändra på detta och möjliggöra generationsskifte för det småskaliga fisket skulle både ingjuta framtidstro och se till att såväl kultur som kunskap kan bevaras. Jämte det generella förbudet, ökade insatser för passagervägar vid vattenkraftverk och fleråriga förvaltningsplaner torde det inte vara en omöjlig ekvation. Det här bör regeringen uppdras åt ansvarig myndighet att åtminstone se över.

Herr talman! Det finns ju en proposition i det här betänkandet också. Mycket av det som ingår i den propositionen är ingenting konstigt. Svensk lagstiftning behöver uppdateras med hänvisning till Lissabonfördraget och reformen av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Den svenska lagen om EG:s förordningar uppdateras.

Den verkliga förändringen som kommer till med anledning av propositionen rör de överträdelser som begås efter landning av fiskefångsten. De flyttas från det straffrättsliga området till ett system med sanktionsavgifter. Det är en rimlig förändring, men den väcker en del följdfrågor. Det här är den första proposition som regeringen lämnar som rör fiskeripolitiken, trots att regeringspartierna tidigare haft ganska hög svansföring i många frågor. Det finns därför skäl att fråga: När kommer nästa proposition?

Vi tar några exempel. Vad tycker regeringen egentligen om bottentrålningens framtid? Miljöpartiet har tidigare sagt att de vill ha ett totalförbud utan undantag, men nu är det tyst om det.

Vad tycker regeringen om vattenbrukets framtid i Sverige? Landsbygdsministern har sagt att han vill utveckla det, men livsmedelsstrategin, där vattenbruk bara är en liten del, är kraftigt försenad och inte förankrad hos övriga partier.

Tredjelandsavtalen är jag övertygad om att fler kommer att nämna i dagens debatt. Det skulle vara intressant att veta hur regeringen konkret vill förändra dem. Det vi hittills sett i EU-nämnden har inte varit ny politik.

Herr talman! Det är kanske bra att regeringen inte går fram med de löften som exempelvis Miljöpartiet ställt ut under tiden i opposition. Men att göra ingenting känns särdeles svagt. I stället borde regeringen ta vid där Alliansen slutade med fortsatt fokus på regelförenklingar, långsiktiga styrmedel och internationellt samarbete.

Jag är stolt över de reformer som kom till under alliansregeringens tid, men jag är samtidigt övertygad om att Alliansen inte blev klar. Det behövs mer regelförenklingar, inte nya pålagor.

Om detta fokus består, ja då kan vi få fortsätta njuta av nyttig fisk på tallriken från lönsamt fiske i hållbara bestånd. Det borde vara målet för fiskeripolitiken.

(Applåder)

Anf. 2 ANDERS FORSBERG (SD):

Herr talman! Från Sverigedemokraternas sida vill jag först yrka bifall till vår reservation nr 5 om konkurrenskraftigt fiske och nr 6 om ålförvaltning.

Herr talman! När vi talar fiske i Sverige talar vi om svensk kultur och tradition med fiskare som har flera generationers fiskeerfarenhet bakom sig. Här kan man tala om att ha fisket i blodet. Det är de människorna som bor på landsbygden i dag nära havet eller sjön i det som vi kallar för skärgården.

Men det har skett en dramatisk utveckling när det gäller fisket i Sverige. Antalet fiskare och båtar har minskat drastiskt. År 1980 hade vi till exempel i Blekinge län 40 fiskebåtar, och i dag finns det 4 kvar.

Sverigedemokraternas målsättning är att inom ramen för marknadsekonomiska principer och ett långsiktigt hållbart nyttjande av fiskevatten verka för att bevara en livskraftig svensk fiskerinäring. Det ligger i sakens natur att fisket måste regleras, men vi måste samtidigt arbeta för rimliga förutsättningar för enskilda näringsidkare när till exempel EU-lagstiftning genomförs.

Vi anser att HaV, Havs- och vattenmyndigheten, i utökad grad behöver arbeta för proportionella straff för yrkesfiskare som inte sköter sig.

Det är också viktigt att vi verkar mot den så kallade utflaggningsen av svenska fiskefartyg. Samma regler måste gälla för alla fiskare, oavsett land. Sverige har en av de hårdaste lagstiftningarna av alla länderna runt Östersjön. Det leder till att svenskt fiske konkurreras ut och till att arbetstillfällena och skatteintäkter flyttas till andra länder. Vår fiskeripolitik ska vara rättvis. Det är en av hörnstenarna i en bra fiskeripolitik. Fiskarna runt Östersjön måste kunna konkurrera på lika villkor. Tyvärr är det inte på det sättet i dag.

Herr talman! När det gäller vattenbruk är uttaget av vildfångad fisk av naturliga skäl begränsat. Sverige har emellertid mycket goda förutsättningar för just matfiskproduktion – alltså fiskodling – i synnerhet i de norra delarna där de näringsfattiga regleringsmagasinen runt vattenkraftverken finns. Fiskodling i dessa vatten kan vara ett sätt att återskapa till exempel livskraftiga ekosystem, eftersom odlingen tillför näring till dessa i regel näringsfattiga vatten.

Vi vill underlätta för etablering av nya fiskodlingar samt förbättra förutsättningarna för befintliga odlingar att expandera. Dessutom bör HaV utreda vilka insjöar och vattendrag som kan lämpa sig för fiskodling.

Vi vill se över kostnaderna för näringsidkare i branschen och hur dessa kostnader kan sänkas. Man kan till exempel bidra till bättre förutsättningar, exempelvis genom att sänka tillsynsavgifterna, som i vissa fall är väsentligt högre än för annan verksamhet som kräver miljötillstånd.

Herr talman! Fritidsfisket, eller det så kallade sportfisket, är en viktig del av många svenskars rekreation och avslappning. Fritidsfisket har stor potential för att bidra till sysselsättning, en levande landsbygd och biologisk mångfald. Samtidigt bör man inte blunda för intressekonflikten mellan de små vattenkraftverken och fritidsfisket. Att återskapa vandringvägar för till exempel fisken i små och medelstora vattendrag innebär stora investeringskostnader. Mycket av den flora och fauna som etablerats under

århundraden av mänsklig verksamhet lever i och gynnas av just de förhållanden som råder i vattenkraftsdammarna. Och dammarna bidrar till viktiga miljöer för rekreation och ett rikt friluftsliv.

I dagsläget kan olika finansieringsmöjligheter vara att man kan äska medel från exempelvis landsbygdsprogrammet, EU:s fiskerifond, den lokala naturvårdssatsningen och så vidare. Vi föreslår därför i vår motion att en utredning ska tillsättas om hur investeringsstöden kan samordnas för sportfisket och fritidsfisket och hur man kan underlätta för fiskens vandring.

Herr talman! År 2007 infördes ett generellt ålfiskeförbud i Sverige. Regleringen gav Havs- och vattenmyndigheten möjlighet att tillåta fiske på dispens genom så kallade ålfisketillstånd. Från och med 2012 utvidgades förbudet så att allt ålfiske på västkusten förbjöds, vilket enligt uppgift drabbade ett åttiotal ålfiskare. Utifrån dagens ålbestånd i Östersjön påverkas beståndet av det fiske som sker i dag med ungefär 2 procent.

Dagens innehavare av ålfisketillstånd riskerar att bli de sista svenska ålfiskarna. Det beror på att de, till skillnad från vad som annars är brukligt, inte kan överlåta sina företag och nödvändiga licenser för att bedriva ålfiske till en annan person eller ett annat företag. Det är helt orimligt. Det är en form av näringsförbud. Situationen riskerar också att leda till att dagens ålfiskeföretag knappast kan fortsätta när tillstånden upphör att gälla.

De åtgärder som EU:s medlemsstater har vidtagit för att förbättra ålbeståndet har haft positiva effekter. Under de senaste åren har glasålsinvandringen till Europa ökat kraftigt liksom ålyngeletableringen i södra Sverige.

Ålfisket är i dag hårt reglerat genom till exempel kravet på ålfisketillstånd. Det mycket begränsade ålfiske som bedrivs i dag kan anses som långsiktigt hållbart. Det ger också viktiga arbetstillfällen på landsbygden. Den unika ålakulturen ger viktiga inkomster till bland annat turistnäringen.

Ett fortsatt förbud för ålfisket skulle alltså kunna slå sönder en flerhundraårig kulturarvstradition som har rötter i medeltiden. Det kan, när det gäller det, vara intressant att återkoppla till det Jesper Skalberg Karlsson sa när han talade före mig. Man pratar om att man vill bevara ålfisket, men det är märkligt att man inte väcker några motioner eller lämnar några reservationer i frågan. Det är bara vårt parti som har lämnat en reservation i frågan. Det vore intressant att höra om Alliansen har några konkreta förslag.

Herr talman! Fisket är en förutsättning för en levande kust och skärgård. När vi gynnar småföretagande och vidmakthåller det småskaliga insjö- och kustnära fisket får vi ett levande kulturarv på köpet. Det är viktiga värden att bevara. En del av dessa värden riskerar nu att gå förlorade, om man inte får möjlighet att bedriva kustfiske eller ålfiske. Nya och lokala unga fiskare får inte möjligheten att kunna försörja sin familj på att ha sin verksamhet i vår skärgård.

En samlad syn på förvaltningen och yrkesfiskare kan ge intressanta resultat. Till exempel är Kosterhavets nationalpark ett storskaligt experiment där man testat att ha en lokal och fullt integrerad havsförvaltning. Det är en styrelse med stark lokal representation från samhällsföreningar, yrkesfiskare, politiker och forskare, byggd på ömsesidig respekt och förtroende. Det finns en vision där långsiktigheten för den egna marina resursen är en hörnsten.

Man kan fråga sig om det inte är en sådan framtida havsförvaltning som vi ska jobba med. Det blir ett större perspektiv, och arbetet drivs av aktörerna.

Herr talman! Fisket är beroende av den biologiska mångfalden och ett hållbart fiske där vi hushållar med havets resurser. Ett livskraftigt fiske och vattenbruk är en förutsättning för en levande landsbygd. Landsbygdens villkor och de landsbygdsnära näringarna utgör därför kärnan i vår politik.

Anf. 3 ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Som jag ser det vilar det ett tungt ansvar på den nuvarande, rödgröna regeringen. Vad är det för ansvar? Jo, det är ansvaret för att genomföra det vi har kommit överens om.

I Europeiska unionen har vi kommit överens om två viktiga saker under senare år, nämligen EU:s kontrollförordning på fiskeområdet och en gemensam fiskeripolitik. I detta ligger till exempel att vi ska ha ett utkastförbud. Det betyder att man inte får kasta fångad fisk över bord, utan den ska landas, tillvaratas och nyttjas.

För att börja med något positivt är det tillfredsställande, till och med bra, att vi äntligen har fått ett förslag som vi i dag kan fatta beslut om. Det handlar om förslaget om sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare. Men det räcker inte, herr talman.

Jag anser att Sverige har tappat den ledartröja som vi hade på fiskeriområdet tidigare. Varför är det viktigt att vår röst hörs i Europa? Jag anser nämligen inte att vår röst hörs i Europa längre. Jo, det är viktigt för Europas vatten. Det är viktigt för vårt innanhav Östersjön. Det är viktigt för fisken. Det är viktigt för fiskeriet. Det är viktigt för den biologiska mångfalden. Och det är viktigt för jobben.

Då är det underligt att det än i dag, ett och ett halvt år efter att det som vi kommit överens om i Europa har trätt i kraft, finns starka indikationer på, till och med bevis för, att kontrollen av det av mig tidigare nämnda utkastförbudet är bristfällig, rent av dålig. Förbudet efterlevs inte på det sätt som det var tänkt. Det finns förslag på hur man skulle kunna åtgärda den problematiken. Men regeringen förblir passiv. Något måste göras.

Vad är det då som måste göras? Till att börja med måste regeringen visa intresse för de här sakerna. Jag anser inte att man gör det. Man måste engagera sig, annars är det ingen som lyssnar på vad vi säger från svensk sida när beslut ska fattas och ställningstagande ska göras i Bryssel och annorstädes. Därtill behövs det lite pengar för att saker och ting ska komma på plats. Detta saknas.

Det är alltså väldigt tyst från regeringen på det området, vilket jag beklagar. Jag gör det kanske allra mest av det skäl som en gång var, och det var vi i Sverige väldigt överens om. Skälet var nämligen att man skulle kunna använda Östersjön och Östersjöfisket som en förebild för hela EU:s fiskeripolitik. Men det är inte möjligt om inte finns något ytterligare engagemang.

Varför är nu detta så viktigt? Jo, därför att fisken känner ju inga gränser. Gränsöverskridande samarbete är alltså en förutsättning för en bra fiskeförvaltning och också för den biologiska mångfald som vi vill ha.

Som jag ser det, herr talman, måste Sverige anta den utmaning som det innebär att få med sig en majoritet för att man ska kunna fatta nödvändiga

beslut och göra nödvändiga ställningstaganden så att vi också i framtiden kan behålla och utveckla de jobb som finns i och kring fisket, så att vi kan bibehålla och utveckla den biologiska mångfald som finns i och runt våra hav. Jag tycker att detta är synnerligen angeläget, och av det skälet, herr talman, yrkar också jag bifall till reservation 3.

I detta anförande instämde Kristina Yngwe (C).

Anf. 4 LARS TYSKLIND (L):

Herr talman! Nu diskuterar vi återigen fisket. Vi brukar återkomma till mycket som vi har behandlat tidigare. Men när man diskuterar fiske finns det ju en utgångspunkt, och det är att vi har fungerande ekosystem i livskraftiga fiskstammar som kan ge avkastning. Det är ju det som vi strävar efter oavsett om vi diskuterar vårdförvaltning eller någonting annat.

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nr 3 som handlar just om livskraftiga fiskbestånd där vi särskilt vill uppmärksamma kopplingen mellan livskraftiga fiskbestånd, Vattenverksamhetsutredningens förslag och genomförandeåtgärdsplan enligt vattendirektivet. Både i civilutskottet och i miljö- och jordbruksutskottet har man tidigare diskuterat hushåll med mark- och vattenområden när det gäller vattenvård. Det finns två tillkännagivanden, så regeringen har ju ett ansvar för att ta tag i detta. Det kopplas då naturligtvis till livskraftiga fiskbestånd av bland annat vandrande fisk som ål och lax. Regeringen har ansvaret för att ta tag i den frågan. Som sagt: Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Herr talman! Den proposition som vi har att behandla här om sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område och yrkesfiskare, ja, vad ska man säga om den? Det är väl bra att propositionen kommer nu. Det är högst rimligt att alla andra aktörer tar ansvar för uppgiftsskyldighet och märkningskrav. Det kan inte bara ligga på yrkesfiskarna i det första ledet. Där har vi inga motsatta synpunkter.

Nu har man en gemensam fiskeripolitik inom EU. Under alliansregeringen var Sverige väldigt drivande för att få den på plats, och det finns mycket positivt i den politiken, vilket också har nämnts här tidigare. Mycket styrs nu av denna gemensamma fiskeripolitik, men det finns naturligtvis utrymme för vissa nationella åtgärder.

Vi återkommer tämligen ofta till att vi ändå vill stå upp för det kustnära och småskaliga yrkesfisket, och det är också kraftigt kopplat till en levande landsbygd.

För att uppnå detta är en dialog mellan de inblandade aktörerna det absolut viktigaste. Fiskenäringen, vi politiker, forskare och även myndigheter måste vara inblandade i dialogen. Mycket handlar om att man måste ha samma verklighetsbild och om att man inte minst tar del av varandras kunskap och erfarenheter. Det finns väldigt många konstruktiva lösningar som går att få fram, men oftast kan det uppstå konflikter i den diskussionen bara på grund av rena missförstånd som beror på att man pratar förbi varandra. Det är en av de saker som egentligen alla har ansvar för, inte minst regeringen och ansvarig minister.

Det som nu är centralt i reformeringen är till att börja med detta med förvaltningsplaner. Sverige bör driva på för att man ska få fleråriga förvaltningsplaner och inte minst flerartsplaner i de vatten där det är aktuellt.

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Sanktionsavgifter för
andra aktörer på
fiskets område än
yrkesfiskare m.m.*

Det finns ett utkastförbud som successivt har börjat införas i EU sedan den 1 januari 2015. Det är en problematik där både regeringen och myndigheten har ett ansvar för att detta ska fungera. Det här är också ett sådant område där det är oerhört viktigt med dialog. Man måste få ett långsiktigt system som har stor acceptans bland alla aktörer inom området. Det får inte finnas några incitament för att fuska i systemet. Då blir det en stor osäkerhet. Att man märker att det inte lönar sig att göra rätt är nästan det värsta som kan inträffa i ett system av den här typen.

Det finns ett bemyndigande till regeringen om att införa överlåtbara fiskerättigheter i enskilt fiske och ett annat bemyndigande att införa det även för annat fiske. Detta är ett instrument som rätt använt kan bli väldigt bra. Det kan inte ske annat än i ett väldigt tätt samarbete med fisket självt för att få det att fungera. Det pågår konstruktiva diskussioner om detta. Det gäller att få en bred förankring i den här frågan.

Det som också inleddes under alliansregeringen och som är värt att ta upp här är utvecklingen av selektiva redskap. Jesper Skalberg Karlsson tog upp bottentråning. Det är en fråga som har varit återkommande sedan tidigare. Här är det inte svart eller vitt som gäller, utan utvecklingen av redskap har en väldigt stor betydelse, inte minst i fråga om selektiviteten i redskapen. Det är viktigt att de satsningar som har gjorts följs upp för att se om de har fått de önskade effekterna.

Sedan vill jag säga några ord om vattenbruket. Det är också ett område som vi återkommer till. Vi pratar om att det finns stor potential, och nu finns det på plats en handlingsplan om administrativ förenkling, planering, miljömässig och socialekonomisk hållbarhet samt stärkt konkurrenskraft. Ändock utvecklas det hela ganska långsamt.

Man kan med ett visst intresse se på det vattenbruk som utvecklas helt på land, alltså med landbaserade slutna system. Där har man inte den miljömässiga påverkan som på vattendrag och i havet. Det utvecklas på en del ställen, och det tycker jag är extra intressant.

Sedan kan jag konstatera att det finns mycket annat som är väldigt bra. Västkustens musselodling gör dubbel nytta. Den producerar både livsmedel och fångstgröda i havet. Musselodling har utvecklats även som en viktig del i besöksnäringen. Det kan fungera som en utflykt och en matupplevelse.

Ålförvaltningen har också tagits upp. Det är en väldigt komplicerad fråga som man naturligtvis kan diskutera. Utgångspunkten är trots allt att det rör sig om en art som är hotad, det är ju det som är problematiken. Vi måste se till att även vandringsvägarna för ålen blir säkra, så att ansvaret inte bara faller på yrkesfisket. Annars är yrkesfisket efter ål klart hotat i framtiden. Man får en känsla av att just för yrkesfisket efter ål finns det bara en avvecklingsplan. Det är inte så vi vill ha det, utan även det fisket ska kunna utvecklas.

Det är klart att man ska ta upp fisk och förse industrin med råvara. Men vi får också konstatera att det är en väldigt viktig del av landsbygdsutveckling på många håll i landet längs våra kuster. Det är inte minst kopplat till besöksnäringen, intresset för lokalt producerad mat och så vidare. Fisket har en oerhört stor betydelse i stora delar av landet. Det måste vi också ha med oss i diskussionen. Det handlar inte bara om att producera direkt. Det har också mycket kringeffekter.

Anf. 5 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till Alliansens gemensamma reservation 3 i utskottets betänkande.

Torsk, ål och lax hotas på olika platser av flera olika miljöproblem såsom överfiske, vandringshinder och marint skräp. Vi vill att Östersjöns och Västerhavets fiskbestånd ska vara livskraftigt och att man utan oro ska kunna äta den fisk som fiskas här. För att nå ett långsiktigt resultat krävs arbete med generationsmålen och miljökvalitetsmålen, en effektiv myndighetsstruktur och styrning.

Detta bör särskilt uppmärksammas med anledning av Vattenverksamhetsutredningens förslag till ändrade vattenrättsliga regler och genomförande av åtgärdsprogrammen för vattendirektivet. Hänsyn måste tas till olika samhällsintressen, och målsättningarna berör flera myndigheter. Det som här sagts bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Herr talman! Fisket är en uråldrig näring som bedrivits med havet, insjöar och vattendrag som den centrala resursen under många årtusenden. Förutom den socioekonomiska betydelsen är fisket också en pusselbit i Sveriges försörjning av livsmedel. Fritids- och sportfisket är ett brett intresse för stora delar av svenska folket. Det är viktigt att både yrkesfisket och rekreativfisket kan samexistera.

Såväl yrkesfiskarnas som fritidsfiskarnas och kustbefolkningens intressen måste beaktas. Det är av stor vikt att lönsamheten inom fisket inte försämras. Kristdemokraterna vill ha levande skärgårdar med plats för boende, näringsidkare och turism. Jag vill här hålla med ledamoten Tysklind om hur viktigt det är med att det förs en dialog mellan olika parter, myndigheter, partier och politiker för att få ett samförstånd och en förståelse för vad man håller på med.

Fisket kan inte utformas frikopplat från havsmiljöpolitiken. Haven och vattendragen utgör känsliga ekosystem där de olika arterna har viktiga roller. Om en art försvinner eller minskar kraftigt rubbas balansen i ekosystemet.

Kristdemokraterna stöder inriktningen att undanröja vandringshinder för fisk. Men, herr talman, vi anser inte att privatpersoner ska ta den stora kostnad som de nu tvingas göra. I de fall där utrivning eller anläggande av vandringsväg är lämpliga åtgärder ska dessa finansieras med offentliga medel. Länsstyrelsernas bidragsregler måste förändras så att det klart framgår att även de dammägare som blivit ålagda att vidta vissa åtgärder ska omfattas av statligt stöd bland annat inom ramen för det så kallade LONA-bidraget för att vidta nödvändiga åtgärder. En sådan åtgärd brådskar, herr talman, då dammrivningar redan pågår för fullt.

Anf. 6 JAN-OLOF LARSSON (S):

Herr talman! Detta betänkande avhandlar dels ändringar i fiskelagen om sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets områden än yrkesfiskare, dels motioner från allmänna motionstiden. När det gäller ändringarna i fiskelagen och sanktionsavgifterna har vi här hört att vi är helt ense i riksdagen om nödvändigheten och vikten av att införa dessa. När det gäller motionerna avhandlar dessa hållbart fiske, livskraftiga bestånd, sportfiske, vandringshinder, ålförvaltning och vattenbruk. Det är ämnen som återkommer varje år i de olika motionsbetänkandena.

När det gäller Alliansens motion om miljömässigt hållbart fiske kan vi konstatera att partierna inte heller skiljer sig åt i dessa frågor. Men precis som vi i opposition drev Eskil Erlandsson som fiskeminister framför oss för att få EU att bedriva en hållbar fiskeripolitik är det nuvarande oppositions uppgift att göra samma sak med nuvarande fiskeminister. Det är sunt och riktigt.

Herr talman! När det gäller fiskare från EU som fiskar utanför EU:s fiskevatten anser Alliansen att fiskepartneravtalen ska bli mer hållbara och följas upp bättre än det gjordes under Alliansens tid. Jag tycker det är bra när politiker kan vara lite mer självkritiska och inser att man kunde ha gjort saker bättre eller på annat sätt. Vi kan hålla med Alliansen om att vi bör följa upp dessa frågor bättre, och vi är övertygade om att den nuvarande regeringen prioriterar detta på ett bra sätt.

Alliansen anser också att subventionerna i partnerskapsavtalen bör minska så att fiskare som drar nytta av avtalen ska stå för en större del av kostnaden och inte EU:s skattebetalare. Det är vi också överens. Att subventionen i partnerskapsavtalen bör minska för de fiskare som drar nytta av den är inte nog. Vi tycker att vi ska ha ambitionen att den ska slopas helt. De ska stå för sina kostnader till 100 procent.

Herr talman! Det finns också motioner om konkurrenskraftigt fiske. Det finns många anledningar till att ett fiske är konkurrensförmågigt eller inte. Stora dyra båtar behöver fiska in mer fisk än billigare och mindre kostsamma båtar. Dyrare och kanske nyare båtar kan vara effektivare, dra mindre bränsle med mera. Det är mycket som påverkar om man är konkurrenskraftig eller inte.

En annan sak som också påverkar kostnaderna är det regelverk som omgärdar fisket. Här har det byggts på år för år, och det verkar sällan kunna tas bort någon regel oavsett om den har någon funktion eller ej. Moderaternas representant här talade om hur duktiga man varit på att ta bort regelverket inom fisket. Där får jag faktiskt säga emot.

Det har aldrig tagits bort några regler i fisket. Om man möjligtvis har tagit bort en har det införts tre nya. I dag är det ett ogenomträngligt regelverk för fiskare som ska ut. Ger de sig i dag ut på havet för en fisketur kan man nästan med hundraprocentig säkerhet säga att någon regel har brutits innan de är i land igen. Då kan de få böter. Det kan kosta, och då påverkas naturligtvis möjligheten att försörja sig samt konkurrensen.

Konkurrensen påverkas otroligt starkt av hur Sverige tolkar EU:s regelverk i förhållande till hur andra länder gör det. Detta är inte minst aktuellt i dagarna när vi tittar på skattesystemet för vattenbruket. Ska de behandlas lika i EU, eller ska de inte behandlas lika i EU? Det är helt avgörande för vattenbrukets framtid i Sverige. Jag tror att vi i den här salen är ense om hur det ska vara.

Med den nya fiskeripolitiken i EU som innebär att allt ska tas i land och att vi har ett ransonsystem i någon form kan det för en lekman tyckas enkelt att följa upp och kontrollera. Hur fisken fiskas, när fisken fiskas, har ingen relevans i systemet. Poängen måste vara: Vad är det vi fiskar, och har vi fiskat upp det vi får fiska?

EU:s nya fiskeripolitik borde innebära att vi kan skrota det mesta av vårt regelverk. Det är ett regelverk som i dag innebär att ingen fiskare kan lämna hamnen utan att bryta mot någon regel.

Regelverket innebär också att staten direkt tar mellan 700 och 800 miljoner av de medel som avsatts för att utveckla fiskenäringen och vattenbruket inom fiskefonden, ca 1 500 miljoner, för att följa upp regelverket i en kontrollverksamhet. Det är ett mycket märkligt sätt att utveckla näringen, och det är inte unikt för den här regeringen. Vi borde dra lärdom av hur andra länder använder EU:s medel för att utveckla fisket. Där har vi en uppgift att göra.

Herr talman! Ålfisket är alltid en stor källa till motioner. Enligt forskarna är ålen starkt hotad som art. I dag säger forskningen att det bara är drygt 1 procent av ålen som kommer tillbaka hit från Sargassohavet för att växa upp – 1 procent, mot tidigare 100 procent. Om det stiger med 0,1 procent säger vissa att det är en kraftig ökning av inflödet av ål. Det kan man ju säga om man vill tolka det så.

Ålen är fortfarande klassad som akut hotad och har varit rödlistad i Artdatabanken sedan 2005. Det är alltså ingen WWF-konstruktion, utan ålen är rödlistad i Artdatabanken. Mer än 99 procent av det glasålsbestånd som tidigare kunnat mätas vid Europas kuster har försvunnit. Vi här i riksdagen framhåller Internationella Havsforskningsrådet, Ices, i varje förhandling om fisket inom EU, och dess råd är att snarast införa ett totalt ålfiskestopp i Europa. Störningar som vandringshinder och föroreningar ska också reduceras till ett minimum, då ålens tillväxt nu befinner sig på den lägsta nivån någonsin.

Ändå föreslår vissa partier att det ska gå att ärva ålfiskerätter. Det är ett konstigt resonemang att ena gången kräva att vi ska följa Ices rådgivning och vid nästa tillfälle helt nonchalera det. Vem får förresten lov att ärva fiskerätter när det gäller andra typer av fiske? Det krävs tillstånd – fartygstillstånd, yrkesfiskelicens och annat. Man kan inte ärva sådant. Men när det gäller ålfiske ska det gå att ärva rätten att fiska, och dessutom på en art som är starkt hotad.

Centerpartiet tycker att ålfisket ska få fortsätta, för annars kommer nog inte folk att bry sig om ålens fortlevnad. Det är också ett märkligt resonemang, tycker jag. Jag undrar om detta gäller alla arter som är hotade eller om det bara är ålens fortlevnad som är beroende av att vi har ihjäl den.

Herr talman! Vattenkraften dödar eller skadar ungefär 150 000 kilo blankål varje år då de vandrar genom turbinerna. Vid vattenkraftverken kläms de fast mot gallren eller strimlas av turbinbladen – 150 000 kilo. I Sverige har man valt att frivilligt låta vattenkraftbolagen bestämma vilka åtgärder de vill vidta för att minska turbindöden. Målet är att halvera dödligheten, så man ska ändå få slå ihjäl 75 000 kilo.

Hittills har bolagen endast lyckats reducera dödligheten med 11 procent, och då enbart genom att sätta ut ålyngel samt betala ålfiskare för att transportera vuxna ålar förbi kraftverken. Trots att dessa åtgärder uppenbarligen inte är tillräckliga kommer bolagen att fortsätta med detta program fram till 2017. I dag sätts många ålyngel ut i sjöar ovanför vattenkraftverken, exempelvis i Väneren, vilket kraftigt minskar deras chans att överleva.

När det gäller småskalig vattenkraft är små vattenkraftsägare mer än villiga att investera i bättre fiskvägar i stället för att slänga ut pengarna på advokater. Jag skulle önska att de större vattenkraftsägarna fick lika stor press på sig som de små att vidta åtgärder för att ålen inte ska malas ned i turbinerna. Hade de stora visat samma engagemang för att lösa problemet

som de små gör hade vi kanske inom en överskådlig framtid kunna återuppta ålfisket.

Herr talman! Svenskt fiske har under ett antal år varit i stark omvandling. Det började med det pelagiska fisket, och nu är övrigt fiske under starkt omvandlingstryck. Här i riksdagen uttalar vi gärna vårt stöd för det småskaliga fisket, vilket varit till föga förpliktande.

Fisket på väst- respektive östsidan skiljer sig markant åt. Det småskaliga fisket på östsidan lider svårt av säl- och skarvproblematiken – en garnfiskare kan räkna med att sälen tar och fördärvar 80 procent av fisken i garnet. Sälen tar alltså åtta av tio torskar. På vems konto ska dessa 80 procent skrivas upp? Är det på fiskarens, eller är det sälens konto som ska stå för den delen? Man har ju en begränsad kvot att ta upp.

Herr talman! Vi kommer inte att ha något småskaligt fiske kvar i Östersjön om vi inte snart inför en förvaltningsplan för både säl och skarv. Det olyckliga vore om sälstammen reducerades på grund av svält och sjukdomar därför att vi nonchalerar den utveckling som pågår.

Det finns många utmaningar för fisket, herr talman, och då inte minst för det småskaliga. Om vi ska ge fisket en chans fordras det åtgärder från den här kammaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 7 ANDERS FORSBERG (SD) replik:

Herr talman! Jan-Olof Larsson talar en hel del om ålfisket. Man visar faktiskt ett visst mått av historielöshet när man pratar om arv eller inte arv i ålfisket, för detta är en sedvana som går tillbaka till medeltiden. Det är något fullkomligt unikt vi har i Sverige när det gäller de speciella förutsättningar ålfisket har och ålfiskerättigheterna. Men nog om det!

Om man tittar på ålfisket och de delarna kan man konstatera att vi har olika förutsättningar. Fiskarna kring till exempel Ålakusten eller Hanöbukten har ju helt andra regler än vad exempelvis danska fiskare har. Vi har alltså i Sverige en helt annan regeltolkning än i ett annat land – där de faktiskt fiskar upp i stort sett samma fisk. Det kan man fundera på, och det vore intressant att höra lite om detta från Jan-Olof Larsson.

Vilka åtgärder vill Socialdemokraterna vidta för att bevara och utveckla den svenska ålkulturen? Vad jag kan se av det Jan-Olof Larsson framför här verkar det som att Socialdemokraterna helt enkelt vill totalförbjuda ålfisket.

Anf. 8 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kommer inte ihåg vilket år det var, men under alliansregeringens tid skulle vi införa en ålförvaltningsplan i Sverige. Det gällde hela EU. Då var det på det viset, vilket kan tyckas lite orimligt, att varje land fick lämna in sin egen ålförvaltningsplan och få den godkänd i EU. Så gjordes, och danskarna förvaltar på ett sätt och vi på ett annat sätt. Kraven finns dock där som grund.

Vi som parti har sagt att det är rimligt att man har samma förvaltning inom EU. Om man ska gå efter Ices rådgivning när det gäller alla andra arter inom fisket bör man göra det även när det gäller ålfisket. Det skulle innebära ett totalstopp för ålfisket i dag – för samtliga länder. Det skulle bli stopp inte minst nere i Biscayabukten, där man fiskar små, små glasålar

och säljer till Kina för lyxmat. Jag vet inte hur det är i dag; en hel del fiskas upp också för ålodling och utsättning, men mycket går till mat.

Mitt svar är alltså att vi ska se till att vi har en förvaltningsplan för ål så att arten överlever. Vi ska göra detta tillsammans i EU, och vi behöver omförhandla ålförvaltningsplanerna så att det blir en gemensam ålförvaltningsplan för länderna. Vi ska beakta Ices rådgivning, precis som vi gör med andra arter.

Anf. 9 ANDERS FORSBERG (SD) replik:

Herr talman! Först och främst: Då är då, och nu är nu när man diskuterar. Vi måste ändå prata om vad Socialdemokraterna själva vill när partiet nu sitter i regeringsställning.

Vi har en ålförvaltningsplan, och den förstår jag att man håller sig till. Du hänvisar till Ices, Jan-Olof Larsson, men min fråga var om S *vill* totalförbjuda ålfiske? Har ska man i så fall se på dem som sitter med ålfiskerättigheter, till exempel? Kommer man att kompensera i den delen om man totalförbjuder, eller kommer man att låta näringen – precis som har nämnts tidigare – dö någon form av sotdöd och avliva sig själv? Vad är tanken? Vill man se en levande ålkultur?

Anf. 10 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Vill man se en levande ålkultur? Jag vill se levande ål. Det är det primära. Utan levande ål har vi inte ålkultur. Varför ska man inte behandla ålfiskare precis som man behandlar alla andra fiskare? Ska de också få ärva sina fiskerätter på alla andra områden? Är det Sverigedemokraternas politik? De ska alltså inte ansöka om yrkesfiskelicens och så vidare, utan det kan de ärva, så som man ska få göra i ålfisket. Det tycker inte vi är rätt. Det måste prövas utifrån de förutsättningar som finns: Vad har vi för bestånd? Kan vi fiska på det? Och de som ska utföra det här jobbet ska vara kunniga. Det tycker jag är grunden för att man ska få rättighet att fiska över huvud taget.

Anf. 11 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Riksdagsledamoten Jan-Olof Larsson är väldigt engagerad i frågor som rör fiske. Det råder det inget tvivel om. Jag är glad över att ledamoten tidigare har varit väldigt tydlig när det gäller fortsatta regelförenklingar. Jag tror att ledamoten Jan-Olof Larsson i stort har samma syn på regelförenklingar som Moderaterna. Fisket är oerhört övervakat. Det råder det faktiskt inget tvivel om.

När vi senast debatterade fiskeripolitik här i riksdagen sa ledamoten Jan-Olof Larsson: Jag vet inte hur de har det i Nordkorea, men det ligger nära till hands. En annan sak som Jan-Olof Larsson sa då var att den rödgröna regeringen skulle ha genomfört betydande regelförenklingar två år efter att man hade tagit makten. Jag undrar nu: Hur har det gått? Vilka betydande regelförenklingar på fiskeområdet har regeringen genomfört?

Anf. 12 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, det var lite grann det jag berörde i mitt anförande. Nu har vi genomfört EU:s nya fiskeripolitik och nya system. Min förhoppning är nu att man sätter sig ned på HaV ihop med yrkesfiskarna och tittar på:

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----
*Sanktionsavgifter för
andra aktörer på
fiskets område än
yrkesfiskare m.m.*

Vad är det vi kan ta bort utifrån den nya fiskeripolitiken? Där har vi en fördelad kvot, och man ska ta i land allting. Förut skulle vi inte ta i land allting. Då fick man lov att kasta. Då fick man ha en massa regler som hägnade in allt det här. Det behöver vi inte i dag.

Jag tycker att vi ska anta att de som är yrkesfiskare i grunden är ärliga. Det finns alltid i alla yrkeskategorier de som avviker. Men i grunden är de ärliga. Då ska man utgå från det. Då förutsätter jag att de tar i land det som de har fiskat upp. De räknar av det i förhållande till de kvoter de har. Det behövs inte så mycket mer kontroll. När man fiskar, hur man fiskar och så vidare är egentligen oväsentligt så länge man håller sig till den kvot man har tilldelats.

Det är min övertygelse att det kommer regelförenklingar under nästa år – annars sköter man inte sitt jobb. Det måste det göra utifrån det nya systemet.

Anf. 13 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på Jan-Olof Larsson. Han nämnde Havs- och vattenmyndigheten, HaV, som en viktig aktör. Det får jag instämma i. Det är en myndighet som Alliansen skapade under sin tid. Men ansvariga myndigheter på fiskeområdet hade redan under Alliansens tid vid makten uppdrag att arbeta med just regelförenklingar, så jag får väl återkomma och anpassa frågan lite: Finns det några konkreta exempel på att regeringen har gett ansvariga myndigheter förändrade direktiv att jobba med regelförenklingar?

Anf. 14 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Det är samma direktiv som Eskil Erlandsson hade på sin tid. Det går ut på att vi ska jobba för regelförenklingar. Men då måste fisket ske på ett sådant sätt att vi inte behöver ta bort en regel och tillföra två. Jag är övertygad om att man med EU:s nya fiskeripolitik kan skala bort massor med regler som vi har i dag.

Jag kommer lika väl som Jesper Skalberg Karlsson att övervaka detta, så att man gör det på ett bra sätt på Havs- och vattenmyndigheten. Trots före detta fiskeminister Eskil Erlandssons ambitioner att ta bort regelverk för fisket har det inte procentuellt försvunnit någonting där, utan det har hela tiden ökat. Så är det eftersom det är en EU-styrd verksamhet.

Anf. 15 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Det är väl bra att vi är överens om att det regelverk som omgärdar fisket måste förenklas. Fiskare känner det som att utgångspunkten på något vis är att de är mer eller mindre kriminella allihop och måste kontrolleras. Det blir en vanvettig cirkus när man inte ens får lägga till vid kaj för att man inte har kontakt med havsmyndigheten och internet och sådant. Det blir absurda situationer.

Jag skulle vilja återkomma till det som mycket av diskussionen kring den gemensamma fiskeripolitiken handlar om. Det gäller begreppet MSY, maximal hållbar avkastning. Det är det som är utgångspunkten. Som det har sagts här: Finns det inga levande fiskar är det svårt att fiska.

Men jag förvånas lite grann. Jan-Olof Larsson beskriver en problem-bild och en verklighetsbild. Jag kan dela mycket av den verklighetsbilden. Men jag satt och väntade på att få presenterad den sittande regeringens

strategi för att lösa en del av de här problemen. Det uteblev. När det gäller till exempel ålen har vi en nationell ålförvaltningsplan som kommissionen har haft en uppföljning av. Havsmyndigheten har sedan tittat på det och konstaterat att inskränkningarna i fisket ska upprätthållas. Man pekar även på vattenkraftens väldigt negativa roll i sammanhanget. Det redovisade Jan-Olof Larsson siffror kring. Det visar bara vilka dimensioner detta har.

Det intressanta är: Vad händer nu? Det står i betänkandet att det här för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Då kan man undra: Vad är det som händer i Regeringskansliet med den frågan just nu?

Anf. 16 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Liberalerna var inte med och gjorde den energiöverenskommelse som kom till stånd för några dagar sedan, men i den överenskommelsen avhandlar man både småskalig vattenverksamhet och annan vattenverksamhet. I det paketet handlar det mycket om hur man ska se till att stödja de här företagen för att de ska åstadkomma en miljöriktig produktion, som vi kräver. Det är en del.

Jag kan förstå ålfiskarna. Det är några ålfiskare som jag tror fiskar 400 kilo ål per person. Det kan ses som en bagatell i helheten när man ser att det går åt 150 000 kilo ål i kraftverken. Då är det kraftverken vi ska sätta åt, inte ålfiskarna. Det är där vi måste sätta in resurserna och ställa krav. Vi har varit överens om det att det bör vara en miljöprövning när det gäller både stora och små kraftverk. En del i den miljöprövningen måste handla om att man vidtar åtgärder så att inte fisken och ålen hackas sönder i kraftverksstationerna. Det är den största och effektivaste åtgärden för att återfå ålbeståndet. Sedan är det jätteviktigt att man slutar fiska småål nere i Biscayabukten. En burk småålar är ton här när de är uppvuxna. Det finns alltså många delar. Därför är det viktigt att EU håller i det här, tycker jag.

Anf. 17 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Jag tycker kanske inte riktigt att jag fick svar på vad som händer specifikt i den här frågan. Det här handlar ju om uppföljningen av den nationella ålförvaltningsplanen. Det är riktigt, som Jan-Olof Larsson säger, att det skiljer sig mellan olika länder. Det är alltså inte riktigt jämförbart mellan länderna. Men kommissionen har ändå tittat på det, och Havs- och vattenmyndigheten har tittat på det. Nu är det regeringen som ska göra någonting. Då kan man hänvisa till olika saker, men det blir fortfarande bara en beskrivning av verkligheten. Vad är strategin i det hela?

När vi nu är inne på strategi, herr talman, kan man undra över utkastförbudet, som är väldigt centralt. Det råder nu ganska mycket osäkerhet kring hur det egentligen ska landa. Det är kopplat till hur man ska hantera frågor om vem som fiskar och hur och när det sker. Det kan naturligtvis bli en konfliktsituation om man vill individualisera rättigheterna. På något vis är det kanske där som lösningen finns. Har man ett utkastförbud och ska landa allting måste man nämligen ha kvoter för allting också. Då måste det finnas en viss möjlighet att byta kvoter inbördes.

Som jag nämnde i mitt anförande pågår det konstruktiva diskussioner, men då är återigen frågeställningen: Vad är regeringens roll i detta, och vilket ansvar tar ministern? Är det någonting som Jan-Olof Larsson har möjlighet att utveckla?

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Sanktionsavgifter för
andra aktörer på
fiskets område än
yrkesfiskare m.m.*

Anf. 18 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Det är klart att ministern har ett ansvar. Det är i slutänden hans ansvar att vi kommer till skott med det här och får ett sätt att fiska så att vi klarar av utkastförbudet och ser till att följa upp på ett bra sätt.

Jag kan inte ordagrant gå in och se vad han har gjort och inte gjort gentemot myndigheterna. Han ger ju uppdraget åt Havs- och vattenmyndigheten att genomföra det här, och vad jag förstår kommer det ett förslag i början på hösten.

Detta är *en* del av problematiken. Det finns massor av problematik även om vi individualiserar de här kvoterna. Jag hörde att Ices hade haft möte. Man ville sänka kvoterna med 88 procent i det västra beståndet. Man ska räkna in fritidsfisket i det här och så vidare. Det blir jättepolitiska diskussioner om det här: Hur ska ett yrkesfiske över huvud taget överleva?

Jag får hoppas och tro det. Ministern lägger stor möda på att komma till stånd med det här, men landningsförbudet är bara en del i hela fiskeproblematiken om vi ska ha ett fiske kvar.

Anf. 19 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Tack, övriga från utskottet, för den här debatten! Vi är ju här för att debattera propositionen om sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare och de motioner från allmänna motions-tiden som handlar om fiske- och vattenbruk.

Det är framför allt de senare som vi debatterar. Propositionen är ju, som vi redan konstaterat, en del av att harmonisera så att vi får gemensamma EU-regler. Det ska också funka med Lissabonfördraget, EU:s gemensamma fiskeripolitik, som också har varit uppe här för debatt, och andra ändringar i fiskelagen som behöver göras.

Jag vill därför yrka bifall till propositionen och till utskottets förslag i betänkandet samt avslag på samtliga motioner.

Jag skulle vilja ta tillfället i akt och prata om fisket och dess betydelse i ett internationellt perspektiv. Allianspartierna har yrkat på att vi ska ha mer samarbete och mer internationella frågor och EU-frågor, och det tror jag är något som vi alla kan skriva under på att vi vill ha. Vi måste ha ett internationellt samarbete, för de marina resurserna är ändliga. De har ett slut, och de måste förvaltas gemensamt eftersom havet inte har några gränser.

Djuren i naturen känner inga gränser, och havet är nog det tydligaste exemplet på det. Havet binder länder och kontinenter samman. Det är inte tvärtom, som man ibland tror. Den kaskelot som siktades i Göteborgs skärgård tidigare i veckan kanske var samma individ som jag såg från en segelbåt i Azorerna för några år sedan. Den nyfångade makrillen som många av mina vänner just nu stoltserar med på Facebookbilder från den svenska västkusten har tillbringat vintern ute i Atlanten och Nordsjön. Den lax som fångas i Östersjön är född och uppvuxen i inlandets älvar och bäckar.

Vattnet förenar, men det gör också att det ställs krav på hur vi förvaltar detta tillsammans.

En annan globetrotter har varit uppe här – ålen. Ålen tar nog globetrotterpriset med ett Eurobonuskort som är större än alla andras. Ålarna föds i Sargassohavet mellan Kuba och USA på andra sidan Atlanten. De åker sedan hela vägen över Atlanten tills de hamnar på Europas kuster. Resan tar nästan två år.

Här lever de i kustvatten. Många av dem blir nyfikna och går in i sötvatten upp i älvar och åar. Det är alltså samma ålar, samma bestånd, ett enda bestånd ål, som vi kan hitta i en älv i Norrland eller i en brunn i Mauritanien i Nordafrika. Sedan ska de tillbaka hela vägen, över hela Atlanten, för att para sig och dö, och så börjar resan om igen.

Därför måste alla under hela resans gång hjälpas åt för att en sådan här art inte ska bli hotad eller utrotningshotad. Det är det som har skett nu. Precis som Jan-Olof Larsson sa här tidigare är ålen akut utrotningshotad. Försvinner ålen finns det ingen mer ål, för det finns bara ett enda bestånd.

Därför måste alla länder som ålen passerar på resan göra sitt för att det här ska fungera så att ålen kan komma tillbaka. Det är också en långlivad organism, så de åtgärder som vi gör i dag är väl det som gör att vi kommer att kunna fiska på ål om 15–20 år. Vi måste ha det perspektivet, annars funkade det inte. Att se en kraftig ökning handlar om perspektiv. Ser man från ett år, som är på 1 procent av inflödet av nollåret, blir det fel. Vi måste se det som en helhet och i en trend.

Där ser vi att samordning, nationella förvaltningsplaner, internationella överenskommelser och, på EU-nivå i det här fallet, samarbeten är det som kan rädda ålen. Jag tror att Sverige har en väldigt viktig roll i de olika sammanhang där vi pratar om internationellt samarbete.

Jag skulle vilja ägna lite tid åt att berätta om en resa som jag gjorde i februari. Jag var i Senegal för att studera småskaligt fiske, och jag var med när en rapport om småskaligt fiske kom ut. Där träffade jag en fiskare som berättade att det de fiskade på en dag förr tar nu två tre veckor att få ihop. De är alltså ute till havs i sina små båtar i flera veckor i sträck, och det är inte säkert att de kommer hem med fångst. Fiskeavtal och ibland avtal som inte ens var fiskeavtal utan bara fiskare har tömt haven utanför och gjort att människorna som bor nära kusten inte har någon resurs att leva av.

Det hänger också ihop med andra frågor. Klimatförändringarna gör att det är torra inåt kontinenterna, vilket driver människor närmare kusterna. Krig och oroligheter gör också att människor driver närmare kusterna. I Somalia i Östafrika fanns det för 20 år sedan 5 miljoner människor. Nu är det 15 miljoner. Fisk är en bra näringskälla för att få protein för dagen, men fisken är redan transporterad någon annanstans.

Det här blir alltså en ond spiral. Vi är fler och fler som ska dela på resurserna, utrymmet och födan, och ju fler som bor nära en kust desto mer nyttjar vi det. Mangroven försvinner, det blir inga uppväxtplatser för fiskarna och det minskar i sin tur fisket.

Men när jag var där i Senegal och träffade dessa människor blev jag nästan kungligt behandlad, för jag var från Sverige. När jag kom ut i små byar visade det sig alltid att någon annan hade varit där före mig – Isabella Lövin, vår minister för klimat och internationellt utvecklingsarbete och vårt språkrör.

Det arbete som vi har gjort i EU och som den svenska regeringen har gjort både tidigare och nu är uppmärksammat och har hjälpt till. Jag träffade en organisation, Caopa, som för några år sedan bara var en liten organisation som försökte slå ett slag för småskaligt fiske. Nu har de blivit en av de stora parterna och är alltid med när man förhandlar fram fiskeavtal och även det inhemska fisket.

Man ser till hela communityn, alltså hela civilsamhället. I stället för att se att det finns tre fiskare som delas upp på tre båtar ser man också till hur

Prot. 2015/16:121
16 juni

-----
*Sanktionsavgifter för
andra aktörer på
fiskets område än
yrkesfiskare m.m.*

det påverkar samhället i land, hur det påverkar kvinnorna, var det finns skolor och så vidare.

Det här har varit framgångsrikt. Man ser att fisken kommer tillbaka. Man har även utbildning. När jag var där berättade fiskare ute i ingenstans, om man nu får tillåta sig det uttrycket, för mig att ni får sluta fiska på kapitalet. Ni gör fel! Vi får bara ta räntan.

De hade haft stora möten och lärt sig om det här och var nu väldigt hårda på det.

Det har blivit en förändring. Från att vara en organisation som fanns i sex länder i Västafrika finns man nu i 42 länder i hela Afrika och har även börjat med insjöfiske. Man börjar gå över till ett mer hållbart och småskaligt fiske där man tar till vara den resurs som finns och ser till att den kommer samhället till godo.

Det är svensk politik som har hjälpt till med detta, och den blir ännu tydligare i den nya civilsamhällesstrategin och PGU, politik för global utveckling, där det är just de här processerna som vi måste stärka.

Vi måste göra dessa saker tillsammans, även på hemmaplan. Alla aktörer måste vara med. Det var så här man tänkte i Baltfish, där man processade Östersjöplanerna.

Det finns stor förbättringspotential. Sverige kan inta ett mycket större ledarskap på hemmaplan. Sverige har ett gott rykte i dessa frågor, och det beror på hur vi har agerat tillsammans tidigare och hur vi agerar nu. Att Baltfish är ett flaggskeppsprojekt inom EU:s nya fiskeripolitik råder det inget tvivel om. Däremot kan det bli ännu bättre – för Sverige.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

§ 5 Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16: MJU18
Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m. (prop. 2015/16:160)
föredrogs.

Anf. 20 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Dagens andra betänkande är 2015/16: MJU18 *Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m.* Det är ett motionsbetänkande som behandlar ungefär 50 motionsyrkanden, 15 reservationer samt en proposition från regeringen med två följdmotioner.

Det handlar bland annat om ekonomiska styrmedel, tillämpning av växtskyddsmedelslagstiftningen och utfasningen av mikroplaster. Det är stort och smått i en salig blandning, med andra ord.

Herr talman! Som moderat riksdagsledamot är jag glad att kemikalielagstiftningen på makronivå är på väg åt rätt håll. Det är glädjande att kemikalielagstiftningen i allt väsentligt nu finns i gemensamma EU-förordningar. På så sätt byggs inte nationella hinder upp länder emellan, och vi får en välfungerande inre marknad.

I en värld där våra svenska företag blir allt mer internationella är detta önskvärt. På de områden där vi kan leverera miljösmarta innovationer med

kemibaserade lösningar vill vi ju dessutom gärna exportera dem. Högre tillväxt och bättre miljö går hand i hand. Och det säger sig självt; kemikalier bryr sig inte om landgränser. De utsläpp som sker i vårt närområde blir vi snart varse.

Men det har inte alltid varit så. För inte alls så länge sedan, i det nyli- gen industrialiserade Sverige, kunde sot och aska förpesta miljön runt våra fabriker. Lösningen då var att bygga skorstenarna högre och högre. På så sätt lyckades man sprida utsläppen över större ytor – och i vissa fall reg- nade säkert sot ned i andra länder.

Vi har kommit långt sedan dess.

Tittar vi bara några år tillbaka trodde man också att högdosexponering av hormonstörande ämnen var det allra farligaste. Med dagens kunskap vet vi att långvarig lågdosexponering kan vara minst lika farlig.

Vad visar då detta? Jo, att kemikaliedebatten, likt klimat- och miljöde- batten, är ganska dynamisk. Nya rön, ny kunskap och nya innovationer gör att spelplanen hela tiden är lite rörlig. Det handlar både om kemikaliers positiva effekter och om kemikaliers negativa effekter.

Samtidigt som vi ser riskerna med till exempel bioackumulerade gifter och hormonstörande ämnen måste vi hålla i huvudet att det också är kemi- kalier som kommer att ge oss bättre batterier till våra elbilar och renande processer i våra reningsverk.

Herr talman! Angående propositionen finns det däremot mer att önska. Det är bra att regeringen är tydlig med att kemikalielagstiftningen är EU- gemensam. Vi moderater tycker också att den ska vara det. Men det förut- sätter också att lagstiftningen tolkas och implementeras på ett liknande sätt i Europeiska unionens länder. Här har regeringen en stor läxa att göra vad gäller bland annat hanteringen av nya växtskyddsmedel.

Det finns otaliga exempel på när svenska myndigheter har en orimlig hantering av godkännanden och dispenser på det här området. Växtskydds- medel som andra länder i EU har godkänt är förbjudna i Sverige. Och det gäller inte enbart våra grannar långt i söder utan även länder som Danmark och Finland. När det sker slås benen undan för svenskt jordbruk. Samtidigt flyttas miljöproblemen till andra länder. Det är en situation där alla förlorar eftersom ömsesidiga godkännanden uteblir.

Absolut! Ministrar i Sverige har inte rätt att lägga sig i enskilda myn- dighetsbeslut. Det är bra att Sverige har sådana lagar. Men inte heller på ett övergripande plan agerar statsråden. Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till reservation nr 7. Moderaterna utvecklar denna fråga ytterligare i en följdmotion.

Herr talman! Det finns också skäl att titta på vad regeringen har priori- terat på kemikaliepolitikens område det senaste året. Miljöpolitiken har ju tidigare utmålats som regeringens galjonsfigur och ett prioriterat område.

Regeringens skrivelse nr 169, *Giffri vardag*, nämner bland annat pro- blemen med bisfenol A. Det är bra att problemen nämns. När larm kom om bisfenol A:s hormonstörande verkan år 2012 var tidigare miljöminister Lena Ek resolut. Lagstiftning som reglerar bisfenol A i livsmedelsförpack- ningar avsedda för barn kom snabbt på plats. EU följde efter kvickt.

Det är rätt! Barn är särskilt mottagliga för hormonstörande ämnen.

Vad är det då den nuvarande regeringen valt att prioritera? Jo, det re- geringen har gått fram med i lagstiftningsväg är ett förslag om att förbjuda

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

bisfenol A i tvåkomponentsepxi som används vid relining av gamla vattenrör. Detta sker trots att det endast är 3 000 hushåll i Sverige som har sådana rör, trots att sådan epoxi inte längre används i Sverige, trots att regeringens egen myndighet har undersökt och kommit fram till att bisfenol A inte utsöndras när rören används, trots att expertmyndigheter på internationell nivå, FAO och Efsa, som vi vanligtvis lyssnar på, slår fast att nuvarande exponeringsgrad av bisfenol A inte är skadlig för människor.

Man kan alltså fundera på om regeringen prioriterar rätt saker i sin kemikaliepolitik och om den är effektiv.

Samma sak gäller i viss mån insatser mot mikroplaster. Regeringen går fram med ett förslag om att förbjuda icke nedbrytbara mikrokorn av plast i hudvårdsprodukter som sköljs av, trots att branschen själv anger att man kommer att ha fasat ut kornen innan lagstiftningen ens hinner komma på plats och trots att lejonparten av mikroplasten kommer från nedbrytning av större fragment – alltså inte hudvårdsprodukter. Större ambitioner på området hade välkomnats.

Herr talman! Jag vill också särskilt nämna ett ämne som emellanåt glöms bort. Tidigare har Alliansen drivit på för att ämnen som har liknande egenskaper ska kunna förbjudas i grupp. Det borde prioriteras. Likt nät-droger kan farliga kemikalier enkelt modifieras – man kan flytta en fenyl-grupp eller liknande – för att undgå det nyligen införda förbudet.

Låt oss titta på bisfenol A, som redan har nämnts. Det har nog inte undgått någon att det finns elaka kusiner – bisfenol S och bisfenol F.

Men utöver att titta på kemikalier i grupp bör även kombinationseffekter utredas. Sverige har, genom Kemikalieinspektionen, medverkat i internationella studier för att studera dessa effekter. Det är ju välkänt inom sjukvården att ämnen som inte är farliga var för sig kan agera inkubatorer för varandra och skapa en sorts giftig cocktail. Mer om detta finns i reservation 15, som jag härmed yrkar bifall till.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag säga följande.

Kemikalielagstiftningen i EU är på väg åt rätt håll. Kan Reach fortsätta uppdateras och nationella förbud motverkas när vi snart målen. Här har Sverige en viktig roll att spela.

Svenska myndigheter behöver tydligare styrning vad gäller ömsesidigt godkännande av växtskyddsmedel. Svensk gold-plating och snäva tolkningar ger lantbruk och växtodlare sämre konkurrenskraft. Det är fel väg.

Regeringen har noterat vilka utmaningar som är stora, nämligen hormonstörande ämnen och mikroplaster i vatten, men väljer att vidta små och ineffektiva åtgärder.

Kort sagt: En del görs – men Sverige kan bättre än så här.
(Applåder)

Anf. 21 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Den här debatten brukar fokusera på gifter, förbud, skatter med mera. Katalogen med motioner handlar i 19 av 20 fall om kemikalier som ska förbjudas, beskattas eller utsättas för fler byråkratiska barriärer.

Det är inte så konstigt eftersom kemikalier i regel uppfattas som något giftigt som är skadligt. Och visst finns det exempel i historien som avskräcker. Det är därför normalt att hanteringen av kemikalier omgärdas av

ett system – ett system som vanliga människor måste kunna känna förtroende för.

Vi har samtidigt en regering som använder kemikaliepolitiken mer som en budgetregulator. När man bedriver ansvarslös politik på ett håll försöker man inkassera pengar på ett annat genom att ge sig på till exempel hemelektronik och PVC-golv. Nu har man visserligen dragit tillbaka plastskatten som skulle ha skickat hundratal jobb bort från Sverige, men man framhärdat med en ny skatt på hemelektronik. Det är ett sätt att försöka fylla hålen i statsbudgeten utan att någon ska bry sig. För vem vill ta striden för en kemikalie – eller flera stycken? Det finns onekligen lättare sätt att plocka poäng i den politiska debatten.

Gränshandeln och utländska webbutiker får en konkurrensfördel samtidigt som det är ytterst svårt att se att någon sorts viktbaserad skatt på hemelektronik i Sverige på något sätt skulle kunna påverka produktutvecklingen. Detta gör förslaget inte bara dåligt för svenska jobb utan även falskt i den meningen att det inte alls handlar om att värna miljön. Exakt samma produkter som tidigare kommer att köpas. Miljön förbättras inte alls. Däremot får svenska företag sämre konkurrenskraft.

Men kemikalier är, rätt använda, i princip nyttiga produkter. Läkarvård och tillgång till medicin har varit avgörande för att öka medellivslängden de senaste decennierna. Den förväntade medellivslängden i vårt land har ökat från 76 till 82 år sedan 80-talet. I länder i Afrika handlar det om en ökning med 10–15 år under samma tidsperiod. Så ser det ut över hela världen – man lever i de flesta länder längre och friskare liv. Nya, bättre och mer tillgängliga mediciner har varit avgörande för denna utveckling. Och mediciner är kemikalier, som i regel är industriellt framställda.

Bekämpningsmedel och handelsgödsel har varit avgörande för att öka tillgången på mat så att fler än någonsin kan äta sig mätta. Det är viktigt att ha det här i bakhuvudet när det ropas efter regleringar och förbud. Man måste till exempel vara tydlig med att användandet av handelsgödsel i vårt jordbruk bidrar till Östersjöns övergödning. Men man ska samtidigt komma ihåg att hälsotillståndet för Östersjön inte skulle påverkas nämnvärt om vi så lade ner hela det svenska jordbruket.

Vi har – låt mig påpeka det – en svensk kemikaliepolitik som vi har stor anledning att vara tillfreds med. Vi är duktiga på att identifiera risker, och vi ett av de länder som ligger i framkant när det gäller att ta initiativ på internationell nivå.

Det är ju så att kemikaliepolitiken till stora delar är bunden av internationella överenskommelser, där EU är det centrala – i alla fall i dag. Även om jag absolut inte är någon EU-anhängare kan jag tillstå att det fungerar ganska väl i dag. Det finns många anledningar för länder i samma region att harmonisera sin lagstiftning på det här området.

På EU:s inre marknad bör man säkerställa lika spelregler. Står man upp för frihandel, som vi sverigedemokrater gör, är det naturligtvis viktigt att det finns avtal som försvårar för länder att genomföra protektionistiska åtgärder under falska förespeglningar.

I Sveriges fall är problemet snarare att vi saboterar för svenska företagare utan någon uppenbar nytta. Det finns många exempel på andra bedömningar av växtskyddsmedel i Sverige än i andra länder. Resultatet blir att svenska producenter slås ut samtidigt som de utländska produkterna finns att köpa i våra mataffärer. Här träter man i dag om hur ansökningarna

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

var utformade. Det känns ändå som att det saknas ett näringslivsperspektiv inom kemikaliepolitiken och hos Kemikalieinspektionen.

Ansvar för detta vilar naturligtvis först och främst på regeringen. Handläggningstiderna har varit alltför långa, handläggningen är kostsam och ett stelbent system gör processen tidskrävande och onödigt byråkratisk för företagen. Ansökningar avslås samtidigt som det står klart att ämnet kanske hade kunnat godkännas om koncentrationen varit en annan. Man kan undra om det här inte hade kunnat lösas under den alltför långa handläggningstiden.

Bilden jag får är att vi är utomordentligt duktiga på att identifiera risker, upptäcka skadliga ämnen och lägga fram förslag om nya förbud. Men när det gäller att ge svenska företagare rimliga villkor i konkurrensutsatta branscher är vi sämre. Resultatet blir att vi missgynnar svenska företag samtidigt som samma produkter ändå konsumeras i Sverige och båtar med samma skadliga kemiska substanser ändå trafikerar svenska vatten.

Självklart behöver vi ett konsumentperspektiv på det här, och det perspektivet ska vara sakligt och faktabaserat för att eliminera risker i samhället så långt vi kan. Vi ska stödja dem som har kunskaperna och arbetar med detta i att göra adekvata, balanserade bedömningar.

Vi ska ha höga ambitioner på miljöområdet. Samtidigt måste vi ha ett näringslivsperspektiv – annars exporterar vi bara arbetstillfällen till länder med lägre ambitioner utan att några egentliga fördelar uppnås.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Forsberg (SD).

Anf. 22 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! När jag gick upp i morse – efter att ha ”snoozat” lite längre än jag tänkt mig – gick jag in i badrummet. Inom loppet av en halvtimme hade jag gått igenom schampo, balsam, duschkräm, ansiktskräm, body lotion, deodorant, parfym och givetvis – eftersom som man som kvinnlig politiker måste använda någon form av ansiktssmink – foundation, mascara och läppstift.

Det här berättar jag inte för att ni ska ha reda på mina dagliga rutiner, utan det är ett försök att visa på hur många olika produkter vi som enskilda konsumenterna kommer i kontakt med varje dag. Det här är ju normala rutiner för de allra flesta människor. Både vi här i kammaren och de som sitter hemma vid tv:n eller datorn och följer oss på distans inleder nog ofta dagen med att öppna badrumsskåpet och använda diverse olika produkter.

Enligt en uträkning använder varje kvinna i genomsnitt tolv produkter under en dag. Man har räknat ut att det innebär direktkontakt med 168 olika kemikalier. Män kommer i direktkontakt med ungefär hälften av det. Det här är produkter som påverkar oss människor och som påverkar vår miljö.

Precis som tidigare talare har sagt är det inte nödvändigtvis så att en kemikalie är farlig för att den är en kemikalie. Vi är i vår miljö och vår omvärld beroende av kemikalier. Men det finns ju kemikalier som inte är bra för oss, och det finns farliga ämnen som inte är bra för vår miljö.

Vi blir alltmer medvetna om vad vi stoppar i oss, vad det är vi äter, men kunskaperna och intresset när det gäller vad vi har på oss är inte lika stora. Det är fullt förståeligt att konsumenterna inte är helt insatta i vilka

ämnen olika produkter innehåller. Men tyvärr är intresset även hos forskare och myndigheter lite för svagt.

Det finns kosmetiska produkter på marknaden som innehåller hormonstörande ämnen, högfluorerade ämnen och metallföreningar som är farliga för både hälsa och miljö. Det här är alltså produkter som vi och våra barn använder varje dag.

Man kan tycka att det borde vara en enkel lösning att fasa ut alla miljöfarliga och hälsoskadliga kemikalier som finns i vår kosmetika och i vår vardag, men så är tyvärr inte fallet. Jag har pratat med tillverkare, miljöorganisationer, myndigheter och olika intressenter inom området. Alla bekräftar att det finns många hinder som försvårar utfasningen av farliga ämnen i våra produkter. Därför är det väldigt viktigt att både näringsliv och forskning får den stöttning man behöver för att kunna hitta substitut för de farliga ämnen som finns i vår vardag.

Samtidigt är den europeiska kosmetikaförordningen ytterst svag i fråga om miljöaspekter. Det innebär att det finns en lång rad miljöfarliga ämnen i vanliga produkter som hårfärg, deodoranter och hudkrämer.

Miljöaspekten hanteras i stället inom EU:s kemikalielagstiftning Reach. Men processerna tar tid, och här regleras som bekant bara en handfull hormonstörande ämnen. Vi vet att det finns fler ämnen som behöver regleras.

Lena Ek, före detta miljöminister, stämde som bekant kommissionen på grund av att den tog för lång tid på sig att ta fram kriterier för utfasning av hormonstörande ämnen.

I går kom det äntligen glädjande nyheter. Kommissionen kom med ett förslag, och det var verkligen på tiden. Dock har förslaget redan mött kritik från flera håll för att inte vara fullständigt, vare sig för producenternas långsiktiga spelregler eller för konsumenternas säkerhet.

Därför är det mycket viktigt att Sverige på EU-nivå fortsätter att driva på i frågan om begränsning av hormonstörande ämnen. Men det är också viktigt att Sverige verkligen fortsätter det viktiga arbetet inom kemikaliepolitiken som alliansregeringen gjorde genom att ha en ambitiös kemikaliepolitik både i EU och i Sverige.

Ett annat exempel på miljöfarliga ämnen i vår vardag är mikroplaster som används i hudkrämer, duschkrämer och så vidare. Dessa mikroplaster kan inte renas av våra reningsverk och hamnar till slut i våra vattendrag, där de stör de marina ekosystemen.

I en nyligen publicerad studie från Uppsala universitet har man visat att abborryngel hellre väljer mikroplaster än naturliga plankton som mat. Detta får stora konsekvenser för ekosystemet. Denna plast leder till döden, antingen genom att den stoppar upp matsmältningen eller genom att den förändrar ynglets beteende, så att ynglet lättare bli ett byte. Därför vill vi i Centerpartiet att man från Sveriges håll verkligen driver på detta på EU-nivå och säkerställer att dessa mikroplaster verkligen fasas ut på EU-nivå, så att vi får en mikroplastfri vardag.

Herr talman! För att kemikaliearbetet ska gå framåt måste jobbet göras på framför allt EU-nivå. Vi lever på en inre marknad, och varorna rör sig över våra gränser. Med tanke på producenternas konkurrenskraft och konsumenternas säkerhet måste regelverken oftast utarbetas på EU-nivå. Det

Prot. 2015/16:121
16 juni

-----
*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

ställer också krav på hur svenska myndigheter tolkar och tillämpar regelverken. Under våren har det blivit mycket tydligt hur olika våra myndigheter faktiskt tolkar det gemensamma regelverket inom EU.

Under våren har grönsaksodlare, till exempel lökodlare, i landet fått mycket nedslående nyheter vad gäller tillgång till växtskyddsmedel. Det riskerar i sin tur att den svenska produktionen flyttar utomlands.

Jag kan som exempel nämna en skånsk lökodlare som jag träffade för ett tag sedan. Han har börjat exportera lök till Tyskland, eftersom det finns ett så stort intresse för den svenska löken bland konsumenter i Tyskland därför att man i Sverige använder minimalt med bekämpningsmedel och växtskyddsmedel. Löken har också en bra hållbarhet. Men nu vet denna lökodlare inte om han kommer att kunna fortsätta odla den lök som faktiskt efterfrågas i andra länder på grund av den hållbara odling som svenska lökodlare har. Det är synd.

I stället för att förse omvärlden med hållbar svensk lök och andra hållbara svenska produkter står vi inför ett läge då vi i stället får importera lök som har odlats med sämre miljöhänsyn.

Det finns regelverk om ömsesidigt godkännande av biocidprodukter och växtskyddsmedel. Det är viktigt att det följs och används i så stor utsträckning som möjligt, så att vi får en bra konkurrenssituation på marknaden.

För en fungerande inre marknad krävs det också stark samverkan på kemisidan mellan myndigheter i olika länder, både när det gäller godkännande och när det gäller uppföljning. Det senaste året har vi sett exempel på att EU:s kemikalierregelverk inte har följts av alla medlemsländer. De senaste fem åren har man hittat 22 av världens farligaste bekämpningsmedel i mat som har funnits i svenska mataffärer och på svenska restauranger. Trots att det är förbjudet att använda dessa bekämpningsmedel i Europa har man hittat dem i gurka från Holland, äpplen från Belgien, olivolja från Grekland och apelsiner från Spanien. Man använder alltså ändå produkter som inte är godkända i Europa. Detta är mycket problematiskt, framför allt ur ett konsumentperspektiv, eftersom konsumenterna riskerar att få i sig farliga ämnen. Men det är såklart problematiskt även ur ett konkurrenskraftsperspektiv.

Den sunda svenska maten produceras under ett hårt regelverk med ännu mindre bekämpningsmedel än vad andra länder i EU har. Att man då i andra konkurrentländer använder produkter som inte ens är godkända är mycket problematiskt.

Därför är det mycket viktigt att Sverige markerar gentemot de länder där förbjudna ämnen används, så att tillsynen i dessa länder skärps och så att man verkligen följer den lagstiftning som finns på plats.

Från Centerpartiet har vi uppmanat regeringen att lyfta fram denna fråga i kommissionen, och jag hoppas att man kommer att göra det. Men detta visar hur viktigt det är med samverkan mellan länder och myndigheter inom kemikalieområdet inom EU, så att kontroller, godkännande och begränsningar verkligen fungerar.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Centerpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 10 och 11. (Applåder)

Anf. 23 JENS HOLM (V):

Herr talman! Det brukar sägas att det finns ungefär 100 000 kemikalier på EU:s inre marknad. Som bekant vet vi alldeles för lite om dessa kemikaliers egenskaper. Många av dem regleras inte alls i den utsträckning som de borde.

Det är inte alls okej att vi konsumenter ska få hormonstörande ämnen från kvittot när vi är ute och handlar. Det är inte okej att de arbetare som arbetar inom industrin varje dag utsätts för kemikalier och andra ämnen som kan orsaka cancer och metallförgiftning, för att ta två exempel, om man exponeras för dem under lång tid. Och det är absolut inte okej att alla våra barn exponeras för farliga ämnen varje dag när de leker med sina leksaker och kanske stoppar dem i munnen.

Detta är bara några exempel på att väldigt mycket mer måste göras. Det förtjänar också att påpekas, som Kristina Yngwe från Centerpartiet var inne på, att dessa ämnen också påverkar vår omgivande natur och vattnet. Det handlar förstås inte bara om mikroplaster, utan det kan vara läkemedelsrester, tungmetaller, mjukgörare från plasten och så vidare.

Hela tanken med EU:s kemikalieförordning Reach var att bevisbördan skulle läggas på användaren, alltså på industrin, och att industrin skulle presentera detaljerna och innehållet i de olika ämnen som de för ut på marknaden. Om det finns ett ämne som är mindre skadligt ska det automatiskt ersätta det mer skadliga ämnet.

Vi vet att Reach är en ganska fin princip, men i praktiken är det väldigt mycket som inte fungerar. Jag tycker att gårdagens kriterier som kom från EU-kommissionen om hur hormonstörande ämnen ska regleras tyvärr är ännu ett exempel på det. I detta förslag läggs en så stor bevisbörda på dem som vill reglera hormonstörande ämnen att det helt enkelt blir mycket svårt att ta fram alla vetenskapliga bevis för att få bort dessa kemikalier. Risken är helt uppenbar, som vår svenska kemikaliemyndighet har konstaterat, att det inte är förrän vi ser svåra skador hos människor och djur eller på naturen som vi till slut får de yttersta bevisen för hur farliga dessa ämnen är.

Att ha en så stor bevisbörda är helt i strid med hela andemeningen i Reach. Det är också helt i strid med försiktighetsprincipen, som egentligen är grunden för vår kemikalielagstiftning, nämligen att om det finns risk för någon fara ska man se till att undvika den.

I detta avseende förväntar jag mig helt enkelt att regeringen verkligen slår näven i bordet och säger till EU-kommissionen att detta inte håller och att det behövs förändringar. Det behövs förändringar både i Reachförordningen och av de kriterier som nyligen har presenterats om hormonstörande ämnen.

Vi kan inte bara vänta på att någonting fantastiskt ska hända nere i Bryssel, utan vi som enskilt medlemsland måste gå före och driva på för att vi ska kunna reglera farliga kemikalier.

Jag tycker till exempel – detta med adress till Jesper Skalberg Karlsson från Moderaterna – att det är jättebra att regeringen nu förbjuder bisfenol A i relinade vattenrör i en del hushåll. Det är sant, som Jesper Skalberg Karlsson säger, att det inte handlar om särskilt många hushåll. Men jag tror att för de ungefär 5 000 personer som finns i dessa hushåll är det mycket viktigt att inte få hormonstörande ämnen rätt in i hushållets dricksvatten. Tycker inte Moderaterna det? Tycker inte Moderaterna att det är bra att man inför detta förbud?

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

Med detta förbud – även om det inte handlar om jättemånga hushåll – sätter vi i alla fall stopp för att man i framtiden relinär med hormonstörande ämnen.

Jag vill också fortsätta att slå ett slag för att vi i Sverige ska gå före på kemikalieområdet. Det är bra inte bara för oss om vi vågar ta några steg längre än andra länder inom EU. Historien visar att om det finns länder som går före på kemikalie- och miljöområdet överlag är det ett sätt att påverka EU i stort. Så var det till exempel med bekämpningsmedlet parakvat. Som ni kanske kommer ihåg hade vi ett förbud mot användning av parakvat i jordbruket här i Sverige innan vi gick med i EU. När vi gick med i EU 1995 tvingade EU oss att tillåta det igen. Då drog Sverige detta hela vägen till EU:s domstol, och vi vann. Nu finns ett förbud mot parakvat inom hela EU. Det hade inte blivit av om inte ett land hade varit modigt, gått före och visat vägen. Så ska vi fortsätta att göra i Sverige. Därför är det en sådan viktig princip att alltid tillåta medlemsländerna att gå före på miljöområdet, och detta är någonting som vi i Vänsterpartiet har motionerat om flera gånger.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3. Den handlar om att Sverige måste driva på för skarpare lagstiftning i synnerhet för att reglera kemikalier som finns i leksaker. Man skulle kunna säga att detta är någonting som regeringen redan arbetar med och är fullt medveten om. Men det fungerar faktiskt inte på alla områden. Det finns något som heter EU:s leksaksdirektiv. I detta leksaksdirektiv tillåts fortfarande doftämnen som kan orsaka allergier och annat hos barn. Varför ska man ha doftämnen i barnens leksaker? Det finns också en del olika metaller som kan ha negativ påverkan på barns hälsa.

När jag var EU-parlamentariker för ett par år sedan gjorde jag själv en undersökning. Jag köpte ett stort antal leksaker och skickade dem till ett laboratorium. Resultatet var smått förskräckande. Vi fick veta att det fanns ftalater, alltså mjukgörare, bly och bromerade flamskyddsmedel i Pippiperuken som mina barn hade på sig hemma. Detta visar att mycket mer behöver göras, och därför lyfter vi upp att det finns stor potential för förbättring i just leksaksdirektivet vid sidan av annan kemikalielagstiftning. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 3.

Herr talman! Avslutningsvis: Jag har kritiserat EU en hel del. Det har vi goda skäl att göra, men om handels- och investeringsavtalet TTIP med USA skulle gå igenom förskräcker tanken på framtiden och vad som kan hända då ännu mer. Syftet med avtalet är att vi ska få en gemensam transatlantisk marknad med ett enda godkännandeförfarande för alla produkter som ska sättas ut på denna marknad.

Hur ska man lösa detta förfarande? Principen i EU är försiktighetsprincipen. Bevisbördan ligger på industrin, det vill säga att de som släpper ut farliga kemikalier på marknaden ska bevisa att det är ofarligt eller oskadligt. I Nordamerika har man den helt omvända principen. Där ligger bevisbördan på myndigheterna. De måste komma i efterhand och påpeka att det rör sig om farliga ämnen. Jag är livrädd för att det blir USA:s princip som kommer att övertrumfa EU:s försiktighetsprincip. Då, gott folk, har vi förlorat väldigt mycket.

Anf. 24 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Ingen ska behöva utsättas för exponering av BPA i farliga mängder, Jens Holm. Men när det gäller relinade vattenrör och dessa 3 000 hushåll har regeringens egen expertmyndighet Kemikalieinspektionen undersökt det hela. De har tittat på hur mycket BPA som avges och kommit fram till att det inte handlar om några farliga mängder.

Då blir följdfrågan: Varför vill Jens Holm förbjuda någonting som inte avger något farligt och någonting som tidigare har använts i en process men som branschen själv har fasat ut? Hur skulle det bli om andra länder skulle göra likadant? Frankrike, till exempel, har ett generellt förbud mot BPA. Det är disproportionerligt, och man har det trots att EU:s egen expertmyndighet Efsa samt FAO och WHO – myndigheter som vi vanligtvis lyssnar på – har slagit fast att det inte förekommer någon risk för människors hälsa vid nuvarande exponeringsgrad.

Då blir det rimligt att fråga Jens Holm vad hans bedömning bottnar i, eftersom den skiljer sig från Kemikalieinspektionens bedömning.

Anf. 25 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! För mig gäller frågan om vi över huvud taget ska tillåta något som utsöndrar ett hormonstörande ämne ut i dricksvattnet. Jag tycker inte att vi ska göra det. Sedan kan man alltid diskutera olika nivåer och precis hur skadligt ett ämne är. Ett dagligt intag av ett hormonstörande ämne är i alla fall något som jag skulle vilja undvika.

Det är visserligen bra att branschen inte längre använder sig av bisfenol vid relining – vilket det kanske finns skäl till – men jag vill inte att det ska finnas risk för att man använder det i framtiden. Risken är att man tar till det som en snabbare och billigare lösning för lägenheter där man inte lägger ned så mycket pengar på renovering. Då drabbas människor med liten plånbok genom att de exponeras för ett hormonstörande ämne.

Min fråga tillbaka till Moderaterna är: Varför vill ni över huvud taget tillåta ett hormonstörande ämne rätt ut i dricksvattnet?

Anf. 26 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker ju att politik ska vara evidensbaserad och att vi ska förbjuda det som är farligt. Men Kemikalieinspektionen, FAO och Efsa – expertmyndigheter som vi vanligtvis lyssnar på när det gäller andra frågor som rör farliga ämnen – slår fast att människor inte exponeras för detta i farlig mängd, och jag funderar då på hur effektivt det förbudet skulle vara.

Som Jens Holm nämner är det redan utfasat. Ingen risk föreligger för de 3 000 hushåll som i dag får sitt dricksvatten från vattenrör som är relinade med BPA. Då blir frågan den retoriska fråga jag ställde i mitt anförande: Är regeringens kemikaliopolitik effektiv, och är den grundad på vetenskapliga kriterier?

Det är klart att det kan finnas skäl för Sverige att gå före när det inte finns någon annan utväg. Detta gäller till exempel bisfenol A i barnmatsburkar, som vi beslutade om under 2012. Då var det tydligt att EU följde efter. Men här gäller det ett fåtal hushåll. Det handlar om relining som inte påverkar vattnet de dricker och ett ämne som vi inte får i oss i farliga mängder. Då är frågan om detta är prioriterad politik. Är detta effektiv politik? Finns det inte några andra frågor man skulle kunna ta tag i? Jens

Holm nämnde själv exempelvis kvittopapper. Där ser vi inga initiativ från regeringen.

Anf. 27 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag håller verkligen med om att regeringen borde göra mycket mer på detta område. Men jag kan inte riktigt se Moderaterna som blåslampan för att vi i Sverige ska gå före på kemikalieområdet.

När vi tidigare har lagt fram förslag i den här kammaren om totalförbud mot bisfenol A har Moderaterna röstat emot det, för att ta ett exempel.

Det finns alltid personer som kommer att drabbas om vi har ett hormonstörande ämne i vattenledningarna – jag är helt övertygad om detta. Personer kanske spolrar ut varmvatten från den där ledningen eftersom det går lite fortare när man ska använda det i matlagningen. De kommer att drabbas eftersom ämnet då utsöndras mer och lättare.

Barn drabbas lättare eftersom de är mycket mindre och eftersom det därför behövs mindre mängder för att de ska drabbas. Om försiktighetsprincipen ska vara utgångspunkten i vår lagstiftning är detta helt rätt beslut. För de ungefär 5 000 personer som bor i dessa ungefär 3 000 hushåll är det här ett viktigt förbud som gör att de slipper ett hormonstörande ämne i vattenledningarna.

Anf. 28 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 4 och 10. Självklart står vi bakom samtliga våra reservationer som vi har lämnat in, men för att vinna tid inskränker vi oss till att yrka bifall bara till dessa två.

Vi kristdemokrater är ju kända för vår familjepolitik, där vi särskilt sätter fokus på barns och ungdomars uppväxtvillkor. Vi vill ge mer tid för barnen och en stödjande och positiv miljö att växa upp i. Därför är det nog inte någon överraskning att mitt inlägg i denna debatt fokuserar på giftfri vardag för just det uppväxande släktet.

Vi ska alla kunna vara trygga med att de produkter vi köper inte är skadliga för oss, för vår miljö och vår hälsa. Särskilt viktigt är det naturligtvis att de produkter som barn omger sig med ska vara fria från farliga ämnen.

Vi vet att yngre människor i Västeuropa i dag bär på en större andel giftiga kemikalier i blodet än vad deras föräldrageneration gör. Bland de ökande folkhälsoproblem som misstänks kunna kopplas till kemikalierna finns bland annat olika former av allergier, autism, depression, diabetes, fertilitetsproblem, fetma, hyperaktivitet och psykisk ohälsa. Våra barn är extra känsliga för kemikalier. Därför ska de politiska besluten ta hänsyn till detta och syfta till att skydda barn och unga.

Allianspartierna prioriterade under sin regeringstid arbetet för en giftfri vardag och tog fram en särskild strategi som har fokus på barn och unga vuxna och som löper fram till 2020.

Bland kommunerna runt om i vårt land finns också ett stort engagemang för att fasa ut giftiga ämnen ur barnens vardag. Många förskolor arbetar aktivt för att skapa giftfria miljöer. Vi tycker att vi ska stödja kommunerna så att de ska kunna upphandla giftfritt till sina förskolor. Det är redan i dag möjligt för fristående huvudmän att driva dagis eller skola med giftfri profil. Detta bör även vara möjligt för offentliga huvudmän. Den

fria rörligheten står och faller inte med privata aktörers frihet och bör därför inte heller stå och falla med offentliga utförares frihet i detta fall.

Kristdemokraterna föreslår därför att när en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn gör en upphandling ska den ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta skulle gälla alltifrån leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna.

Herr talman! I den tidigare alliansregeringen var Kristdemokraterna pådrivande för att fasa ut bisfenoler. Och sedan den 1 mars 2011 är det inte längre tillåtet att tillverka nappflaskor med bisfenol A, och sedan den 1 juli 2013 gäller förbud mot all användning av bisfenol A i barnmatsförpackningar. Även andra typer av bisfenoler är dock skadliga. Det är därför dags att gå vidare och förbjuda alla former av bisfenoler.

Ett annat område där vi kristdemokrater vill skärpa reglerna är användningen av bly i produkter som riktar sig till barn. Bland annat i elektroniska leksaker men även i barngröt och välling har oroväckande blyhalter uppmätts.

Kristdemokraterna vill att EU:s regelverk ska ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler av miljöskäl i syfte att gå före i miljöpolitiken. Den möjlighet som i dag finns för ett enskilt EU-land är den så kallade miljögarantin som återfinns i Lissabonfördraget.

Miljögarantin ger en möjlighet för ett EU-land att behålla eller införa hårdare krav än vad den gemensamma miljölagstiftningen kräver. Det är EU-kommissionen som avgör om lagstiftningen ska tillåtas eller inte. I kommissionens bedömning ingår att avgöra om lagen utgör ett dolt handelshinder eller bryter mot den inre marknaden på annat sätt. Därför krävs det i dag att medlemsstaten i fråga har särskilda förhållanden som motiverar strängare regler än de gemensamma reglerna. Vi anser att EU-kommissionen och EU-domstolen i praktiken tolkar miljögarantin alltför strikt.

Nanopartiklar har många användningsområden, men vi vet fortfarande alltför lite om hur människor och miljö utsätts för materialet, vars risk, spridning och exponering inte är tillräckligt kända i dag. Den lagstiftning som finns är i detta fall undermålig.

I EU:s kemikalielagstiftning, Reach, finns en gräns som säger att all import och tillverkning av kemiska ämnen över ett ton per år och tillverkare måste registreras. Eftersom nanomaterial ofta används eller importeras i mycket små mängder riskerar det att falla under strecket för detta krav, vilket gör att den nuvarande lagstiftningen inte helt kan ge den information som behövs för att bedöma risker och vid behov vidta nödvändiga åtgärder.

Kristdemokraterna anser att EU-kommissionen även ska utreda andra sätt att garantera en säker hantering av nanomaterial, exempelvis en kompletterande lagstiftning för nano. Regeringen bör verka för detta inom EU.

Till sist, herr talman, vill jag nämna hormonstörande ämnen, som är en annan källa till oro. EU måste öka takten när det gäller att fasa ut eller begränsa användningen av dessa ämnen. Regeringen bör verka för att EU-kommissionens strategi om hormonstörande ämnen uppdateras snarast.

(forts. § 7)

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

§ 6 Frågestund

Anf. 29 TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av utbildningsminister Gustav Fridolin, statsrådet Anders Ygeman, statsrådet Gabriel Wikström och miljöminister Karolina Skog.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Utbildningsminister Gustav Fridolin besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Fler vägar till läraryrket

Anf. 30 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till utbildningsminister Gustav Fridolin.

En av svensk skolas stora utmaningar är lärarbristen. Siffror visar på att det kommer att saknas mellan 65 000 och 100 000 lärare de kommande åren. Enligt en rapport från Lärarförbundet har dessutom 38 000 utbildade lärare övergett yrket de senaste åren. Vi behöver ha fler vägar in och tillbaka till läraryrket.

Utbildningsprogrammet Teach for Sweden kombinerar studier i bland annat ledarskap med praktik för blivande lärare. Vi moderater vill tillföra programmet 50 miljoner kronor för att fler akademiker ska kunna bli lärare.

Regeringen har i sin budget bara avsatt 18 miljoner kronor till kompletterande utbildningar, varav endast 7 går till Teach for Sweden.

Varför vill inte utbildningsministern satsa på att öppna fler vägar till läraryrket?

Anf. 31 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag tackar Camilla Waltersson Grönvall för frågan som tar upp något av det absolut allvarligaste vi har att jobba med.

Vi har en stor lärarbrist som har byggts upp under lång tid. Läraryrket har halkat efter, och vi har utbildat för få lärare i förhållande till hur många vi behöver.

Därför är det bra att trenden nu vänder. Läraryrket uppfattas som ett av de verkliga framtidsyrkena, allt fler söker till lärarutbildningarna och lärare stannar i yrket och väljer att vidareutbilda sig. Antalet sökande till speciallärarutbildningar har tiodubblats på ett år.

Att trenden vänder ska vi använda. Ett sätt är att bygga ut Kompletterande pedagogisk utbildning, KPU. Vi bygger ut en del. Det är ett bra förslag från Moderaterna att fokusera på att bygga ut den. Det är en del, en liten pusselbit i detta.

Inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket som regeringen har haft med facken och parterna pekar man på att detta är något vi bör titta vidare på. Det ska vara med KPU och fler andra vägar in i läraryrket.

Anf. 32 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Faktum kvarstår: Vi behöver hitta fler vägar in till läraryrket. Att antalet studenter på vissa delar av den ordinarie lärarutbildningen ökar är glädjande. Men inom de största bristämnen, inte minst matematik och naturvetenskap, ser vi att KPU är en av de mest framgångsrika vägarna att gå.

Därför vill jag ha svar på vad ministern avser att göra för att öppna fler vägar till läraryrket. Får jag be om ett svar, tack!

Anf. 33 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Den nationella samlingen för läraryrket landar i utredningsdirektiv som ska se över detta brett och ha ett antal fokusområden, både KPU och hur man breddar sin behörighet.

Den specifika bristen på lärare i matte och naturvetenskap är ett problem i hela västvärlden. De som har lyckats bäst är de som har öppnat vägar för akademiker och för andra lärare att bredda sin behörighet med matte och naturvetenskap. Det bör vi bygga ut i Sverige också. Men det är större möjlighet till det i dag än det var under den förra regeringen.

Åtgärder för integration och mot segregation

Anf. 34 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Fridolin som även svarar på övergripande frågor.

Vi önskar alla medverka till ett hållbart samhälle. Att integration är den viktigaste frågan vi har är både vi inom politiken och hela svenska folket överens om.

Vi har fått många nytillkomna, och de vill bidra. Vad vidtar regeringen för konkreta åtgärder när det gäller integration?

Förra året tog vi emot 160 000 nyanlända, och under 2014–2015 var det en kvarts miljon. Hur ska alla de som är i arbetsför ålder komma i arbete?

Utanförskapsområdena är en tickande bomb. Göteborg, som jag kommer från, är en av de mest segregerade städerna. Sex av de mest utsatta områdena där kriminella gäng har tagit över finns i Göteborg.

Vad gör regeringen åt dessa svåra problem?

Anf. 35 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag tackar Roland Utbult för frågan.

Jag delar problembeskrivningen, som egentligen består av två olika problem som hänger samman. Det ena är att många människor har kommit till Sverige och snabbt vill kunna vara med och bidra i sitt nya land. Det andra är att vi under lång tid har haft växande klyftor i Sverige som lett till segregation och utanförskap. Unga växer upp i områden där det är vanligare att sakna ett jobb än att ha ett, vilket gör det svårt att känna framtidstro.

Därför satsar regeringen medvetet både på att bryta segregationen – statsministern satte fokus på det i partiledardebatten i går – och på insatser för att nyanlända snabbt ska kunna komma in i arbete.

En viktig del är möjligheten till enkla jobb. Jag är stolt över de utvidgningar av RUT-avdraget som vi gör i migrationsöverenskommelsen med bland andra Kristdemokraterna.

En annan del är att ha mer utbildningsmöjligheter för dem som behöver komplettera sin utbildning. Jag är stolt över de snabbspår vi har för att till exempel dra nytta av och använda erfarenheterna hos de lärare som kommer till Sverige.

Anf. 36 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Många av de personer som kommer bär på trauman eftersom de har flytt från krigshärjade områden. Det finns en omfattande psykisk ohälsa till följd av flykten över Medelhavet och så vidare. Vi kan dessa berättelser.

Vad gör man med den mentala biten? Det är gott och väl att man bygger modulbostäder, men vad har regeringen för konkreta förslag för att hjälpa människor med psykisk ohälsa?

Vi kristdemokrater har idéer, men dem får jag redovisa i ett annat sammanhang. Vad gör regeringen?

Anf. 37 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag tackar Roland Utbult för att han breddar frågan. Jobb är jätteviktigt, och det är också viktigt för den psykiska hälsan att känna att man får vara med och bidra i sitt nya land. Men det är inte det enda. Att investera i en bra utbyggd vård är också viktigt.

På mitt område i regeringen gäller det att bygga ut elevhälsan, som såklart får helt andra uppgifter när många elever har trauman. Här investerar vi pengar, för i slutändan handlar det om att prioritera resurser som gör att vi kan bygga ut vård och elevhälsa. Kommunerna har nu möjlighet att söka pengar för det.

Småskalig vattenkraft

Anf. 38 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Min fråga går till miljöminister Skog.

Småskalig vattenkraft har varit på tapeten under våren. Riksdagen har riktat två tillkännagivanden, bland annat ett om att särskild hänsyn ska tas

vid framarbetandet av nytt regelverk för just småskalig vattenkraft och vattenverksamhet.

Även i den energiöverenskommelse som träffades i fredags tar man upp småskalig vattenkraft och lyfter bland annat upp en fond som ska hjälpa småskaliga vattenkraftverk att vidta miljöåtgärder.

Givetvis ska alla bära sitt ansvar för att bidra till att kombinera produktion och miljö, men det måste ske med rimlighet vad gäller avvägning mellan kostnad och faktisk miljönytta.

Ett nytt regelverk och en fondlösning kommer att ta tid att arbeta fram. Många befinner sig i en tuff situation, och vissa riskerar att gå i personlig konkurs på grund av den tillståndsprocess som utarbetats.

Är ministern beredd att agera för att hjälpa de ägare av småskalig vattenkraft som hamnar i kläm i väntan på att ett nytt regelverk kommer på plats?

Anf. 39 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Jag tackar för en högaktuell fråga, inte minst med anledning av den energiöverenskommelse som har gjorts. Vi är stolta över att den greppar både de stora och de små frågorna, inklusive den småskaliga vattenkraften.

Den slutsats som gjordes i överenskommelsen har precis överlämnats till ansvarig myndighet som nu analyserar den för att se vilka åtgärder som ska vidtas härnäst och om det påverkar myndighetens direkta arbete. Vi måste ge myndigheten tid att analysera detta. Jag ska inte komma med förhastade slutsatser om vad man borde göra.

Anf. 40 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Det har sedan länge aviserats att man ska arbeta fram ett nytt regelverk när det gäller tillståndsprocesser för småskaliga vattenverksamheter, så det är inte direkt någon ny fråga.

Vi är nog många här inne som har träffat människor som är desperata därför att de inte kommer att klara det ekonomiskt om inte ett nytt regelverk inväntas.

Kommer ministern att kunna ställa sig bakom ett tillfälligt stopp för nyprövning och omprövning av verksamheter i väntan på ett nytt regelverk?

Anf. 41 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Energiöverenskommelsen är som sagt några dagar gammal. Ansvarig myndighet analyserar arbetet just nu. Det måste de få göra innan jag som minister föregriper vad de behöver göra när det gäller hur den nya överenskommelsen påverkar det arbete som pågår.

Jag avvaktar det besked jag kan få från myndigheten och tänker inte föregripa deras arbete.

Anf. 42 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till utbildningsminister Gustav Fridolin.

Vi ser att användandet av it i skolan medför stora möjligheter både som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen och som ett administrativt verktyg för lärare och personal.

Man kan påvisa it-undervisningens positiva effekter just när det gäller skolresultat, men man kan också se att det ser väldigt olika ut när det gäller likvärdigheten i användandet. Detta beror mycket på att man kanske inte har en genomtänkt pedagogik, en it-plan eller tillräckligt god infrastruktur. Mycket bygger på att skolledarna och lärarna har den kompetens som krävs och att de har förutsättningar och intresse.

Min fråga till utbildningsministern är: Vilka tankar har man om den nationella it-strategin, specifikt med fokus på att öka och säkerställa likvärdigheten och jämlikheten mellan skolor?

Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Tack så jättemycket för frågan!

Jag tror att det var lite Gert Fylking – ni vet, ”Äntligen!” – när regeringen fattade beslutet att ta fram en it-strategi för skolan. Digitaliseringen är inte helt ny utan har pågått som en stor utveckling i inte minst skolan under lång tid, men avsaknaden av en nationell strategi och den förra regeringens ovilja att ta fram en strategi gjorde att de digitala klyftorna växte.

Skolan ska inte vidga klyftor. Skolan ska överbygga klyftor. Alla kommer att behöva digital kompetens i framtiden på arbetsmarknaden, och då ska skolan ge denna kompetens. Det ska inte vara avgörande vilken skola man går på eller vilken lärare man råkar ha.

Nu har vi ett förslag till it-strategi på bordet med fokus på just det som Roza Güclü Hedin tar upp, nämligen jämlikheten. Man säkerställer att alla skolor har ett bra it-arbete. Vi har fått in den första delen till regeringen för prövning, och den har tydliga och goda målsättningar som jag hoppas att Sveriges samtliga skolhuvudmän kan tänka sig att ställa upp på.

Anf. 44 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Tack för svaret!

Det finns en hel del forskning på detta område. År 2009 rapporterade OECD att det finns tydliga statistiska samband mellan it-användandet i hemmet och 15-åringars resultat i matematik. Det intressanta är att den största uppmätta effekten fanns bland elever från hem med lågutbildade föräldrar. Detta visar den kompensatoriska effekten och understryker vikten av att fortsätta att jobba vidare med dessa frågor.

Hur ser ministern på det kompensatoriska uppdraget kopplat till it och it-strategin?

Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det är just detta som är grejen. Det ska inte vara beroende av hur man bor, var man växer upp, vilken ekonomi ens föräldrar har, vilken skola man går på eller vilken kommun man bor i när det gäller att få med sig de kompetenser och kunskaper man kommer att behöva i framtiden på arbetsmarknaden eller som aktiv i demokratin.

Att kunna uttrycka sig digitalt är en jätteviktig del av att kunna uttrycka sina åsikter och ta del av andras åsikter i dag. Därför behövs it-strategin, och den har fokus på att gå från att bara handla om vilken maskin man ska ha i skolan till hur vi ska använda tekniken.

Inga offentliga medel till spridning av våldsbejakande budskap

Anf. 46 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Jag har en fråga till inrikesminister Anders Ygeman.

Det har framkommit att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har lämnat drygt en halv miljon kronor i bidrag till en organisation som har anlitat föreläsare som har uttryckt stöd för terrororganisationerna Islamiska staten i Irak och Levanten samt al-Qaida.

Regeringen har träffat en överenskommelse med de fyra allianspartierna om åtgärder mot terrorism. En del däri är att inga offentliga medel ska gå till organisationer som sprider våldsbejakande budskap. Man har skrivit i överenskommelsen att det är viktigt att bidragsgivare säkerställer att offentliga medel inte ges till organisationer som sprider våldsbejakande budskap och att organisationerna ska leva upp till grundläggande demokratiska värderingar.

Min fråga till Anders Ygeman är: Hur ska inrikesministern tillse att överenskommelsen fullföljs och att det kontrolleras att organisationerna lever upp till de krav som ställs i den?

Anf. 47 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Tack, Anti Avsan, för frågan!

Precis som Anti Avsan beskrev är vi helt eniga om att inga statliga pengar ska gå till organisationer som sprider våldsbejakande budskap och inte står upp för de demokratiska värderingarna.

Regeringen har tagit hand om detta på det sättet att vi har gett i uppdrag att utreda nya riktlinjer för tillståndsgivningen när det gäller både statliga och andra organisationer så att det finns en enhetlig policy. Nu lever vi med den tidigare alliansregeringens policy.

Anf. 48 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Jag undrar om inrikesministern kommer att vidta åtgärder för att säkerställa att överenskommelsen verkligen fullföljs. Jag vill inte prata om enskilda fall, men det har framkommit uppgifter som leder till slutsatsen att man kanske måste titta på detta.

Överenskommelsen innefattar att det finns möjlighet att kräva tillbaka stöd som har beviljats på felaktiga grunder. Är inrikesministern beredd att göra detta, och finns det förutsättningar för det?

Anf. 49 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Svaret på Anti Avsans första fråga är ja.

Skälet till att regeringen och allianspartierna kom överens om förändringarna var att nuvarande regler inte är till fyllest. Vid ett antal tillfällen har offentliga medel delats ut till organisationer som inte lever upp till det demokratiska grunduppdrag som riksdag och regering har slagit fast.

I båda delarna gäller det att se till att pengar inte går till sådant och att man har möjlighet att kräva tillbaka pengarna om det visar sig att organisationen inte lever upp till kraven.

Industrins inflytande över den statliga läkemedelskontrollen

Anf. 50 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Läkemedelsutvecklingen går väldigt snabbt; det fullständigt sprutar ut nya mediciner. Som konsument tror man kanske att det är staten som står där och är en rigorös kontrollant, men riktigt så är det inte. Det är uppenbart att staten har lämnat över ett alldeles för stort ansvar till läkemedelsindustrin.

Det är Läkemedelsverket som ska stå för granskningen av mediciner, biverkningar och så vidare. Nu har Riksrevisionen gjort en rigorös rapportering av vad som händer och hur det ser ut, och läkemedelsindustrins inflytande över statlig läkemedelskontroll är relativt stor. Det är här som staten genom sina muskler ska stå upp för folkhälsa, integritet och egenkontroll.

Jag undrar: Vem ska hålla i taktpinnen när det gäller bedömningen av medicin till oss konsumenter – är det staten eller kapitalet?

Anf. 51 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Självklart är det staten som ska hålla i taktpinnen när det gäller att reglera och godkänna läkemedel. Vi kan vara stolta över att vi i Sverige har en bra process för detta. Men hur bra den än är jämfört med andra länder är den såklart inte fri från misstag ochönhetsfläckar.

Det är bra att Riksrevisionen har utarbetat sin rapport. Det innebär att vi får bättre kunskap om vad vi och inte minst myndigheten behöver åtgärda för att kunna uppfylla kravet på opartiskhet och oberoende av ekonomiska särintressen.

Jag är glad över att vi har rapporten på bordet, och det är självklart staten som ska hålla i taktpinnen.

Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Vad bra!

I den genomgång som Riksrevisionen har gjort visade det sig att Läkemedelsverket har valt att prioritera ned sina egna säkerhetskontroller för att de förlitar sig på att läkemedelsbolagen garanterar dem genom sitt inflytande. Det är jättebra att du är på banan där, Gabriel Wikström.

Hur ska då regeringen stärka den statliga läkemedelskontrollen? Vi har en bra modell, men om detta fortsätter är risken att vi tappar den rakt ned i golvet. Då blir det svårt att ta tillbaka den.

Anf. 53 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Precis som Karin Rågsjö säger har vi en bra modell, och den ska vi inte ändra på i grunden. Däremot behöver även en god modell hela tiden finjusteras.

Den rapport som nu har kommit, tillsammans med den dialog som vi kontinuerligt för med myndigheten, hjälper oss att ställa frågor om hur myndigheten ändrar och förbereder sina rutiner och ger oss också en chans ifall det är något som regeringen behöver ändra.

Åldersbedömningar av nyanlända

Anf. 54 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Min fråga går till Gustav Fridolin och är av allmänpolitisk karaktär.

För inte så länge sedan rapporterade Sveriges Radio om en tidigare medarbetare på Migrationsverket som vittnade om att det fanns en oskriven lag om att nyanlända som ser ut att vara yngre än 40 år och säger sig vara minderåriga ska behandlas som minderåriga. Den intervjuade sa att det saknas verktyg och inte fanns några tydliga riktlinjer från ledningen om hur dessa ärenden skulle behandlas, alltså även att man skickar 30-åringar till HVB-hem för minderåriga.

Migrationsverkets operativa chef har som kommentar sagt att medarbetarna inte har haft något annat val än att göra godtyckliga åldersbedömningar. Detta är oacceptabelt.

Min fråga till ministern är om regeringen avser att ändra detta förhållande för att säkerställa att ensamkommande barn är just ensamkommande barn.

Anf. 55 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Ja är det korta svaret på frågan. Barn ska inte behöva bo med vuxna på HVB-hem. Det är oerhört viktigt för barns trygghet att bo som barn med barn och få den trygghet som det innebär.

Det är också en av anledningarna till att regeringen har gett ett uppdrag till ansvarig medicinsk myndighet att se hur man ska kunna få fungerande åldersbedömningar. Problemet har ju varit att de modeller som funnits tidigare har haft mycket stora rättssäkerhetsbrister och andra brister.

Anf. 56 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Tack, ministern!

Migrationsverket agerar inte i de fall där det inte är uppenbart att barnen är över 18 år. I bland annat Norge och Storbritannien har man infört röntgenundersökningar, vilket per automatik har minskat antalet ensamkommande.

Kan inte Sverige, som har tagit emot ett stort antal, börja med retroaktiva åldersbedömningar?

Anf. 57 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Vi är en rättsstat, och i en rättsstat använder man sig inte av retroaktiv rättstillämpning – det skulle vara fullständigt främmande.

Men i de fall där det inte finns någon rättstillämpning gjord ska vi kunna använda de modeller som är brukliga och fungerar.

Problemet har varit att de modeller som tidigare har använts har konstaterats ha mycket stora rättssäkerhetsbrister. Läkarkåren har protesterat utifrån sin medicinska kompetens. Det var därför vi kom överens med flera partier om just uppdrag till en myndighet om att ta fram fungerande modeller.

Satsningar på naturreservat och nationalparker

Anf. 58 STINA BERGSTRÖM (MP):

Herr talman! Jag har en fråga till miljöminister Karolina Skog.

I regeringens budget har anslagen till skydd och skötsel av natur ökat med nästan 1 miljard kronor per år. Då ingår 590 miljoner kronor extra till skydd av värdefull natur och 300 miljoner kronor extra till skötsel av skyddad natur. Det är en närmare 40-procentig höjning av anslagen jämfört med de borgerliga regeringarnas budgetar.

Snart är det dags för många av oss att dra iväg på sommarens vandringsturer i naturreservat och nationalparker. Jag vill fråga miljöministern hur de här pengarna har fördelats ut i landet och hur vi kommer att märka dessa satsningar.

Anf. 59 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Tack, Stina Bergström, för frågan!

Visst är det många med mig som nu planerar hur vi ska ge oss ut i naturen och använda vår ledighet där. De här pengarna märks verkligen runt om i Sverige. De fördelas till länsstyrelserna enligt en nyckel, så att pengarna täcker hela landet.

Resultaten är synliga. Från 2013 till 2015 fick vi 436 nya naturreservat i Sverige. Det förbättrar skyddet av biologisk mångfald och tillgängligheten för många otroligt mycket. 332 kilometer leder har fått förbättrad markering, så att de ska vara tillgängliga för många och det ska vara säkert att gå där.

Detta märks också i besöksstatistiken. År 2015 hade vi så många som 2,4 miljoner besökare i svenska nationalparker. Det är en enorm framgång.

Anf. 60 STINA BERGSTRÖM (MP):

Herr talman! Det är viktigt att vi gör naturreservaten tillgängliga och också vidtar de naturvårdsåtgärder som behövs. Men det är också viktigt att vi ser till att skydda till exempel de sista resterna av våra gammelskogar.

Jag vill fråga ministern hur just det arbetet sker ute i landet. Hur används regeringens extra pengar för skydd av värdefull natur?

Anf. 61 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Pengarna används för att förbättra driften av existerande naturreservat men också för att skydda mer natur. Under åren 2013 till 2015 blev 60 000 hektar mark ytterligare skyddad i Sverige bland annat genom bytesmark. Skogar hos statliga Sveaskog har bytts mot skogar med höga naturvärden. Skyddet av svensk skog har ökat betydligt.

Anf. 62 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Gabriel Wikström i dennes roll som sjukvårdsminister.

Förlossningsvården runt om i Sverige berör många människor. Ungefär 110 000 barn föds varje år i Sverige. För många är födseln en fantastisk upplevelse. Samtidigt ska vi veta att det också är förenat med en del risker.

Därför är kvaliteten på förlossningsvården oerhört viktig. Således skulle jag vilja fråga statsrådet vad vi kan förvänta oss av de extraresurser som nu är tilldelade förlossningsvården och vad regeringen utöver detta gör för att stärka förlossningsvården.

Anf. 63 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Precis som Mathias Tegnér säger är detta en oerhört viktig verksamhet i den svenska hälso- och sjukvården. Att få barn är förmodligen den största upplevelse man kan ha i livet. Att det är omgärdat med trygghet och ett fokus just på händelsen i sig och det nyförlösta barnet är oerhört viktigt. Den oro som många nu känner, inte minst inför sommaren, är väl värd att ta på stort allvar.

Regeringen har tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting slutit en överenskommelse som för 2015 och 2016 omfattar totalt 720 miljoner kronor. Det är pengar som ska gå till förlossningsvården, till att stärka bemanningen, till att betala ut studielön till dem som vill utbilda sig till barnmorskor.

Utöver detta har regeringen utökat antalet platser på barnmorskeutbildningen med 250 platser. Vi tror att det är viktigt för att kunna stärka förlossningsvården i hela landet.

Anf. 64 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Som bördig från Tyresö i Stockholms län följer jag noga utvecklingen när det gäller förlossningsvården i regionen. Barnmorskeupproret och otaliga artiklar har visat på bristerna i förlossningsvården här i Stockholms län.

Min fråga till statsrådet är – även om statsrådet inte är ytterst ansvarig för denna verksamhet – vad ni kan göra för att hjälpa den borgerliga majoriteten att få ordning på förlossningsvården i Stockholms län.

Anf. 65 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Vi har slutit en överenskommelse som innebär att ett antal miljoner kronor varje år kommer att gå till förlossningsvården i Stockholms läns landsting.

Med grundproblemet bakom att Stockholms läns landstings förlossningsvård sticker ut är att man har bedrivit en ideologisk experimentverkstad där man har lekt marknad med en del av hälso- och sjukvården som mer än andra ska drivas efter behov och vara fredad för nyliberala experiment.

Anf. 66 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Gustav Fridolin. Mordhot är alltid mycket allvarligt. Det finns en särskild allvarlig dimension när det sker i en skola, när en elev mordhotar en annan elev. Det finns all anledning att ta det på mycket stort allvar när så sker.

Det hände nyligen i Stockholmstrakten. Då reagerade rektor och lärare tydligt, skarpt och bra och bestämde sig för att stänga av den elev som hotade en annan elev för att skydda dem som var utsatta. Avstängningen förlängdes sedan av Stockholms stad, men den upphävdes av förvaltningsrätten, vilket skapar en osäkerhet kring vilka regler som gäller.

Jag är för Liberalernas del beredd att skärpa lagstiftningen för att skapa ökad tydlighet för lärare och rektor om vad som får lov att göras för att upprätthålla ordning och reda, studiero och trygghet i skolan.

Jag frågar utbildningsministern: Är också regeringen beredd att skärpa lagstiftningen?

Anf. 67 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det är såklart fruktansvärt med den utveckling som vi ser i många människonära yrken med mer hot och mer våld, vilket tyvärr också drabbar delar av Skolsverige. Att man då från huvudman och rektor kan agera hårt, tydligt och resolut är avgörande.

Därför är det bra att den svenska skollagen ger den typen av möjligheter i grundskolans fall. Det är uppenbarligen ett problem att de möjligheterna inte gäller för hela skolväsendet, som här har konstaterats.

Skollagen är skriven i brett samarbete och lades fram av min företrädare Jan Björklund från Christer Nylanders parti. Jag tror inte att han då såg den bristen i lagen, och jag tror heller inte att någon annan uppmärksammade det.

Nu är den uppmärksammas genom en dom. Jag har ingen anledning att kommentera domen. Domen är korrekt utifrån den lag som finns. Men det är tydligt att här finns en lucka. Det finns en anledning till att vi har andra regler för grundskolan.

Anf. 68 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Det är sant att det var en bred överenskommelse om många delar av skollagen. Men Gustav Fridolins eget parti var ofta negativt, inte minst mot de åtgärder som föreslogs om studiero och ordning och reda i skolan. Det är väldigt stora skillnader i prioritering mellan denna regering och den förra regeringen när det gäller den här typen av frågor.

Min fråga är därför: Om nu Gustav Fridolin menar att det finns ett stort problem, varför prioriterar denna regering så sällan den typ av frågor som handlar om studiero, trygghet och möjlighet att vara säker på skolan?

Anf. 69 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Med förlov sagt: Nu tramsar du, Christer Nylander. Vi fokuserar på att det ska finnas tillräckligt med personal i svensk skola så att man kan ta tag i ordningsproblemen. Det finns ingen viktigare åtgärd

för att ta tag i ordningsproblemen än att man är tillräckligt många vuxna på skolan.

Under den förra regeringen skars nästan 10 000 medarbetare bort från svensk skola. Under våra första två år har 13 000 medarbetare återanställts. Många av dem tillhör just den typ av personalkategorier som hjälper lärarna när man får ordningsproblem.

Vi bygger upp ett stort nationellt skolutvecklingsprogram.

Vinster i välfärden

Anf. 70 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Min fråga riktar sig till utbildningsministern.

Valfrihet och mångfald innebär ökad kvalitet, ökad makt åt den enskilde och flera arbetsgivare att välja mellan för den anställde. Att förbjuda vinstdrivande företag inom utbildning skulle innebära att utbud och alternativ minskar, vilket vore en inskränkning i medborgarens valmöjlighet.

Den som drivs av ett vinstsyfte har ett incitament att utveckla kvaliteten för att locka till sig fler kunder. Jag ser klara fördelar inom till exempel skolsektorn, där de flesta skolhuvudmän driver några få skolor. Faktum är att åtta av tio enskilda huvudmän driver endast en grundskola eller en gymnasieskola.

Min fråga är om ministern kan slå fast att det inte kommer några regleringar från regeringen som innebär att man förbjuder vinster i välfärden utan att man i stället stöttar och uppmuntrar enskilda företagare.

Anf. 71 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Nej, det kan jag inte slå fast. Vi kommer att arbeta för att den som får ett tydligt välfärdsuppdrag inom till exempel skolan ska kunna garantera att de skattepengar som går in i verksamheterna också kommer eleverna till del. Jag tycker inte att det är rimligt när vi tillsammans betalar in skatt till en skola och sedan får läsa att de pengarna hamnat i ett skatteparadis någonstans.

Jag oroas när kortsiktig spekulation får styra pedagogisk verksamhet. Den utveckling vi sett inom skolan ger inte fog för Söders analys här. Där har vi snarare sett en utveckling där en del riktigt vinstmaximerande aktörer har drivit skolan så illa att den har försvunnit och att i stället idéburna aktörer har tagit över. Så var det med till exempel JB-skolorna i denna region som tagits över av Grillska gymnasiet, som är en del av Stadsmissionens verksamhet som idéburen aktör.

Anf. 72 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Det är rätt intressant att höra utbildningsministerns svar. Jag ställde samma fråga till civilministern förra veckan och fick då svaret att det inte kommer att komma några sådana regleringar. Uppenbarligen har ni en diskussion att föra inom regeringen om hur ni vill se på detta.

Jag vill nog påstå att vi har större problem inom välfärdssektorn där vi ser att många av de olika delarna går med förlust i stället för med vinst. Vi borde i stället lägga vår kraft på att se till att välfärdssektorn går neutralt i stället för med förluster och inte inrikta oss på vinsterna.

Anf. 73 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det intressanta i det här fallet är: Vad är det som producerar vinst? Vi har många väldigt seriösa aktörer i friskolebranschen som förtjänar all uppmuntran och som jag tror skulle klara regeln att garantera att skattepengar som går in i verksamheten också kommer eleverna till del.

Att det funnits aktörer som skurit i kvaliteten i verksamheten och plockat ut pengar ur den har på ett mycket allvarligt sätt skadat förtroendet för valfriheten. Eftersom jag tror på valfrihet tror jag också att vi behöver tydliga regler som garanterar vad våra skattepengar används till.

Växtskyddsmedel och svensk odling

Anf. 74 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Kemikalieinspektionen gör helt andra tolkningar av de gemensamma EU-reglerna än vad som görs i andra länder. Sverige är nu till följd av myndighetens beslut och regeringens brist på handlingskraft i frågorna det enda EU-land där ett växtskyddsmedel som behövs bland annat vid odling av lök inte längre får användas. Det riskerar att helt slå ut den svenska odlingen.

Det är dåligt för konsumenterna som nu tvingas köpa sämre produkter som importeras från länder där man använder mycket mer av samma medel. Det innebär också att det är dåligt för miljön eftersom vi därmed exporterar vår miljöpåverkan och bidrar till ökad global användning av växtskyddsmedel, vilket vi sagt att vi inte ska göra. Sist men inte minst är det också dåligt för svensk odling som riskerar att helt slås ut.

Jag vill därför fråga miljöminister Karolina Skog: På vilket sätt är regeringen och statsrådet beredda att agera för att rädda svensk odling av exempelvis lök och bönor och undvika att vi exporterar vår miljöpåverkan?

Anf. 75 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Tack för frågan! Vi diskuterade den senast för några dagar sedan här i kammaren. Jag slog då väldigt tydligt fast att regeringen värnar svensk livsmedelsproduktions alla delar. Men i fråga om bekämpningsmedel är det viktigt att ha rollerna klara för sig.

Det är viktigt att förstå det europeiska regelverket. Debatten baseras i stora delar på missförstånd i båda delar. Kemikalieinspektionens roll är att pröva ansökningar som kommer in till myndigheten. I det här fallet har den prövat en ansökan som inte höll måttet och därför inte blev godkänd.

Det är inte myndighetens uppgift att tillse att marknaden fungerar. Men för att hjälpa de producenter som är beroende av bekämpningsmedel har regeringen avsatt medel för ett mer framåtsyftande arbete eftersom de som använder mindre delar kan komma i kläm.

Anf. 76 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Dessa medel kan kanske göra viss nytta på lång sikt. Men detta är ett akut problem som har uppstått nu under innevarande odlings-säsong.

Vi har i dag lagt fram sex konkreta förslag om vad man skulle kunna göra för att lösa detta. Regeringen har hittills gett som svar att man inte

kan eller vill göra någonting, och man gömmer sig bakom myndighetens beslut. Tyvärr är det svårt att tolka detta på annat sätt än att regeringen inte är beredd att göra någonting alls för att lösa problemet.

Finns det några konkreta förslag från ministern på vad man kan göra?

Anf. 77 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Vi ska komma ihåg att detta problem är långt ifrån nytt. Det aktuella bekämpningsmedlet har haft upprepade dispenser under många år. Problemet började uppstå under den förra regeringens regerings-tid.

Att ge upprepade dispenser är inte vårt svar på tryggheten för svenska livsmedelsproducenter. Vi har avsatt ett anslag för framåtsyftande arbete för att hitta lösningar framåt. Det gjorde inte den förra regeringen.

Mäns våld mot kvinnor

Anf. 78 SANNE ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag har en fråga till inrikesminister Anders Ygeman.

Mäns våld mot kvinnor har länge varit och är än i dag ett av de stora problem vi har i vårt samhälle. Även män kan bli utsatta för våld i nära relationer. Men våldet mot kvinnor har enligt undersökningar haft en tendens att vara grövre och kan oftare leda till behov av sjukvård eller till och med ha en dödlig utgång. Omkring 16–17 kvinnor dör varje år till följd av att män misshandlar dem. Det är oftast män som de har haft en tidigare relation med.

Min fråga till statsrådet är: Hur arbetar regeringen med att motverka mäns våld mot kvinnor?

Anf. 79 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Tack, Sanne Eriksson, för frågan!

Jag skulle vilja säga att detta är ett område där samhället under en lång rad år har misslyckats. Det är precis som Sanne Eriksson beskriver. Det har varit en väldigt jämn utveckling där vi inte har lyckats pressa tillbaka mäns våld mot kvinnor. Det har varit en liten nedgång nu.

Vi kommer efter sommaren att presentera en samlad handlingsplan, konkreta åtgärdsförslag och lagändringar. Jag har också bjudit in både oppositions- och majoritetsföreträdare för de olika kvinnoförbunden till Al-medalen för att kunna diskutera vilka åtgärder vi ska gå vidare med för att pressa tillbaka mäns våld mot kvinnor.

Anf. 80 SANNE ERIKSSON (S):

Herr talman! Tack, inrikesministern, för svaret!

Vi har den senaste tiden kunnat läsa väldigt mycket om fallet med 41-åriga Lotta, som misshandlades till döds av en man som hon tidigare hade haft en kortvarig relation med. Lotta vågade enligt uppgifter av rädsla för mannen inte medverka i utredningen, och därför lades fallet ned en kort tid före hennes död.

Vad kan regeringen göra för att fler kvinnor ska våga anmäla och medverka i rättegång mot de män som har misshandlat dem?

Anf. 81 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):
Herr talman! Tack för frågan, Sanne!

Den enskilt viktigaste åtgärden för att stötta misshandlade kvinnor är att de ska få tillgång till målsägarbiträde. Vi ser att betydligt fler anmälningar leder till fällande domar när man får stöttning från ett målsägarbiträde.

Denna och andra åtgärder måste vi vidta för att öka tryggheten för kvinnor i Sverige.

Arbetsmarknaden för utrikes födda

Anf. 82 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Gustav Fridolin.

Regeringen slår sig gärna för bröstet när det gäller sysselsättningen och arbetslösheten. En granskning som DN publicerade för några dagar sedan visar att antalet kommuner där arbetslösheten för utrikes födda är högre än 30 procent har ökat från 33 kommuner 2011 till 108 kommuner i år. I 108 kommuner är arbetslösheten alltså högre än 30 procent för utrikes födda. I tolv kommuner är arbetslösheten för utrikes födda över 50 procent. Samtidigt har vi ca 150 000 asylsökande i mottagningssystemet. De syns fortfarande inte i den statistiken.

Vad avser regeringen att göra för att fler utrikes födda ska kunna gå till ett riktigt, ej kraftigt skattesubventionerat, jobb och i stället bidra till vår gemensamma välfärd?

Anf. 83 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag vill tacka för frågan.

De två viktigaste åtgärderna för att säkerställa att man som nyanländ snabbt kan få göra det man vill, nämligen vara med och bidra i sitt nya land, är dels utbildningsmöjligheter för den som behöver komplettera eller validera sin utbildning, dels att det finns fler enkla jobb för den som inte har med sig en god utbildning. Det handlar om jobb som man kan ta innan man behärskar det svenska språket. Vi gör insatser för båda de delarna.

Sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor ökar nu ganska kraftigt, och bland män ligger den stilla. Det går alltså åt rätt håll, även om det går alldeles för sakta.

Det är intressant att det pekas på kommunerna. Jag tror nämligen att en viktig del i detta är att säkerställa att vi har ett jämnare ansvarstagande för mottagande av nyanlända över hela Sverige, att alla kommuner är med och gör jobbet. Mig veterligen är just det en insats som Sverigedemokraterna är ganska ensamma om att gå emot.

Anf. 84 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Ett uppmärksammat problem är, precis som utbildningsministern nämner, den låga utbildningsnivån bland asylsökande.

I Sverige hade vi 2009 en läkartäthet på en läkare på 277 invånare. Bland de asylsökande som kom 2014 och 2015 skulle vi behöva 880 läkare för att kunna hålla den läkartätheten.

I etableringsuppdraget i maj 2015 ingick endast 41 personer med adekvat läkarutbildning till exempel.

Hur avser regeringen att, mot den bakgrunden, klara kompetensförsörjningen i svensk sjukvård?

Prot. 2015/16:121
16 juni

Frågestund

Anf. 85 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! När det gäller samtliga välfärdsarbeten – läkare men även skolpersonal, socialsekreterare och välfärden i stort – har vi stora rekryteringsproblem i Sverige. Vi har prioriterat ned de yrken som är viktigast för att vårt samhälle ska fungera, i fråga om lön och arbetsmiljö. Det är precis det den här regeringen försöker vända.

Vi vill förbättra arbetsmiljön i vården, förbättra arbetsmiljön i skolan och höja lärares löner. Och nu ser vi att det börjar få effekt på en rad områden.

Schengens informationssystem och arbetet mot terrorism

Anf. 86 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Min fråga går till inrikesminister Anders Ygeman.

Sverige är ett av de länder som har störst problem med rekrytering till Islamiska staten. Vi har också stora problem med IS-återvändare. Det ställer krav på bättre beredskap. I samband med Brysselattentatet fanns det tyvärr enskilda svenska medborgare eller personer som vistades i Sverige som hade kopplingar till attentatet.

Vi behöver också förstärka beredskapen i fråga om flyktingmigrationsströmmarna.

Nu berättar medierna om ett annat fall som förstärker behovet av bättre kapacitet. Det handlar om en individ som kom från Bosnien och som har ansökt om asyl i Malmö. Det visar att Schengens informationssystem, den så kallade spärrlistan, uppenbarligen inte fungerar. Den här personen, som tidigare har nekats inträde, befinner sig, trots listan, i Sverige.

Vad tänker regeringen göra åt detta?

Anf. 87 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Jag måste vara försiktig med att uttala mig om enskilda fall. Det har inte minst konstitutionsutskottets granskning visat.

Men när det gäller Schengens informationssystem visar detta tvärtom att systemet fungerar. Personen var spärrad i Schengens informationssystem, SIS II, och blev nekad inresa i Sverige. Han valde då att söka asyl. Enligt den lagstiftning som Roger Haddad med flera har varit med och tagit fram prövas hans asylansökan. Men han hålls under den perioden inlåst. Och om det inte finns skälig grund för asyl kommer han att utvisas till det land han kom ifrån.

Anf. 88 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Tack, inrikesministern!

Det här är en av flera incidenter inom terroristpaketet. Jag hävdar att även om spärrlistan fungerar så fungerar inte tillämpningen i verkligheten i Sverige. Den här personen har inte bara rest in; han har också ansökt om asyl.

Jag tycker att asyl ska vara till för dem som söker skydd och inte för att vi ska vara en fristad för terrorister.

När andra länder har avvisat den här personen har han alltså rest in i Sverige. Vad tänker Ygeman göra åt det här?

Anf. 89 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Roger Haddad är felunderrättad. Den här personen har nekats inresa i Sverige. Då sökte han asyl. Det är en rätt som en enig riksdag och all internationell lagstiftning ger den här personen. I avvaktan på att hans asylskäl prövas hålls den här personen inlåst.

Det är ingen skillnad mot hur det har varit förut. Finns det inga asylskäl kommer han naturligtvis att utvisas.

Åtgärder för att minska vårdköerna

Anf. 90 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Gabriel Wikström.

Alltför många sjukskrivna vittnar om svårigheter med att inom rimlig tid få träffa läkare, få vård och behandling och därmed kunna återgå till studier och arbete. De gigantiska vårdköerna är ett akut problem och pressar redan pressad vårdpersonal men självklart också de väntande patienterna.

Regeringen har tagit bort den så kallade kömiljarden. Det var en incitamentstyrd och framgångsrik reform som alliansregeringen införde. Den professionsmiljard som nuvarande regering har infört är medel utan någon som helst motprestation.

Vi ser massuppsägningar bland förtvivlad vårdpersonal, inte minst i S-styrda Sörmland. De växande vårdköerna i landet sammanfaller med borttagandet av kömiljarden.

Min fråga till ministern är därför: Vilka åtgärder vidtar ministern för att bota det krisande Vårdsverige?

Anf. 91 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Den kömiljard som Lotta Finstorp med flera ofta omhuldar tog Alliansen bort i sin egen budget inför 2015. Det tyder väl på att man gjorde samma analys som regeringen, det vill säga att den inte längre fungerade som ett incitament för att minska köerna. Vi såg en ökning av köerna redan under kömiljardens tid.

Om man vill angripa den här problematiken måste man angripa grundorsakerna. En av dem är bland annat det som Lotta Finstorp pekar på, kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården. För att komma till rätta med kompetensförsörjningen har jag, tillsammans med parterna på arbetsmarknaden och ett antal andra aktörer, bland annat universitet och högskolor, under året ägnat mig åt att tematiskt gå igenom vilka delar vi behöver förbättra – gemensamt eller var och en för sig.

Professionsmiljarden har också kommit till för att hjälpa till att lösa kompetensförsörjningen som sådan.

Anf. 92 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! De långa sjukskrivningarna leder inte sällan till passivitet och kan dessutom försämra hälsan för patienterna i de långa vårdköerna.

I Socialförsäkringsutredningens slutbetänkande *Mer trygghet och bättre försäkring* föreslås en ändring i hälso- och sjukvårdslagen som förtydligar uppdraget för hälso- och sjukvården, med fokus på samverkan för att så snart som möjligt få patienter att återgå till arbete.

Vad anser ministern om detta förslag?

Prot. 2015/16:121

16 juni

Frågestund

Anf. 93 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! De insatser som vi nu gör på området är bra. Vi kan inte minst se ökad samverkan mellan Försäkringskassan å ena sidan och hälso- och sjukvården å andra sidan. Ur ett rent hälso- och sjukvårdsperspektiv behöver vi dock göra mer för att korta kötiderna.

Jag vill särskilt framhålla regeringens cancersatsning, som går ut på att korta väntetiderna i cancervården men också på att öka jämlikheten över landet. Det är en metodik som vi säkert kan använda på fler områden inom hälso- och sjukvården.

Idrotten som integrationsmedel

Anf. 94 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Gabriel Wikström.

Jag får ofta frågan: Varför jobbar du med kultur- och idrottspolitik? Svaret har alltid varit ganska enkelt. För mig är kultur och idrott något som förenar människor. Det skapar mötesplatser och lär oss att samarbeta. Det lär också folk att alla – oavsett vem jag är, var jag kommer ifrån och vilken bakgrund jag har – har samma rätt att delta i kulturens och idrottens fantastiska värld.

Idrotten har dessutom en fantastisk möjlighet att verka för en ökad integration, och detta är också något som regeringen har tagit fasta på och avsatt pengar till. Men flyktingsituationen har nu gått in i en ny fas där våra utmaningar ser annorlunda ut än i höstas.

Min fråga är därför: Hur lever idrottsrörelsen upp till våra förväntningar med de nya utmaningar som vi står inför, inte minst med tanke på det ekonomiska stöd som den får?

Anf. 95 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Det är precis som Anna Wallentheim säger, att svensk idrottsrörelse kan betyda väldigt mycket för integrationen. Den har också gjort det, inte minst under den svåra tid som vi delvis har bakom oss.

Regeringen har naturligtvis i samråd med idrottsrörelsen sett det här och velat bidra på så sätt att man ger ett årligt anslag om 64 miljoner kronor vid sidan av ungefär 133 miljoner i generella anslagsökningar till svensk idrott. Dessa pengar går till att bygga starkare föreningar för att de ska kunna bidra till att nyanlända ska få vettiga fritidsaktiviteter och också en första fot in i det svenska samhället.

Idrottsrörelsen har under den här perioden byggt upp en struktur runt om i hela Sverige. Den lämpar sig väl för nästa fas som man nu går in i. Det handlar om att inte bara jobba med nyanlända, utan också med människor som har fått uppehållstillstånd i Sverige och behöver komma in i det svenska samhället.

Anf. 96 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Jag är väldigt glad över att regeringen följer upp dessa frågor.

Men utöver möjligheten att verka för en bra integration har idrotten, som sagt, en oerhörd potential att lyfta viktiga frågor. Idrotten kan lära deltagare, ledare, föräldrar och åskådare att vi bor i ett land där man har rätt att vara vem man vill och älska den man vill.

Med tanke på de hemska dåden i Orlando vill jag fråga: Hur ser statsrådet på att ge idrottsrörelsen och föreningar möjlighet att jobba för och öka förståelsen för hbtq-frågorna?

Anf. 97 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Hbtq-frågorna har ju uppmärksammats i idrottssammanhang. Man har visat att idrotten inte alltid har varit på tårna. Detta har svensk idrottsrörelse tagit på stort allvar. Vi har sett flera vällovliga arbeten runt om i landet, inte minst till exempel hockeyn i Kiruna. Men vi kan också se att Riksidrottsförbundet nu tar ett större grepp kring frågan för att mer systematiskt och tvärs över all idrottsrörelse bidra till att den välkomnar också hbtq-personer.

Tillgången till it-utrustning i lärarutbildningen

Anf. 98 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Herr utbildningsminister! Det finns många ljusglimtar i svensk skola, men det finns också några svarta fläckar. Inte minst haltar digitaliseringen. Den leder inte till rätt resultat. Men det svarta hålet är lärarutbildningen i Sverige.

Det finns i princip inga datorer. Lärarutbildarna kan inte lära ut hur man med hjälp av datorer vässar sin metodik och didaktik i klasserna.

Jag har besökt ganska många lärarutbildningar i Sverige, och det gapar tomt i de rum där datorerna borde ha stått.

Har regeringen någon plan för detta?

Anf. 99 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Tack så jättemycket för frågan, Michael Svensson!

Det brukar ju inte ingå i min arbetsbeskrivning att berömma den förra regeringen, men en av de saker som landade väl under den förra regeringen var reformen av lärarutbildningen. Det finns mycket kvar att göra, inte minst när det gäller möjligheten att växla spår, att bredda sin behörighet och att kunna utgå från andra än de fasta kombinationerna.

Sedan kommer ju den utmaning som Michael Svensson pekade på här, nämligen det som handlar om att på riktigt vara förberedd för den verklighet som man möter i klassrummet. Svenska-som-andraspråk-behörighet är en del, specialpedagogik är en del och digitalisering är en del.

Nu har vi fått förslaget till it-strategi från Skolverket. Jag tänker säkerställa att det kan komma in synpunkter på det innan regeringen fattar sitt slutgiltiga beslut. Jag är ganska övertygad om att en av de synpunkterna kommer att kopplas till just lärarutbildningen.

Anf. 100 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Tack för svaret! Nu har vi ju en autonomi för högskolor och universitet i Sverige. Min fråga blir då snarast: Hur vill utbildningsministern angripa detta problem? Jag menar att det brådskar. Det borde kanske ha gjorts även tidigare. Men en nyckel är ju att lärarna förmår att lära ut. Här ingår också naturligtvis att det skulle behövas en kompetenshöjning för de redan befintliga lärarna.

Anf. 101 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det senare finns ju med i it-strategin när det gäller förslaget om kompetensutveckling.

Problemet med lärarutbildningen är kombinationen av autonomi som vi i princip alla försvarar och en väldigt detaljerad examensbeskrivning. Den gör att man på lärosätena sällan investerar i det som inte finns med och det som man längs resan upptäcker verkligen behövs.

Nu är min kollega Helene Hellmark Knutsson tillsammans med lärosätena ute och pratar med företrädare i regionerna.

Psykisk ohälsa bland unga

Anf. 102 YASMINE LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Wikström. Ungas psykiska ohälsa är en av vår tids allra största utmaningar. Omkring var femte ung person drabbas någon gång av ångest eller av andra symtom. Ytterst skapar detta ett enormt individuellt lidande, men det är också en stor utmaning för vårt samhälle.

En ung person med psykisk ohälsa har sämre chanser att klara sina studier, vilket naturligtvis också leder till sämre chanser att få jobb.

Tidig upptäckt och snabba insatser är alldeles avgörande för att man ska kunna möta upp dessa personer. Min fråga till statsrådet är därför: Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att förbättra situationen för unga med psykisk ohälsa?

Anf. 103 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Det är ju en väldigt angelägen fråga som Yasmine Larsson ställer. Vi ser hur den psykiska ohälsan ökar och kryper längre ned i åldrarna. Därför har regeringen gjort ett omtag på området psykisk ohälsa. Det innebär bland annat att vi satsar nära en halv miljard kronor per år på ungas psykiska ohälsa.

Nu behöver vi bygga upp just det som Yasmine Larsson efterfrågar, nämligen möjligheten att tidigt möta inte minst unga flickor som mår dåligt. Dessa strukturer saknas på många håll.

Därför har vi gett extra pengar till landets ungdomsmottagningar för att de bättre ska kunna jobba med den här problematiken. Vi har satsat pengar på elevhälsan för att den redan i skolan ska kunna möta barn och unga som mår dåligt. Vi har också satsat på kommunernas arbete och vården i stort.

Sammantaget innebär detta att vi kan arbeta mer preventivt och satsa mer förebyggande.

Anf. 104 YASMINE LARSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret! Arbetet med att förebygga och möta psykisk ohälsa bland unga är ju ett ansvar som vi är många som delar. Det handlar dels om insatser på nationell nivå, dels om insatser på kommunal nivå och på landstingsnivå. Också frivilligorganisationerna gör här en enormt viktig insats.

Hur arbetar regeringen för att stärka frivilligorganisationernas möjligheter att utveckla arbetet kring unga med psykisk ohälsa?

Anf. 105 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Frivilligorganisationerna är, som sagt, väldigt viktiga i det här arbetet. Genom en mer stabil struktur där vi har stärkt primärvården, ungdomsmottagningar och elevhälsan i skolan kan vi också bidra till att kunskapen om hur man jobbar med psykisk ohälsa sprids ut och kommer närmare inte minst frivilligorganisationer som därmed kan få både verktyg och kompetens för att jobba med unga och ungas psykiska ohälsa.

Kriterier för att högskolor ska få bli universitet

Anf. 106 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Jag vill inleda med att gratulera Malmö högskola till att i dag ha fått besked om att man också får benämna sig universitet. Detta är unikt. Inga sådana utnämningar har skett sedan 2010, och innan dess fanns det faktiskt en väntetid på sex år då regeringar av olika valör inte beviljade högskolor att kalla sig universitet.

Jag vet att det är flera högskolor som knackar på dörren för att få denna möjlighet. För att andra lärosäten ska veta om vad som faktiskt gäller vill jag fråga ministern: Vilka utbildnings- och forskningspolitiska skäl finns det?

Anf. 107 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det är glädjande, tycker jag, att vi som regering och Helene Hellmark Knutsson som ansvarigt statsråd har kunnat meddela att ansökan från Malmö högskola ska behandlas på ett sådant sätt att vi kommer att kunna påbörja den process som krävs för att Malmö högskola ska kunna bli ett universitet.

Det påpekas tydligt att Malmö högskola skiljer sig från övriga högskolor: Den är störst, och den har fler forskningsmiljöer och examensmöjligheter än, tror jag, alla andra högskolor – i vart fall fler än flera av de mindre och nyare universiteten. Den har också en prioritet som kommer att kännas igen i den forskningsproposition som kommer.

Anf. 108 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Tack, utbildningsministern, för svaret! Det man ändå kan undra över är att det också kommer att innebära att nya resurser måste landa på Malmö högskola, eller det framtida Malmö universitet. Därför är det ändå väsentligt att även andra lärosäten får veta, kanske mer detaljerat än vad utbildningsministern nu sagt, på vilka grunder man har möjlighet att få en ny chans.

Anf. 109 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det kommer givetvis att redovisas noggrant i den forskningsproposition som kommer. Men vi pekar nu på ett antal saker som handlar om bredden och storleken på Malmö högskola, om examensmöjligheterna där och om att man lyckas väl med en del av de prioriteringar vi här har gemensamt.

Jag tror till exempel att 70 procent av studenterna på Malmö högskola är förstagångsakademiker, som man uttrycker det. Det är en prioritering som jag tror att vi delar – att vi vill bryta den sociala snedrekryteringen till högskole- och universitetsvärlden. Här finns alltså ett antal prioriteringar som vi är tydliga med och kommer att vara tydliga med i forskningspropositionen.

Effekterna av pensionsavgångar inom trafikpolisen

Anf. 110 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Mina två frågor går till Anders Ygeman. Jag hoppas hinna ställa båda frågorna. Den första gäller trafikpoliser, varav många nu står i begrepp att gå i pension. Vi har också problemet med olaglig inrikestrafik, vilket drabbar de seriösa åkarna som inte kan konkurrera på lika villkor. Det är också ett stort problem för trafiksäkerheten och därför att människor utnyttjas på slavliknande villkor.

Det regeringen redan har gjort har ju gett viss effekt: möjlighet till klampning och låsning av ekipage, höjda sanktionsavgifter och så vidare. Men det finns ändå en oro i och med att så många trafikpoliser nu går i pension. Vad tänker ministern göra åt det?

Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Jag uppfattade bara en fråga, ska sägas.

Det stämmer att vi har en åldrande trafikpoliskår. När det gäller den tunga trafiken är det därför glädjande att man nu nyanställer bilinspektörer i sex av sju polisregioner. Detta är en yrkesgrupp som är specialiserad på att utföra just den kontroll av tunga ekipage som Monica Green efterfrågar.

Vi har också nått stor framgång med klampningslagen, kraftfulla sanktionsavgifter och möjligheten att klampa fordon till dess att sanktionsavgiften är betald.

Anf. 112 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Ett annat problem där är ju alkoholen. Det finns numera väldigt många som lever i sina bilar, och då är det mer normalt att man faktiskt också dricker alkohol. Detta är svårare att komma åt om det inte finns möjlighet att göra kontroller längs vägarna i landet. Ett tungt fordon som väger 40 ton kan ju ställa till oerhört mycket med en full chaufför.

Anf. 113 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Jag uppfattar nog fortfarande ingen fråga, men jag kan ändå försöka svara på en tänkt fråga.

En väldigt viktig sak vi gör för att minska problemet med alkoholpåverkade förare på vägarna är att vi nu inför alkobommar i några av våra största hamnar. På det sättet hindrar vi dem från att över huvud taget komma ut på vägen, och jag tror att det kommer att vara en kraftfull åtgärd för att öka regelefterlevnaden på våra vägar.

Statsministerns uttalande om börsnotering av skolföretag

Anf. 114 ERIK BENGZBOE (M):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Fridolin.

Häromveckan valde statsministern att beskriva en av Sveriges populäraste skolor med påståendet att man nu säljer sina elever. Min fråga till ansvarigt statsråd är om statsministerns trumpna uttalande är någonting som stöds av det ansvariga statsrådet och den övriga regeringen.

Anf. 115 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag tycker att det var bra att statsministern i partiledarbatten problematiserade det faktum att delar av svensk skola har blivit en speklationsmarknad. Jag tror att det är farligt om speklationsmarknaden ska börja påverka pedagogiska vägval, och det är risken i förlängningen, oavsett om det är riskkapitalister som driver på – detta minns jag alldeles tydligt att föregående regering, inte minst dåvarande finansminister Anders Borg, var väldigt noga med att man inte ville ha – eller om det är den kortsiktiga speklationsmarknaden på börsen som ska styra vägvalen i svensk skola. Därför tror jag att det var bra att statsministern problematiserade detta och pekade på att vår lösning framåt är att helt enkelt kräva av dem som får förtroendet att driva vårt – förlåt, Gabriel – finaste välfärdsuppdrag, nämligen att ge våra barn en god utbildning, att de lovar att de pengar som kommer från skattebetalarna kommer eleverna till del.

Anf. 116 ERIK BENGZBOE (M):

Herr talman! Jag noterar att statsrådet inte riktigt vill svara på min fråga. Är Löfvens uttalande om att 60 000 barn i Sverige är till salu någonting som stöds av det ansvariga statsrådet?

Beträffande speklationsmarknaden kan jag säga att de miljoner väljare som röstade fram den rödgröna regeringen nog har stått för den största speklationsmarknaden.

Anf. 117 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag tror att det där var tänkt att vara roligt, men jag hängde inte riktigt med. Du får förklara sedan, Erik.

Börsen är en marknad för speklationsmarknaden. Det är helt korrekt. Börsen är till för att man ska kunna få in snabbt kapital i verksamheter, satsa pengar och förränta dem snabbt, och vad jag förstod var det precis den typen av snabba klipp som gjordes vid börsintroduktionen. Jag är bara osäker på om den typen av drivkrafter ska styra de pedagogiska vägval som görs i svensk skola. Jag är orolig för effekten av det.

Anf. 118 IDA DROUGGE (M):

Herr talman! Jag vill också ställa min fråga till statsrådet Gustav Fridolin.

Svensk skola ligger efter. Det gör tyvärr också att våra elever ligger efter och inte når tillräckligt långt. Vi är många som är engagerade i detta. Men det krävs inte bara engagemang utan också konkreta förslag som fungerar. Vi i Moderaterna har prioriterat en rad sådana, framför allt ett förslag om mer undervisningstid. Med det förslaget kan varje elev få en timme mer med sin lärare varje dag.

Min tydliga ja-eller-nej-fråga till statsrådet är: Vill han att svenska elever ska få en timme mer undervisning per dag eller inte?

Anf. 119 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Nej, inte inom överskådlig tid. Den enkla anledningen är lärarbristen, som också var det ämne en moderat inledde frågestunden med. Jag är inte alls säker på att kvaliteten på utbildningen blir bättre av att samma lärare ska behöva undervisa mer och därigenom få mindre tid på sig att förbereda, skapa kvalitet i sin undervisning och ta det där samtalet med en elev vid sidan av.

Det är bra att vi diskuterar undervisningstid. Vi är överens om att utöka undervisningstiden i matematik. En sådan proposition ligger på riksdagens bord. Men ökad undervisningstid i sig är inte det enda botemedlet för att säkerställa att alla elever når målen. Man kanske ska fokusera mer på de elever som behöver hjälp mest, och det är därför vi bygger ut läxhjälp och sommarskola. Nu när eleverna har gått på sommarlov är det faktiskt fler elever än någonsin tidigare i Sverige som får möjlighet att läsa in behörigheten på sommaren, eftersom vi har förbättrat och utökat statsbidragen för detta.

Regeringens livsmedelsstrategi

Anf. 120 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Fridolin.

Under lång tid har regeringen lovat en livsmedelsstrategi för Sverige. Runt om i landet hoppas man mycket på denna livsmedelsstrategi. Förväntningarna är högt ställda. Det finns dock ett bekymmer: Vi har bara hört om den. Vi har ännu inte sett den. Först skulle den vara färdig under mars månad. Sedan skulle den vara färdig i början av juni.

Man kan fråga sig: Vad är bekymret? Finns det bekymmer i regeringen som gör att ni inte får ihop det sista?

Kommer livsmedelsstrategin att vara färdig innan riksdagen gör sommaruppehåll?

Anf. 121 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag älskar när regeringspolitik är efterlängtd!

Det kommer att komma fram en mycket bra livsmedelsstrategi av de processer som pågår och den djupa konsultation som sker med alla dem

som är med och driver den svenska livsmedelsbranschen. Strategin kommer att svara på många av de viktiga utmaningar som finns.

Det är sant att man har väntat länge på detta. Vi var många som väntade under åtta regeringsår med Alliansen. Det var många som under de åren krävde att vi skulle få en livsmedelsstrategi och väntade månad efter månad, år efter år. Det blev åtta år utan att det kom en livsmedelsstrategi.

Att det nu har dröjt någon månad längre jämfört med den ursprungliga tidsplanen må vara hänt, om strategin när den väl kommer verkligen svarar på de utmaningar som finns. Däremot kommer jag inte att lägga fram en tidsplan här, utan den kommer ansvarigt statsråd Sven-Erik Bucht att presentera.

Anf. 122 TALMANNEN:

Alla de 24 ledamöter som har velat ställa en fråga har fått göra det. Jag vill tacka deltagande ledamöter och statsråd för den här frågestunden, som nu är avslutad.

§ 7 (forts. från § 5) Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m.
(forts. MJU18)

Anf. 123 JOHAN BÜSER (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet om miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning i sin helhet och avslag på samtliga motioner.

Debatten vi har här i dag har med all tydlighet visat att det finns ett stort och brett engagemang i frågorna som rör kemikalier. Det är glädjande.

Det som är grundläggande för regeringens kemikaliepolitik är inriktningen på de mål som riksdagen och regeringen har antagit och som ingår i det nationella miljömålssystemet. Det består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål och etappmål för olika områden. Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö är och har varit en viktig utgångspunkt för den svenska kemikaliepolitiken och de ställningstaganden som Sverige har gjort inom EU och internationellt i övrigt.

Herr talman! Vi lever i en värld full av kemikalier. Vissa av dem bidrar till en modern och bekväm vardag. Andra är farliga och kan skada hälsan och miljön. Kemikalier är något som angår oss alla, för vi människor kommer i kontakt med dem på olika sätt: genom maten vi äter, genom kläderna vi har på oss och genom hygienprodukter. Vi hörde tidigare hur ledamot Yngwe detaljerat beskrev sina morgonrutiner. Jag kommer inte att göra detsamma, men jag kan konstatera att det går lite fortare för mig och att jag använder något färre produkter, så jag kommer kanske inte i kontakt med lika många kemikalier.

I Sverige ska man kunna känna sig trygg med vår egen och våra barns hälsa. Men att hantera kemikalier är trots det inte alltid riskfritt. Det vet vi, och en grupp som är särskilt utsatt för kemikalier är barnen. Vi vet att många leksaker innehåller olika typer av kemikalier, och vi har dokumenterat att handlarna kanske inte alltid har den koll som man skulle kunna önska när det gäller de här frågorna.

Arbetsmiljöfrågorna är också någonting som vi tar på allvar. Här ingår investeringarna som regeringen har gjort i målet om en giftfri miljö. På så sätt skapar vi förutsättningar för en bättre hälsa med minskad förekomst av allergier och astma.

Som konsument ska man inte behöva vara kemist för att klara ut inköpen på ett bra sätt. Det ska vara lätt att göra smarta och trygga val. Det som är bättre ska vara billigare. Och för det offentliga är det bra om vi har tydliga kemikaliekraV vid offentlig upphandling, vilket vi nu håller på att ta fram.

Herr talman! Frågan om en hållbar hantering av kemikalier måste ingå i strategier och lösningar på global nivå som ska främja en hållbar utveckling. Ett långsiktigt hållbart kretsloppssamhälle förutsätter att farliga ämnen fasas ut från kretsloppen. För att åstadkomma giftfria och resurseffektiva kretslopp behövs en bättre samordning av avfalls-, kemikalie- och produktlagstiftning inom EU.

Det finns två principer som är viktiga för att uppnå en giftfri vardag och en giftfri miljö. Den första är att nya kemikalier inte används innan vi vet att de är ofarliga. Den andra är att göra det dyrare att använda farliga ämnen och förbjuda de allra farligaste. Det är utgångspunkten för regeringens politik.

Arbetet med kemikalier är högt prioriterat för regeringen. Det nämndes i regeringsförklaringen. Några av de viktigaste prioriteringarna har vi redan varit inne på. Det handlar om de giftfria förskolorna och en skärpt kemikalielagstiftning, framför allt inom EU. Men vi ser också såklart en rad andra utmaningar. Några av dem har redan nämnts här i debatten. Det handlar om åtgärder mot plastskräp i haven, mikroplaster i kosmetika och hormonstörande ämnen i byggprodukter, brandskum och dricksvatten.

Ekonomiska styrmedel har efterfrågats av partier på båda sidor om blockgränsen, och inför valet var vi dessutom flera partier, både till höger och till vänster, som efterfrågade en kemikalieskatt.

Genom det förslag till kemikalieskatt som nu bereds från regeringens sida och börjar nå sin slutpunkt väntas vår kontakt med kemikalier som kan skada vår hälsa att minska. Den kemikalieskatten ska gynna de producenter och konsumenter som väljer bort farliga kemikalier. Ambitionen är att göra det dyrare för producenter som fortsätter att använda dåliga kemikalier i stället för att gå över till bättre alternativ. Det är ett av flera viktiga steg för framtiden.

Herr talman! Sverige har varit och är ett föredöme när det gäller såväl nationell som internationell kemikaliepolitik. Som socialdemokratisk företrädare för riksdagens miljö- och jordbruksutskott tycker jag att det är glädjande att se det breda engagemang som finns här i kammaren bland nästan samtliga av riksdagens partier. Det engagemanget finns såväl i samarbetsregeringen som bland flera av oppositionens partier. Det är en bra utgångspunkt för framtiden.

Handlingsplanen för en giftfri vardag och arbetet med den har under såväl den förra som den nuvarande regeringen varit en viktig del av den samlade strategin för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Arbetet med handlingsplanen har inte bara intensifierats under de senaste åren, utan vi har också sett till att Kemikalieinspektionen har fått resursförstärkningar. Det har resulterat i ett kraftfullt arbete med de här frågorna.

Kemikaliereglerna är som vi vet och som tidigare har nämnts i stor utsträckning harmoniserade inom EU, men det finns exempel där Sverige har infört egna förbud som senare har förts vidare i form av en EU-reglering eller reglering på global nivå. Det är naturligtvis glädjande. Finns det fler sådana områden som vi kan identifiera är det klart att Sverige också där ska vara ett föregångsland.

En viktig del i kemikaliarbetet är såklart att arbeta för att utveckla EU:s kemikalielagstiftning. Sverige tillhör glädjande nog den grupp av medlemsländer som har lämnat in flest förslag till åtgärder mot just hälso- och miljöfarliga kemiska ämnen. Men det finns en del utmaningar också framöver.

I diskussionen om hormonstörande ämnen händer det saker precis just nu. Ledamot Yngwe talade förut om den tidigare borgerliga regeringen som väckte talan inför EU-domstolen för att man dröjde för länge med att ta fram kriterier för vad hormonstörande ämnen ska vara. I går fick vi meddelande om att EU-kommissionen till sist har presenterat ett förslag om de här kriterierna. Tyvärr är förslaget otillräckligt. Kemikalieinspektionen påpekade snabbt att kriterierna riskerar att bli svåra att använda just för målet att öka skyddet för hälsa och miljö.

Det här är vi inte nöjda med. Vi träffade miljöminister Karolina Skog i morse, och hon berättade att hon redan på måndag kommer att kräva ett förtydligande. Även här kommer regeringen alltså att agera kraftfullt.

Herr talman! Vi socialdemokrater formulerade en gång idén om det gröna folkhemmet. Politik handlar om att vilja och att prioritera, och när politik är som bäst används den också till att göra jorden till en bättre plats att leva på för nuvarande och kommande generationer. Tillsammans kan vi göra skillnad. Vi har visat det förut, och vi ska visa det igen – för framtiden och för våra barns skull.
(Applåder)

Anf. 124 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Jag kan börja med att konstatera att jag inte har något mineralpuder på mig, men jag hoppas att ni ändå kan lyssna till vad jag säger.

Vi är i dag samlade för att debattera miljöbalken, EU:s kemikalielagstiftning och de motioner från allmänna motionstiden som behandlar kemikalier och en giftfri vardag.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och propositionen och avslag på samtliga motioner.

Som vi hörde nyss av ledamot Johan Büser, och före frågestunden av övriga partier, är detta ett ämne som engagerar och där vi ofta har en ganska bred samsyn i utskottet. Och det är väl tur att sådant som en giftfri vardag och en giftfri förskola är någonting vi gemensamt vill jobba för, för motsatsen hade varit konstig. Det är inte så tilltalande att leva i en giftig vardag.

Tyvärr är det vad det betyder när vi säger att vi vill ha en giftfri miljö. Många av de gifter vi har runt omkring oss har vi också introducerat själva, ofta som lösningar på andra problem. Många har kommit som en frälsning. Ta till exempel ett ämne som DDT, ett insektsgift som introducerades någon gång på 1940-talet. Upptäckaren, en schweizare vid namn Müller, fick till och med Nobelpriset för upptäckten – äntligen skulle det bli slut på

insektsburna sjukdomar som malaria och tyfus! Man såg det som en frälsning.

I dag vet vi dock att DDT var otroligt miljögiftigt och hade många baksidor, och det är sedan länge förbjudet att använda. Här i Sverige såg vi det framför allt när våra havsörnar höll på att utrotas därför att deras äggskal helt enkelt inte blev hållbara nog att klara av en kläckning. Nu har vi vänt trenden och fått bort detta, men det är många andra ämnen som har kommit som en frälsning som skulle råda bot på saker – och visat sig inte vara det man trodde. TBT, PCB och hormoslyr är exempel på det.

Vi har samtidigt jobbat fram nya ämnen, som har blivit nya undergörrare men som forskningen nu varnar för. Vi måste ta varningstecknen på allvar så att vi inte gör samma misstag igen. Ta till exempel en ämnesgrupp som högfluorerade ämnen. De har samlingsnamnet PFAS, och sedan fick de undergrupper som PFOS och så vidare. Det är en grupp kemikalier som har smuts- och vattenavvisande egenskaper, och det är väl jätteanvändbart. Den användning vi främst känner till är i brandskum.

Det är klart att någonting som får bort vatten är jättebra om man ska kunna släcka bränder snabbt, men det har också visat sig att ämnena är otroligt långlivade. Det gör att man nu hittar dem i brunnar och vatten i närheten av till exempel flygplatser och övningsplatser där brandskum har använts. Ämnena är kvar, och eftersom de har så otroligt lång nedbrytningstid – om de ens är nedbrytbara – blir det bara mer och mer.

Ämnena används dock inte bara i brandskum, för de har ju bra egenskaper. I våra stekpannor som vi har hemma, som var så bra när de kom eftersom de gjorde att köttet inte fastnade och brändes vid, finns det PFAS. I våra sportkläder och skor finns det PFAS. Dessa ämnen har många, många användningsområden.

Nu har dock djurförsök visat att de är både hormonstörande och cancerframkallande, så det finns stor anledning att vara försiktig – speciellt eftersom de finns kvar så länge i naturen. I morse kunde vi till exempel höra i *Vetenskapsradion* att uttrar fortfarande har otroligt höga halter av högfluorerade ämnen i kroppen, trots att vi har börjat fasa ut dem från många produkter.

Regeringen har gjort ganska mycket efter att man började inse problemet. Man har haft en utredare som tittade på hur det kunde bli så att vi helt plötsligt har jättehöga halter av högfluorerade ämnen i dricksvattenbrunnar men inte har märkt det förrän nu. Utredaren har kommit med förslag om att register ska kunna förstärkas så att ämnen kan finnas med även vid låga koncentrationer eller koncentrationer under gränsvärdet, eftersom de stannar kvar och ackumuleras så att de tillsammans blir mycket.

Kemikalieinspektionen har också fått uppdraget att ta fram en handlingsplan och en åtgärdsplan samt titta på hur vi ska ha nationella regleringar av detta och hur vi ska arbeta på EU-nivå. Man ska ta fram en handlingsplan för hur vi ska se till att få med hela EU på detta. Vi har även en kartläggning av användningen av högfluorerade ämnen på gång. Här ser vi hur vi måste jobba systematiskt för detta.

En annan grupp som har varit uppe är de hormonstörande ämnena – nu är ju även PFAS hormonstörande – och där har vi också gått vidare med den handlingsplan för en giftfri miljö vi har haft tidigare.

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----

*Miljöbalken och EU:s
kemikalielagstiftning
m.m.*

Som många före mig har sagt är det kanske på skolor och förskolor som det är viktigast att börja sanera och ta bort dessa ämnen eftersom människor som växer, alltså våra barn och ungdomar, ser ut att vara de som påverkas mest av detta. Upphandlingsmyndigheten ska ta fram hjälp för upphandling för en giftfri förskola och en giftfri vardag, och man ska ha en handlingsplan och ett kommundätverk så att man kan få ihop detta och även hjälpas av de goda exemplen.

Sedan är det ju viktigt att man testat ämnen innan de kommer ut på marknaden. I dag är ordningen nästan tvärtom. Allt får släppas ut. Sedan visar sig något vara giftigt eller påverka oss, och *då* ska man börja förbjuda och dra tillbaka ämnet. Det är en omvänd bevisbörda som nästan bara finns på kemikalieområdet och som vi ganska gemensamt i Sverige inte vill ha. Vi har också jobbat för att få in i Reachprogrammet att ett ämne ska vara godkänt innan det släpps ut.

I mars i år tillsatte vi en utredning för hur farliga ämnen som redan finns ska kunna ersättas med mindre farliga alternativ, så att vi hela tiden successivt får bättre och bättre alternativ – där det finns sådana. Det centrum vi hoppas kunna se ska också erbjuda kunskap till såväl företag som forskare och andra som jobbar med kemikalier om hur man får fram hållbara, giftfria produkter. Det handlar om att det ska bli ny forskning och nya metoder samt att man ska kunna ta hjälp av varandra.

Vi hörde tidigare att de här ämnena finns runt omkring oss. Vi vet att de påverkar oss, och vi börjar även ana att de påverkar oss ihop genom den så kallade cocktaileffekten. Men vi vet inte riktigt hur det är. Förr var det kanske lite lättare – en droppe gift gjorde att man fick ont i magen, som jag brukar säga, och två droppar gjorde att man dog. Då var det gift, och det hade en döds-kalle på flaskan.

Nu kanske man får tre droppar av något när man ligger i mammas mage, två droppar av något annat senare i livet och sedan en tredje droppe av ytterligare ett ämne. Tillsammans gör de att man påverkas i 50-årsåldern. Det är detta vi inte vet i dag, och vi måste låta försiktighetsprincipen råda. De forskningsrön som finns visar att vi kan komma att få leva med en ganska skrämmande verklighet.

Vi måste göra allt vi kan. Från svensk sida fortsätter vi därför det arbete vi har gjort och tar det ett steg längre. Vi ska förbjuda där det går, påverka där vi kan och gå före där vi kan.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Avfallshierarkin

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16: MJU22
Avfallshierarkin (prop. 2015/16:166)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen

Civilutskottets betänkande 2015/16:CU23

Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen (prop. 2015/16:168)
föredrogs.

Prot. 2015/16:121

16 juni

-----
*Stärkta sanktions-
möjligheter för
Konsumentombuds-
mannen*

Anf. 125 EVA SONIDSSON (S):

Herr talman! Regeringen har kommit med ett förslag på en ändring i marknadsföringslagen och lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Propositionen heter *Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen*.

Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionen.

Lagändringen innebär i korthet att de förbud och ålägganden som Konsumentombudsmannen får besluta om enligt dessa lagar inte längre ska vara beroende av näringsidkarens godkännande samt att Konsumentombudsmannen ska ges möjlighet att bestämma att sådana beslut ska gälla omedelbart. Syftet med förslaget är att Konsumentombudsmannen ska ha tillgång till effektiva och avskräckande sanktioner, vilket är en förutsättning för ett fortsatt starkt konsumentskydd.

Mot bakgrund av det faktum att marknadsföringslagen har ändrat karaktär under de senaste decennierna, framför allt genom användandet av internet samt de problem som förekommer på vissa konsumentmarknader, togs det inom Regeringskansliet initiativ till en översyn av KO:s sanktionsverktyg enligt marknadsföringslagen och lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Det är därför viktigt att KO får möjlighet att snabbt ingripa mot bland annat otillbörlig marknadsföring utan att behöva invänta godkännande av näringsidkaren. Det bidrar i sig till en effektivare tillsyn och i slutändan till att rättsreglernas genomslagskraft blir större bland aktörerna på marknaden.

Om efterlevnaden av de marknadsrättsliga reglerna ökar gynnar det konsumentkollektivet och bidrar till en mer rättvis konkurrens. Mot bakgrund av EU-rättens krav på effektiva och avskräckande påföljder samt att sanktionens nuvarande beloppsgräns bestämdes för ungefär 20 år sedan anser regeringen att också den gränsen ska höjas. Den nya gränsen fastställs till lägst 10 000 kronor och högst 10 miljoner kronor. Liksom tidigare ska avgiften inte få överstiga 10 procent av näringsidkarens årsomsättning.

Skulle det visa sig att den övre beloppsgränsen hindrar en effektiv tillämpning av sanktionen kan det finnas anledning att återkomma i frågan. Men i dagsläget anser utskottet att den högre gränsen är tillräcklig. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2016.

Avslutningsvis vill jag från utskottet tacka kanslipersonalen och önska en trevlig sommar. Jag önskar även talmannen en trevlig sommar.

Anf. 126 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Konsumtion handlar för en miljöpartist naturligtvis om hållbarhet. När vi talar om hållbar konsumtion är det lätt att tänka på sådant som har med ekonomisk hållbarhet, tillväxtens faror och så vidare att göra.

Prot. 2015/16:121
16 juni

-----
*Stärkta sanktions-
möjligheter för
Konsumentombuds-
mannen*

Men hållbarhetsbegreppet innebär också social hållbarhet, och en del av det handlar om tillit mellan människor. Det handlar om att lita på varandra när man gör affärer med varandra. Det handlar om att lita på producenter och på företag som säljer prylar, oavsett om prylarna är fysiska eller digitala.

Kanske kan avståndet från social hållbarhet till konsumenträtt verka långt, men för mig är det just tilliten som är den springande punkten. Vi som konsumenter behöver kunna lita på att de företagare som vi köper varor av är seriösa företagare och att oseriösa företagare stoppas. Då är det viktigt dels att sanktionerna avskräcker försäljare från att ta till oseriös marknadsföring eller ohederliga avtalsvillkor, dels att Konsumentombudsmannen har tillgång till effektiva sanktionsmöjligheter när någon trots allt väljer att medvetet lura andra för sin egen vinnings skull.

Regeringens politik för stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen innebär både viss avskräckning, i och med att avgifterna höjs, och att Konsumentombudsmannen blir effektivare när bindande förelägganden vinner laga kraft omedelbart, utan näringsidkarens godkännande. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på följdmotionen från Vänsterpartiet.

Vänsterpartiets följdmotion tar dock upp en intressant aspekt. Är den högsta gränsen tillräckligt avskräckande? Nu blir nivåerna fördubblade, och den högsta nivån är 10 miljoner kronor. Regeringen kommer att följa hur praxis utvecklas. Om det visar sig att detta inte är tillräckligt kommer åtgärder att vidtas.

Om det nu skulle visa sig att 10 miljoner inte betyder något för ett stort företag och att det är värt att riskera en sanktionsavgift är mitt heta tips att företagare ska se till att undvika att befinna sig i gråzoner där de kan åka på en sådan avgift.

Konsumenträtt är ändå en del i det hållbara samhällsbygget. Det handlar om att bygga tillit till varandra. I konsumenträtten läggs nu en pusselbit där Konsumentombudsmannen får stärkta möjligheter att agera både effektivt och kraftfullt. Jag tänker faktiskt på Konsumentombudsmannen som lite av en superhjälte som slåss för dem som har minst möjligheter att försvara sig själv och som slår buset på fingrarna när de inte sköter sig.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 10 Kvarstad på bankmedel inom EU

Civilutskottets betänkande 2015/16:CU24
Kvarstad på bankmedel inom EU (prop. 2015/16:148)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 11 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU8

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020 (skr. 2015/16:86)
föredrogs.

Prot. 2015/16:121
16 juni

-----
*En samlad strategi för
alkohol-, narkotika-,
dopnings- och tobaks-
politiken 2016–2020*

Anf. 127 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Vi ska nu debattera betänkandet gällande regeringens skrivelse *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. I skrivelsen finns utöver nya mål och strategier för den kommande femårsperioden också en utvärdering av den strategi som riksdagen i mycket stor enighet antog 2010 och som har gällt fram till i år.

Jag vill som kristdemokrat säga att det är mycket glädjande och betryggande att det i denna kammare finns en väldigt stor samstämmighet vad gäller den övergripande synen på missbruksfrågorna. I stort delar vi analysen om vilka risk- och friskfaktorer som finns och vilka grundläggande strategier som behövs för att vi långsiktigt ska kunna minska lidande som effekt av missbruk. Jag uppfattar också att vi är tämligen överens om vikten av ett aktivt förebyggande arbete och att vi alla har insikten om vilka enorma kostnader, utöver det mänskliga lidandet, som är förknippade med om vi lyckas eller misslyckas med missbrukspolitiken.

Det gläder mig därför också att regeringen i huvudsak bygger vidare på den strategi som togs fram under ledning av den tidigare ansvariga ministern, kristdemokraten Maria Larsson. Kristdemokraterna står i huvudsak bakom regeringens bedömningar i strategin. Jag säger ”i huvudsak”, för vi står inte bakom dem till fullo.

Herr talman! Det bekymrar oss nämligen att det på vissa områden förefaller som om regeringen gör avsteg från grundläggande principer som man själv lyfter fram i strategin. Min främsta oro gäller alkoholens område. Under lång tid har en minskning av totalkonsumtionen varit en bärande del i det alkoholpolitiska arbetet i vårt land, och det har funnits en stark uppslutning kring detta. Den vetenskapliga grunden för att detta är en central del i det förebyggande arbetet är trygg och solid, och det har funnits ett starkt politiskt stöd för totalkonsumtionsprincipen. I den förra strategin stod det tydligt formulerat redan i det övergripande målet: ”Målet innebär att förhindra all skadlig alkoholkonsumtion, bland annat genom att minska konsumtionen och skadliga dryckesvanor.”

Den prioriteringen kan också sägas ha varit hyfsat framgångsrik. Från toppnoteringen 2004 med en konsumtion på 10,5 liter per person sjönk det fram till 2010 till drygt 9 liter per person och har sedan hållit sig ganska stabilt runt den nivån. Detta lyfts också fram i utvärderingsdelen i regeringens skrivelse, men när det kommer till målformuleringarna saknas det. I den nya skrivelsen kan vi i stället läsa: ”Till skillnad från de andra substanserna är alkohol accepterat som en del av vår kultur och därför tar det övergripande målet fasta just på att minska de medicinska och sociala skadorna orsakade av alkohol.” Totalkonsumtionen har försvunnit som mål; det återfinns varken i de specifika målformuleringarna eller i den övergripande målsättningen. Det är oroande, anser vi kristdemokrater.

Herr talman! Som politiskt förtroendevalda och lagstiftare har vi en mycket viktig roll i det förebyggande arbetet. Det är ett ansvar vi ska ta på fullaste alvar. Våra ansträngningar är dock utsiktslösa om vi inte samarbetar med och tar hjälp av civilsamhället. De mest utsatta och sårbara är i denna fråga som i så många andra frågor barnen – de hundratusentals barn som växer upp i riskbruksmiljö eller rent av missbruksmiljö. Utöver den direkta lagstiftning och de direkta insatser som görs i missbruksfrågor har andra politiska insatser mycket stor betydelse för att skydda barnen.

Det allra viktigaste för barnen är hemmiljön. Det handlar om det stöd de får hemma, det stöd de får från familjen och från föräldrarna. Ett väl utvecklat, brett och närvarande stöd till föräldrarna under hela barnens uppväxttid är kanske den allra viktigaste insatsen i ett arbete med att förebygga missbruk.

I den nya strategin har regeringen valt att ta bort det specifika mål som gäller barn, med hänvisning till att det ska genomsyra allt arbete. Vi kristdemokrater hoppas och tror att det ska vara rätt väg framåt. Men när man tar bort ett mål finns det alltid en risk att man tappar i uppföljning. Jag och Kristdemokraterna står bakom det som är utskottets ställningstagande. Vi förutsätter att regeringen kommer att följa upp detta, så att den här farhågan inte ska besannas.

Herr talman! Det finns såklart mycket annat att säga. Men vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 5.

Anf. 128 AMIR ADAN (M):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkande SoU8. I betänkandet behandlas regeringens skrivelse *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Vidare behandlas 20 motionsyrkanden som kommit in med anledning av skrivelsen och 120 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

Varje enskild människa är den viktigaste utgångspunkten för Moderaternas politik och vårt samhällsengagemang. Våra värderingar formas av vår syn på människan. Vi vet att alla människor har stora förmågor och möjligheter att utvecklas och växa när de möter nya utmaningar. Samtidigt ställs människor ibland inför svåra situationer och prövningar då de behöver stöd och hjälp, ibland mer än samhället förmår.

Sverige är ett av världens bästa länder att leva i och växa upp i. Man kan leva ett långt och berikande liv. Det ska fortsatt vara så. Sverige ska vara ett land där alla blir sedda, hörda och lyssnade på oavsett kön, ålder och bakgrund. Många människor i Sverige mår mycket bra och lever fantastiska liv långt upp i åren. Samtidigt finns det barn, unga och vuxna som inte har det bra. Det finns de som växer upp och lever i en miljö som ibland är direkt skadlig och farlig.

Ett långvarigt och omfattande missbruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak är förenat med fara för livet. Det är ett faktum. Samtidigt kan bruk av alkohol, exempelvis i samband med måltider, utgöra en stor njutning. Balans är lika viktigt här som i andra delar av livet. Att bedriva ett förebyggande hälsoarbete är en självklarhet, så att fler får tillgång till ny kunskap och beprövad erfarenhet. Samtidigt bestämmer människor själva över sina egna liv. Det betyder inte att man har rätt att förstöra andra människors liv. Man har exempelvis inte rätt att förstöra sina barns

uppväxt genom ett omfattande missbruk som leder till att man inte kan ge dem den omvårdnad och det stöd som alla barn och unga har rätt till.

Vi vill hjälpa människor som behöver stöd, vård och behandling. Det ska vi göra genom en gedigen analys där verkligheten betraktas ur olika perspektiv. Utan analys kan vi inte komma till rätta med dagens och morgondagens brister och utmaningar.

Den restriktiva politik gällande alkohol, narkotika, dopning och tobak som Sverige har bedrivit har tjänat oss väl. Det betyder dock inte att det inte finns problem och utmaningar. Det finns många exempel på sådana. Moderaterna strävar efter att hitta en väl avvägd balans mellan å ena sidan restriktivitet och å andra sidan ökade möjligheter för exempelvis gårdsförsäljning av öl, vin och cider som producerats lokalt. Vi vill också fortsatt sträva efter att nå närmare visionen om ett Sverige fritt från narkotika och dopning.

Herr talman! Jag vill ta upp tre samhällsutmaningar som vi står inför gällande alkohol, narkotika och tobak.

Det finns en bred samsyn i Sverige om att vi ska föra en restriktiv alkoholpolitik. Vi strävar efter att fullfölja, utveckla och modernisera denna politik i en tid av nya mönster och trender gällande konsumtion av alkohol. Forskningen visar att omfattningen av alkoholproblem till största del beror på den allmänna konsumtionsnivån för alkohol i samhället. Samtidigt visar forskningen att ålder har betydelse för de effekter alkohol har på människors hälsa och välbefinnande. Det finns en positiv effekt av låg eller måttlig alkoholkonsumtion hos personer som är över 50 år – om man betraktar dem som en samlad grupp. Denna tudelade bild av alkohol är viktig att se och förstå. Därtill växer nya mönster och möjligheter fram när det gäller exempelvis gårdsförsäljning av lokalt producerad alkohol till turister. Vi moderater vill möjliggöra gårdsförsäljning av öl, vin och cider som producerats lokalt. Sådan verksamhet ska kunna bedrivas under kontrollerade former i Sverige, med ett bibehållet monopol för Systembolaget när det gäller att sköta alkoholförsäljning.

Cannabis är det narkotiska preparat som är vanligast att använda. Det är därtill den enda narkotikasort som omfrågas i Statens folkhälsoinstituts hälsoenkät – det är den enda studie som följer utvecklingen av befolkningens narkotikavanor. Resultatet visar att ungefär 150 000 människor har använt cannabis någon gång under 2010. Det är i denna kontext nödvändigt att ställa sig frågan: Vilka redskap ska vårt samhälle använda sig av i syfte att förhindra och bromsa detta och hjälpa de människor som hamnat i ett narkotikamissbruk?

I Sverige fortsätter rökningen att minska. Trots detta är fortfarande nära var åttonde kvinna och var tionde man dagligrökare. Det dör ungefär 12 000 människor i Sverige varje år av rökning och dess konsekvenser. Att väga människors fundamentala rätt att bestämma över sina egna liv mot de farliga effekter och den inverkan som tobaksrökning har på liv och hälsa är en känslig uppgift. Det krävs väl avvägda förslag och en balans i avvägningarna som stämmer väl överens med de etiska principer som tar hänsyn till kostnader i liv och hälsa för den enskilde och de samlade samhällskostnaderna.

Det är viktigt att fullfölja och utveckla den ANDT-strategi som alliansregeringen slog fast 2011. Och det är viktigt att ta fram en fördjupad och förnyad strategi där de övergripande målen och visionerna fortsatt ska

vara: ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av bruk av alkohol och ett kontinuerligt minskat bruk av tobak.

Herr talman! Vi moderater har fem reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 129 CHRISTINA ÖSTBERG (SD):

Herr talman! Vi välkomnar regeringens samlade strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020. Vi står bakom alla våra motioner, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservationerna 19 och 20.

Sverigedemokraterna står bakom en restriktiv politik för alkohol, narkotika, dopning och tobak som bygger på vetenskap, med syftet att främja en god folkhälsa i hela landet. Vi anser att det är mycket viktigt att aktivt arbeta för att motverka de påverkbara hälsoklyftorna och att komma till rätta med missbruk och annan problematik. Strategins fokus på insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk är något som vi anser är mycket bra, då våra barn är vårt lands framtid. En stark länk mellan nationell, regional och lokal nivå underlättar arbetet.

Herr talman! Vi vill hänvisa till Missbruksutredningen och dess slutsatser om att överföra ansvaret för missbruksvården till landstingen i stället för att, som i dag, ha ett delat huvudmannaskap mellan kommuner och landsting. I nuläget är det en splittrad och otydlig behandlingsorganisation, som enligt experter inte tilltalar brukarna. Man är bland annat dålig på att implementera nya metoder. Om ansvaret fortsätter att vara delat mellan olika huvudmän finns det en risk för att människor som behöver hjälp hamnar mellan stolarna. Undersökningar visar dessutom att 90 procent av befolkningen skulle föredra att få hjälp för sitt beroende via sjukvården, precis som man får vid andra typer av hälsoproblem. Vi anser därför att ett samlat huvudmannaskap är att föredra, där landstingen tar över hela ansvaret för missbruksvården.

Många kvinnor fortsätter av olika anledningar att bruka tobak och alkohol medan de är gravida. I vissa fall har information om skaderisker aldrig nått fram. I andra fall tas informationen inte på allvar. Ett aktivt beroende är svårt att bryta, inte minst då man även vill undvika nikotinplåster och andra substitut eftersom dessa också inverkar på fostrets utveckling. Insatser i form av stödgrupper och terapi blir då ett viktigt alternativ. I dag varierar utbudet från ort till ort när det gäller såväl informationsförmedling som beroendebehandling.

Regeringen bör utreda hur insatserna för att minska gravidas bruk av skadliga ämnen kan intensifieras och utvecklas. Vidare bör regeringen utarbeta en nationell plan för att säkerställa likvärdiga insatser i landet för välmående foster.

I genomgången av den tidigare strategins resultat konstateras att dödligheten till följd av narkotikamissbruk fortfarande är hög i Sverige och att vi sticker ut i jämförelse med andra europeiska länder. Det är mycket oroväckande för såväl enskilda individer som för samhället att dödligheten till följd av narkotika ökar och ligger på en så konstant hög nivå.

Resultat av de insatser som gjorts är för klen, och insatserna har inte varit tillräckliga. Vi sverigedemokrater anser att regeringen bör tillsätta en

utredning som ska analysera och ge konkreta förslag på hur man kan komma till rätta med den negativa utvecklingen när det gäller dödlighet till följd av missbruk av narkotika.

Med våra nya invånare uppstår nya och större utmaningar, då de har en större andel rökare bland sin egen befolkning. Det kommer att ha en påverkan på folkhälsan framöver, och det är viktigt att man jobbar förebyggande för att minska rökningen och förbättra folkhälsan bland dessa.

Vidare önskar vi framföra att vi anser att det är viktigt att värna det svenska undantaget från EU:s regler om snus. Samtidigt som vi vill arbeta mot en folkhälsoproblematik som finns även kring snus vill vi värna det svenska självbestämmandet och det svenska undantaget som gäller för snus.

Herr talman! Det finns möjligheter att förutsäga vilka barn och ungdomar som kan komma att fara illa, och då innebär det en fördel att ge förebyggande insatser. Kontakter med tobak och alkohol kan begränsas om familjen får stöd och hjälp tidigt. Samarbete mellan skola, förskola och socialtjänst är mycket viktigt, med tydliga handlingsplaner och stöd för att hantera missbruksproblematik.

Kan vi nå dessa familjer i ett tidigt stadium har vi mycket att vinna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Carina Herrstedt och Heidi Karlsson (båda SD).

Anf. 130 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Vi har att debattera och slutligen besluta om regeringens ANDT-strategi. Det här har blivit ett väldigt framgångsrikt sätt i Sverige att arbeta med de här frågorna, just i och med att det är så många olika intressenter inblandade, inte minst det civila samhället. Vi har också sett att det har blivit framgångsrikt i och med att majoriteten av landets kommuner nu faktiskt är ordentligt engagerade på det här området.

Vad gäller tobaken står vi i Centerpartiet helt bakom den målsättning som WHO har lagt fast, nämligen att Sverige ska vara ett tobaksfritt land 2025. Vi ligger redan på bra nivåer, men det finns ytterligare åtgärder att vidta. En utredning har nyligen publicerats med en lång rad förslag som vi ser fram emot att kunna diskutera och kanske fatta beslut om här i riksdagen under kommande år.

Också vad gäller alkoholen har vi varit framgångsrika. Alkoholkonsumtionen sjunker nu i Sverige sedan en lång rad år. Inte minst är det oerhört glädjande att den sjunker absolut skarpt i de yngsta åldersgrupperna.

Det här är en stor framgång. Jag tror att ANDT-strategin och det sätt som man har valt att arbeta med den är en viktig del i att man har blivit framgångsrik. Det som är märkligt och som förvånar många är dock att detta har skett i en tid av väldigt kraftig liberalisering, där det har blivit möjligt att åka över gränsen och hämta hem stora mängder alkohol och alkoholreklamen plötsligt flödar fritt i medierna. Samtidigt ser vi alltså en sjunkande alkoholkonsumtion.

Det här gör, herr talman, att det finns anledning att noga analysera vad det är som händer i samhället och vilka åtgärder som faktiskt kan vara effektiva.

Vad gäller narkotikan är bilden mer tudelad. Vi ligger bra till i Sverige när det gäller cannabisanvändningen, som är låg. Det är framför allt på det området som vi har mätbara siffror som gör att vi kan jämföra oss med andra länder.

Det pågår i några amerikanska delstater ett fullskaligt experiment med en hel ungdomsgeneration, där man legaliserar cannabis som produkt. Resultaten, inte minst från Colorado, är skrämmande. Resultatet har blivit en kraftigt ökad konsumtion av cannabis. Vi ser att antalet akutbesök av ungdomar, för det är ju där den stora ökningen sker, har ökat. Vi ser hur små barn kommer in med cannabisförgiftning, vilket beror på att man saluför produkter som är direkt inriktade på den unga generationen.

Vi vet att det här är en farlig drog. Vi vet att den ökar risken för psykisk sjukdom, och vi vet att den dessutom leder till dödsfall. Det här är, herr talman, inte en väg för Sverige att gå!

Där vi i Sverige ligger illa till är när det gäller den narkotikarelaterade dödligheten. Vi har kunnat se hur den har ökat under ett flertal år. Det är fullständigt oacceptabelt, och här finns anledning att lägga om kursen.

Narkotikautredaren pekade på en anomali i det svenska samhället: När det gäller alla andra sjukdomar är det sjukvårdshuvudmannen som är huvudansvarig för behandlingen. Men när det gäller beroendesjukdom är det i stället kommunerna som har huvudansvaret. Detta är, herr talman, en av orsakerna till att vi har väldigt svårt att få in effektiva behandlingsmetoder när det gäller narkotikaberoende.

En av världens mest omtalade och högst ansedda medicinska tidskrifter, The Lancet, pekade nyligen i en stor översiktsartikel med närmare 500 referenser på vad som måste göras utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Från Centerpartiets sida anser vi att det inte handlar så mycket om tyckande, utan det handlar om att ta reda på var vetenskap och beprövad erfarenhet ligger och vilka åtgärder det är som ska vidtas.

Enligt The Lancet är det ganska enkelt. Det handlar om att öka tillgången till sprututbyte och rena kanyler. Det handlar om att öka möjligheten att få antiviral behandling. Det handlar om att öka möjligheterna att få läkemedelsassisterad behandling vid opiatmissbruk, och det handlar om att se till att vi får en större tillgång på Naloxon, ett motgift som behövs i ett läge där man får ett andningsstillestånd på grund av narkotikabruk.

Detta, herr talman, är ganska enkla och tydliga åtgärder, och här förut-sätter jag att regeringen går vidare och ser till att vi kan implementera de metoder som vi vet är effektiva så att Sverige inte längre ska behöva stå vid skampålen för att vi har en ständigt ökande dödlighet på grund av narkotika.

Vi från Centerpartiet står självklart bakom samtliga reservationer i betänkandet, men jag väljer att för tids vinnande yrka bifall till reservation 17.

(Applåder)

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 juni

NU23 Staten och kapitalet – struktur för finansiering av innovation och hållbar tillväxt

Punkt 1 (Struktur för finansiering av innovation och hållbar tillväxt)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

291 för utskottet

17 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 74 M, 46 SD, 24 MP, 19 V, 16 L, 15 KD

För res. 1: 17 C

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 2 (Effektivisering av det statliga riskkapitalet)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C, L, KD)

Votering:

186 för utskottet

122 för res. 2

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 19 V

För res. 2: 74 M, 17 C, 16 L, 15 KD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 3 (Övrigt om statens finansieringsinsatser)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 3 (M)

3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:

74 för res. 3

46 för res. 4

187 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Prot. 2015/16:121
16 juni

Huvudvotering:
153 för utskottet
75 för res. 3
79 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 23 MP, 19 V, 14 L
För res. 3: 74 M, 1 C
Avstod: 46 SD, 1 MP, 16 C, 1 L, 15 KD
Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 4 L, 1 KD, 1 -
Fredrik Christensson (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.
Motiveringen:
Godkännande av
1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 7 (L)
Votering:
140 för utskottet
16 för res. 7
152 avstod
41 frånvarande
Kammaren godkände utskottets motivering.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 24 MP, 19 V
För res. 7: 16 L
Avstod: 74 M, 46 SD, 17 C, 15 KD
Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

TU17 Sjöfartsfrågor

Punkt 2 (Sjöfartens konkurrenskraft)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)
Votering:
168 för utskottet
120 för res. 1
20 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 1 KD
För res. 1: 73 M, 17 C, 16 L, 14 KD
Avstod: 1 M, 19 V
Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -
Emma Henriksson (KD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Vissa miljöfrågor)

1. utskottet
2. res. 3 (V)

Votering:

289 för utskottet

19 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 74 M, 46 SD, 24 MP, 17 C, 16 L, 15 KD

För res. 3: 19 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 5 (Infrastruktur)

1. utskottet
2. res. 5 (SD)

Votering:

187 för utskottet

46 för res. 5

74 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 23 MP, 17 C, 19 V, 16 L, 15 KD

För res. 5: 46 SD

Avstod: 74 M

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 2 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Stefan Nilsson (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som

frånvarande.

Punkt 6 (Genomförande av EU:s regler för inre vattenvägar)

1. utskottet
2. res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

186 för utskottet

122 för res. 6

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 19 V

För res. 6: 74 M, 17 C, 16 L, 15 KD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU39 Offentlig upphandling

Punkt 4 (Djurskydd och livsmedelsproduktion)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

260 för utskottet

47 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 73 M, 23 MP, 17 C, 19 V, 16 L, 15 KD

För res.: 1 M, 46 SD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 2 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Ulf Kristersson (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU17 Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare m.m.

Punkt 2 (Miljömässigt hållbart fiske)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

217 för utskottet

74 för res. 1

17 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 19 V, 16 L, 15 KD

För res. 1: 74 M

Avstod: 17 C

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 3 (Livskraftiga fiskbestånd)

1. utskottet

2. res. 3 (C, M, L, KD)

Votering:

186 för utskottet

122 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 19 V

För res. 3: 74 M, 17 C, 16 L, 15 KD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 5 (Konkurrenskraftigt fiske)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

262 för utskottet

46 för res. 5

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 74 M, 24 MP, 17 C, 19 V, 16 L, 15 KD

För res. 5: 46 SD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 6 (Ålförvaltning)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

262 för utskottet

46 för res. 6

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 74 M, 24 MP, 17 C, 19 V, 16 L, 15 KD

För res. 6: 46 SD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU18 Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m.

Punkt 3 (Giftfri vardag för barn)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

3. res. 4 (KD)

Förberedande votering:

20 för res. 3

15 för res. 4

273 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

257 för utskottet

19 för res. 3

32 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2015/16:121
16 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 74 M, 46 SD, 24 MP, 16 L
För res. 3: 19 V
Avstod: 17 C, 15 KD
Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 6 (Tillämpning av växtskyddsmedelslagstiftningen m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (M, SD)

Votering:

171 för utskottet

120 för res. 7

17 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 24 MP, 19 V, 16 L, 15 KD

För res. 7: 74 M, 46 SD

Avstod: 17 C

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 9 (EU:s strategi om hormonstörande ämnen)

1. utskottet
2. res. 10 (C, M, L, KD)

Votering:

186 för utskottet

122 för res. 10

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 19 V

För res. 10: 74 M, 17 C, 16 L, 15 KD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Punkt 10 (Genomförande av proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken)

1. utskottet
2. res. 11 (C, M, L, KD)

Votering:

186 för utskottet

122 för res. 11

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 46 SD, 24 MP, 19 V

För res. 11: 74 M, 17 C, 16 L, 15 KD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 2 SD, 1 MP, 5 C, 2 V, 3 L, 1 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU22 Avfallshierarkin

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU23 Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU24 Kvarstad på bankmedel inom EU

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 (forts. från § 11) En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020 (forts. SoU8)

Anf. 131 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Strategier kommer och går; beroende och stigmatisering består.

I dag debatterar vi den nationella ANDT- strategin. Det är egentligen den ryggrad vi ska ha i arbetet med beroende och medberoende av alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Nuvarande politik är kanske inte hands on på topp. Det har varit stora nedskärningar på både kommunal nivå och landstingsnivå, och man har kanske inte alltid arbetat med att erbjuda relevant och evidensbaserad vård.

Missbruksutredningen kom ju med en fantastisk utredning, *Bättre insatser vid missbruk och beroende*. Där fanns massor av bra förslag. Ett enda förslag realiserades. Vi vill ha mer aktiv politik på det här området och undrar om inte regeringen kan damma av den här utredningen, som den förra regeringen inte lyckades manifesteras.

Det talas mycket om förebyggande insatser. Den absolut viktigaste förebyggande insatsen är skolan. Att gå ut gymnasiet med betyg och kunna gå vidare på något sätt – det är själva grejen. Man ska inte låta arbetarklassens barn gå ur skolan utan betyg. Då händer det trista saker. Det är skolan som är den förebyggande verksamheten.

Man ska också ta tag i alla barn och unga som växer upp i hem där föräldrar har problem med alkohol och droger eller har psykisk ohälsa. Det förebyggande arbetet, att ta tag i de här barnen, är otroligt viktigt. 60–70

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

procent av de killar och tjejer som söker på Maria Ungdom för manifesta problem, alltså för eget missbruk, kommer från familjer som har antingen alkohol- och drogproblem eller psykisk ohälsa. Det är alltså 60–70 procent. Det är en mycket viktig målgrupp att jobba med, och det gör man inte riktigt. Detta handlar om det sociala arvet.

Man säger att ungefär 3 000 barn får stöd på grund av föräldrarnas missbruk. Då ska man veta att det är 400 000 barn som växer upp i familjer med riskabel konsumtion. Det är alla typer av hem och alla klasser. 100 000 av dessa barn lever i en akut situation. Då kan inte råd och stöd till dessa barn vara frivilligt. Barn till missbrukare far illa.

Vänstern har i tidigare debatter och i tidigare motion, som inte är med här, framfört att vi vill att det tillsätts en utredning som ska se över stödet till barn till missbrukare. Det är dags för verkstad. Detta arbete är i mycket hög grad frivilligt i dag. Vi måste ha ett lagrum för det. Det är dags att börja arbeta ordentligt med det förebyggande arbetet.

Vi vill också att Maria Ungdom i Stockholm ska bli ett nationellt centrum för kunskap om unga som är beroende eller som riskerar att hamna i beroende.

I skuggan av alla de barn som växer upp med föräldrar med alkoholproblem blir jag lite undrande när jag läser motionerna specifikt från Moderaterna. Det är en ganska lättvindig alkoholpolitik som de föreslår. De lyfter ofta fram gårdsförsäljning, och det handlar mycket om att smaka och om serveringstillstånd. Det är också några attacker på Systembolaget, som är vår absoluta ryggrad i detta arbete.

Alkohol är inte vilken vara som helst. Det ska vara mer restriktivitet, mindre alkoholreklam och mer koll på läget. Det ska inte heller vara en bar på Ica, som på Folkungagatan i Stockholm. När man ska handla med barnen, ska man då ta ett glas vin och glida runt med kundvagnen? Det är inget fredagsmys, tycker jag.

För samtliga beroende krävs det snabba puckar – öppna dörrar till vård och behandling. Det finns en uppenbar brist på tillgänglighet. Vi vill utreda vårdgarantin och med hjälp av den förstärka den befintliga lagstiftningen och öka den nationella likvärdigheten när det gäller missbruksvård.

Jag vill påstå att den missbrukspolitik som har formats i decennier fram till nu kraftigt har förstärkt stigmatiseringen och förstärkt utanförskapet. Det handlar mycket om skam, skuld, straff, nekande till rena sprutor, nekande till vård och behandling, brist på social omvårdnad, hemlöshet. Det skapar inte direkt en tillit till dem som det handlar om.

Det har varit mer fokus på ett samhälle som är helt fritt från narkotika. Det är jättebra; det kan vi ställa oss bakom. Men toleransen för döda narkomaner har varit skrämmande stor väldigt länge.

Man kan följa dessa dödsfall sedan 1987. De senaste tre åren har ökningen varit oerhört dramatisk. Socialstyrelsen har ett dödsorsaksregister som man kan titta på om man är intresserad.

År 2013 dog 589 personer av narkotikarelaterade orsaker. År 2014 hade det stigit till 765 personer. Det är alltså en ökning med 30 procent. Det är näst högst inom EU. Det går inte att bortförklara. Det tycker jag är ganska skamligt för ett land som ändå är resursstarkt och har en utbyggd välfärd.

Det behövs ordentliga utredningar om varje enskilt fall, där man också ser vad som har brustit i vård och behandling på olika sätt. Det är ett oerhört viktigt verktyg att göra det för att sedan kunna arbeta framåt.

Som Anders W Jonsson från Centerpartiet sa delar man ut Naloxon i Region Skåne just nu. Det borde delas ut i hela landet. Det är inte beroendeframkallande, men det räddar liv. Och det brinner i knutarna.

Fortfarande 2016 tycker jag att strategierna för missbrukspolitiken när det gäller narkotika handlar mer om moral och myter på kommunal och landstingskommunal nivå, men specifikt på kommunal nivå, än om erfarenhet och evidens.

Jag kan nu se en vändning, och jag är mycket glad för det. Alla beslut som man tar i denna typ av frågor ska tas utifrån forskning. Man ska inte gå på magkänslan, för då hamnar man snett.

Det känns som om vi har jobbat med frågan om sprutbyte i decennier, men jag hoppas att vi snart slipper snacka något mer om det. Den frågan är inte riktigt i hamn. Vi är många som har kämpat för sprutbyte, och vi har kallats drogliberala. Vi har fått förklara oss. Det som är självklart i resten av världen har tydligen känts underligt i Sverige.

Sverige har haft sprutbyte i Malmö sedan 1987. Jag tror att det är sju kommuner som har infört sprutbyte, och det är några kommuner till som är på gång.

Avskaffa det kommunala vetot! Den förra regeringen gjorde inte det. Den här regeringen måste rappa på i denna fråga. Det går att jobba lite snabbare.

Sprutbytesprogram är en smittskyddsåtgärd och en hälsoverksamhet. Det handlar mer om det än om narkotikapolitik. Det finns mycket bra föreskrifter från Socialstyrelsen, och det är inget flum. Sprutbyte är en liten del av så mycket annat. Det handlar om att fånga upp missbrukare och ge dem tillgång till rådgivning, information, motiverande samtal, gynekologi, socialpsykologisk kompetens med mera. Det kan man göra på dessa ställen. De som slutar missbruka och de som inte slutar missbruka ska göra det utan kroniska sjukdomar. Självklart är det så. Detta är en hälsopolitisk åtgärd som myndigheterna står bakom och som forskningen står bakom. Det är egentligen bara att slå klubban i bordet. Det finns mycket tunga forskningsrapporter som pekar entydigt på att detta är mycket bra. Därför vill jag lyfta fram reservation 17, som är gemensam för Vänsterpartiet, Centern och Liberalerna.

När det gäller dödsfall vill jag även lyfta fram reservation 21.

Det finns fortfarande en nyrekrytering till injektionsmissbruk bland unga. Vi har alldeles för lite kunskap om ungas beroende. Unga har en mycket dålig ingång när det gäller att få hjälp från samhället. Drogdebuten sker i 14–15-årsåldern, och injektionsdebuten sker i 18–19-årsåldern. 50 procent av de 21-åringar som kommer för att byta sprutor bär på hepatit C-virus. Det kan man fundera på. Man kanske ska sänka åldersgränsen för sprutbyte. Det vore fint.

Beroende drabbar många. Däremot är det helt tydligt att vi behöver en ny politik med fokus på de beroende och deras anhöriga som vilar på forskning och evidens. Det ska vara en respektfull beroendepolitik, där vi även har en mental nolltolerans för dödsfall i målgruppen missbrukare och där vi värnar om anhöriga på riktigt. Vi kan så mycket bättre.

För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 17 och 21, men vi står självklart även bakom våra övriga reservationer.

Anf. 132 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att Liberalerna självklart står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 4 och 17.

Liberalismens grund är att människor ska få välja hur de vill leva sina liv så länge de inte skadar någon annan. I första hand ska vi givetvis förebygga att människor hamnar i ett beroende. Det är bland annat därför som vi har åldersgräns för köp av alkohol och tobak.

Förebyggande insatser för att människor inte ska bli beroende av narkotika, alkohol och nikotin är oerhört viktiga. Men lika viktigt är det att läkemedel och spel inbegrips i ANDT-strategin. Det är samma mekanismer i hjärnan som leder till de olika beroendeformerna. Att inte ta med alla blir fel.

Tidigare har riksdagen sagt nej till att läkemedel tas med i strategin därför att det är läkare som genom sina förskrivningar medverkar till att människor börjar överanvända medlen. Visst är det så att en del har blivit läkemedelsberoende genom läkarförskrivna recept. Men det finns också de som har kommit över preparaten på svarta marknaden och via nätet.

Spelberoende är så vanligt att det definieras som ett folkhälsoproblem. Vi måste både förebygga och hjälpa människor ur deras spelberoende. Den hjälpen är tyvärr ofullständigt utbyggd. Jag tycker att det som utskottet skriver om spelberoende är lite tråkigt. Jag är däremot stolt över att det är min partikollega Barbro Westerholm som i hög grad har lyft upp spelmissbruket på den politiska dagordningen, även om jag naturligtvis hellre hade sett att det inte behövdes alls.

Sprutbyte och läkemedelsassisterad behandling för narkomaner måste göras tillgängligt i hela landet där behov finns. Regeringen behöver ta initiativ till att så blir fallet. Både Anders W Jonsson från Centern och Karin Rågsjö från Vänstern har förtjänstfullt här i talarstolen förklarat varför.

I dag ser samhället olika på missbruk och missbruk. I vissa fall ser man missbruk som en sjukdom och i andra fall som något som ska bestraffas. Denna något kontraproduktiva inställning från samhället gör att människor med en beroendesjukdom inte alltid kan påbörja tillfrisknandet utan i stället stigmatiseras och döms ut.

Missbruk måste ses som en beroendesjukdom oavsett om det är narkotika, alkohol eller spel som missbrukas. Behandling och förebyggande insatser är det som hjälper människor tillbaka till ett fungerande liv.

En annan fråga som vi i Liberalerna har aktualiserat i vår motion är att regeringen har ändrat den ANDT-strategi som har gällt 2011–2015 genom att stryka mål 2 om att barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak. Vi vet att man alltid inom målstyrning mäter det som står i målen. Det som inte står där mäts inte eller görs inte. Genom att mål 2 har strukits riskerar man att barn kommer på undantag i det viktiga förebyggande arbetet. Själva syftet är att de övergripande målen ska vara långsiktiga. Därför är det olyckligt att regeringen petar i målstrukturen redan efter fyra år. De normala ledtiderna för att ett riksdagsbeslut ska nå ut till landsting och kommuner och civilsamhället är ganska långa, så detta har tyvärr precis kommit igång.

Eftersom vi inte vill ändra målen föreslår vi inte heller något tillägg om årsrika. Men det är viktigt att i någon form uppmärksamma att det behövs särskild kunskap och särskilda insatser för just äldre. Riskbruket av alkohol bland årsrika kvinnor har ökat kraftigt, bland annat beroende på någonting som i grunden är bra – ändrade könsroller. Ett äldreperspektiv på alkoholprevention inom vården och omsorgen kan bidra till att färre drabbas och fler får hjälp och till att minska sjukvårds- och omsorgskostnaderna.

Sverige är näst sämst i hela EU när det gäller detta. Mer än dubbelt så många dör i Sverige på grund av missbruk om man jämför med hur många som dör i trafiken. Det står i texten att det inte går att dra en rak linje mellan statistiken över den narkotikarelaterade dödligheten och narkotikamissbrukets omfattning. Det står även att de som aldrig har missbrukat men ändå tar sitt liv med narkotikaklassade läkemedel ryms i statistiken. Ja, det gör de. Det är fruktansvärt när en människa tar sitt liv oavsett på vilket sätt det sker. Men jag tycker att detta är att gömma sig en aning. I Sverige är 70 dödsfall per 1 miljon invånare narkotikarelaterade. Snittet i EU är 17 dödsfall. Självklart är det ett misslyckande.

Nyligen beslutades i FN att medlemsländerna behöver ha en mer human syn på missbruk och fokusera mer på skademinimering, behandling och vård i stället för bara på nolltolerans och skuldbeläggning i form av straff.

Herr talman! För många personer med missbruk är stödjande insatser som sprutbyte, tak över huvudet, mat i magen och rena kläder det första steget mot ett liv utan missbruk.

Anf. 133 HANS HOFF (S):

Herr talman! Riksdagen ska nu behandla samhällets strategiska inriktning vad gäller alkohol, narkotika, dopning och tobak för åren 2016 till 2020. Grunden för att samhället över huvud taget har en samlad strategi på området är de enorma kostnader och sociala problem som genereras av ANDT.

Det finns uppskattningsvis en halv miljon människor i Sverige som missbrukar eller är beroende. Majoriteten av dessa, ca 330 000 människor, har alkoholproblem. 77 000 människor använder narkotika, och omkring 30 000 människor bedöms ha ett gravt och allvarligt narkotikamissbruk.

De allra flesta som missbrukar har en familj. Det innebär att ca 20 procent av alla barn och vuxna i sin vardag berörs av någon närstående som har missbruksproblem. Minst 60 000 barn i Sverige har en förälder med allvarliga missbruksproblem. Åtta av tio våldsbrott är alkoholrelaterade.

De mänskliga tragedier som blir en följd av detta går inte att överskatta. Våra gemensamma kostnader för missbruk i form av skattepengar är enorma. Samhällskostnaderna för missbruk uppskattas till 150 miljarder kronor per år, varav en stor del, drygt 130 miljarder kronor, avser den somatiska vården i landstinget och kostnader för polis, kriminalvård och rättsväsen. Ca 17 miljarder satsas på missbrukarvård av socialtjänsten och i sjukvården.

I Sverige dör 1 000 människor varje månad på grund av rökning. I Sverige insjuknar 8 000 människor varje månad i olika sjukdomar på grund av rökning. Att 8 000 människor insjuknar och att 1 000 människor dör varje månad på grund av rökning gör tobaksrökning till det allvarligaste folkhälsoproblem vi har i Sverige.

Samhällets kostnader och det mänskliga lidandet på grund av alkohol, narkotika, dopning och tobak är enorma. Det är mot denna bakgrund som riksdagen nu ska besluta om en fortsatt inriktning och strategi för att minska de sociala och ekonomiska konsekvenserna av ANDT.

Herr talman! Det är oerhört glädjande och viktigt att alla riksdagens partier står bakom de målsättningar som vi har vad gäller ANDT-frågor. Det gemensamma övergripande målet är ett samhälle helt fritt från narkotika och dopning. Det innebär en nolltolerans mot narkotika och dopning. Det ska inte finnas i det svenska samhället.

Det gemensamma övergripande målet är minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol. Det innebär att vi ska förhindra all skadlig alkoholkonsumtion genom att minska konsumtionen av alkohol och skadliga dryckesvanor.

När det gäller tobaksrökning är det oerhört glädjande att alla partier i riksdagen står bakom målet att Sverige ska vara rökfritt 2025. Innebörden av detta är att rökningen 2025 ska vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem.

Herr talman! Strategin är en fortsättning på den strategi som har funnits under perioden 2011 till 2015. Såväl regeringen som utskottet anser att det är bra att strategin i huvudsak har samma målsättning och inriktning som den tidigare strategin. Det ger kontinuitet och långsiktighet i arbetet.

Ett av målen förändras. Där uttrycktes det tidigare som en särskild målsättning att barn ska skyddas från skadliga effekter av ANDT. Detta mål ska nu genomsyra hela strategin, och insatser för att skydda barn från skadliga effekter av ANDT ska integreras i alla relevanta delar av strategiarbetet. Utskottet ställer sig bakom denna inriktning och förutsätter att regeringen följer upp insatserna trots att det nu inte finns ett särskilt mål.

Herr talman! Regeringen anger sex mål för det fortsatta arbetet. För att nå målen pekade ett antal insatsområden ut. Insatsområdena anger vad som bör prioriteras för att nå målen. Jag ska kort redovisa dessa insatsområden.

När det gäller mål 1 handlar insatsområdena om samverkan mellan ANDT och brottsförebyggande arbete på alla nivåer i samhället. Det handlar om bekämpning av illegal handel och en restriktiv och tydligt reglerad legal handel via digitala medier, om skarp lagstiftning för att minska illegal tobakshandel och om samordnad effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn.

När det gäller mål 2 handlar insatsområdena om reglering och tillsyn för att begränsa marknadsföring och exponering av alkohol och tobak. Det handlar om ett effektivt arbete mot langning av alkohol och tobak, om spridning och tillämpning av ett kunskapsbaserat cannabisförebyggande arbete och om en hälsofrämjande skola utifrån elevers olika förutsättningar och behov.

När det gäller mål 3 handlar insatsområdena om att uppmärksamma och förebygga ANDT-relaterad ohälsa bland kvinnor och män samt flickor och pojkar inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra arenor. Det handlar också om dopningsförebyggande arbete inom motionsidrotten.

När det gäller mål 4 handlar insatsområdena om samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten samt med andra aktörer för en sammanhållen vård utifrån kvinnors och mäns samt flickors och pojkars specifika behov och förutsättningar. Det handlar också om insatser för att

nå kvinnor och män samt flickor och pojkar i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av missbruk eller beroende.

När det gäller mål 5 handlar insatsområdena om tidig uppmärksamhet av riskbruk och beroende bland blivande föräldrar. Det handlar om att uppmärksamma och erbjuda ändamålsenligt stöd till flickor och pojkar som föds med skador till följd av ANDT eller som växer upp i familjer med missbruk eller annan omsorgssvikt, inklusive våld kopplat till alkohol eller narkotika. Det handlar om strategiskt och långsiktigt arbete för att motverka narkotikarelaterad dödlighet och om insatser för att motverka trafikrelaterade skador och dödsfall till följd av alkohol- och narkotikamissbruk.

När det gäller mål 6 är insatsområdena en folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt, att verka för en folkhälsoorienterad syn på narkotika i EU och FN, att WHO bör anta en bred folkhälsopolitisk ansats i narkotikafrågan före 2019, att utveckla narkotikafrågorna i det globala utvecklingsarbetet, ett internationellt arbete mot dopning med utgångspunkt i idrotten, att verka för genomförandet av WHO:s ramkonvention om tobak, att verka för och bidra till en EU-gemensam alkoholstrategi och att arbeta inte minst inom ramen för det nordiska samarbetet.

Herr talman! Folkhälsomyndigheten får ett helhetsansvar för att stödja genomförandet av strategin genom nationell samordning, genom att verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete, genom att ansvara för en samlad verksamhetsuppföljning, genom förvaltning och vidareutveckling av de uppföljningssystem som behövs och genom att ta initiativ och utforma insatser för att uppnå strategins mål.

Herr talman! Mot bakgrund av det till riksdagen anförda yrkar jag bifall till förslaget och avslag på reservationerna.

Anf. 134 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Hans Hoff, det är väldigt många fina ord i strategin som vi dock ställer oss bakom, men det blir inte så mycket hands on, tycker jag.

Jag har några frågor. En fråga handlar om barn till missbrukare, som har varit en projektfråga alltför länge. Det finns liksom inget lagrum för de här barnen.

Av de barn och unga vuxna – 16 år, säger vi att de är – som hamnar på Maria Ungdom kommer 60–70 procent från hem där man har missbruksproblem eller psykisk ohälsa.

Kunde man inte ha gjort någonting i tidigare led? Jag funderar mycket på om den här regeringen skulle kunna göra någonting lagmässigt, för det ska inte bygga på frivilligt arbete, att eventuellt någon eldsjäl någonstans ska göra någonting med någon ungdom. Det är nämligen precis så det ser ut.

För de 100 000 barn som växer upp i miljöer som är väldigt alkoholrelaterade och där man har akuta problem görs det absolut alldeles för lite. Jag undrar om det på något sätt skulle kunna bli lite action i den frågan, för det är nödvändigt.

Jag har själv jobbat med de här frågorna på olika sätt, exempelvis i Alkoholkommittén under en massa år. Där försökte vi verkligen göra vårt för att det skulle hända någonting, och det är ganska länge sedan som vi sas upp av Maria Larsson.

Jag har här ett urklipp av Börje Olsson, professor i alkohol- och narkotikapolitik vid Stockholms universitet, som säger: Vi har en politik som inte är i takt med tiden.

Vad tror du, Hans Hoff? När kommer det att bli sprutbyte? Är det på gång? Det vore intressant att höra från dig.

Sedan undrar jag lite grann över de 765 dödsfallen som inträffade 2014. Det är ganska många. Nu håller i och för sig Socialstyrelsen på att göra diverse utredningar, men kanske inte tillräckligt djupa. Vad ser du i förlängningen av ANDT-strategin? ANDT-strategin är ju dock väldigt mycket ord och inte så mycket here we go.

Anf. 135 HANS HOFF (S) replik:

Herr talman! Möjligen är väl det sistnämnda svar på frågan, för en strategi är ju mer en form av inriktning av politiken för de kommande åren. Det har varit viktigt att vi i huvudsak står fast vid samma inriktning som den som gällde under den tidigare strategiperioden för att få kontinuitet och jobba långsiktigt med den här typen av frågor. Det här är inga frågor som löses på ett eller två år. I den här typen av frågor handlar det om att ha en sammanhållen politik och strategi och att jobba långsiktigt med dem.

Precis som Karin säger finns det inte så många skarpa förslag i själva strategin. Däremot finns det i skrivelsen, som ligger till grund för strategin, ett antal beskrivningar av vad man gör på de olika områdena. Till exempel framgår det att frågan om sprutbyte bereds inom Regeringskansliet och att regeringen avser att återkomma i frågan på ett eller annat sätt. Också många av de andra frågor som Karin tar upp är frågor som är uppmärksammade och som man jobbar med på olika sätt och vis.

Vi återkommer i propositionen med förslag till riksdagen som vi får behandla längre fram.

Anf. 136 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Tiden går snabbt. Nu är det två år kvar av mandatperioden, och sedan får vi se vad som händer. Vi hoppas på lite rappa tag. Det som den förra regeringen inte lyckades med hoppas vi att ni klarar av.

Statskontoret har utvärderat strategin, som vi har haft i socialutskottet. Det har man gjort genom att prata med de personer som har varit involverade i arbetet på den statliga nivån och även länsstyrelser.

Statskontoret ringde runt till några kommuner för att höra hur tillämpningen och implementeringen hade varit och om de kände till strategin, om den fanns i deras sinnevärld. Det visade sig att Statskontoret fick avbryta utvärderingen, för det var inte så många som kände till strategin.

Det är en fin strategi, bra ord och bra målsättningar – jättebra – men det måste finnas någonting mer. Vissa saker gör länsstyrelserna, exempelvis alkoholförebyggande arbete. Men det fattas en del i länkningen från strategin ned till det vardagliga arbetet, och det saknar jag.

Anf. 137 HANS HOFF (S) replik:

Herr talman! Jag brukar i mina anföranden om de här frågorna betona vår breda majoritet och samsyn i de här frågorna i riksdagen. Det gör att jag känner stor tillförsikt. Det är bara två år kvar av mandatperioden. Men jag känner att det här är frågor som har en sådan bredd och tyngd i alla

partier i riksdagen, så oavsett regering tror jag att de kommer att vara väldigt viktiga för vårt samhälle även framöver.

Som Karin Rågsjö varit inne på tidigare måste man återkomma med förslag i olika frågor som ligger för utredning. Det kommer att ske ett stort antal saker. Till exempel kommer regeringen att återkomma när det gäller tobaksområdet liksom alkoholområdet.

Vi kommer under den är mandatperioden att få ta ställning till ett antal förslag som kommer att förbättra situationen rätt så rejält på det här området. Det är jag helt övertygad om.

Anf. 138 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik:

Herr talman! Jag har en kort fråga.

Varför ändrar man målet som rör specifikt barn och att barnperspektivet ska genomsyra hela dokumentet, samtidigt som man ändrar ”personer” till ”kvinnor, män, flickor och pojkar” för att synliggöra just kön, genus? Hur resonerade man här?

Anf. 139 HANS HOFF (S) replik:

Herr talman! Man ser det som att det helt enkelt ska prioriteras högre.

Då kan man säga: Ja, men man tar bort den målsättning som har funnits tidigare och att det ska integreras på samtliga områden. Det är alltså något som ska genomsyra hela strategin. På det sättet menar man att frågan lyfts fram, men jag har uppfattat genom er motion att ni tycker att den prioriteras ned.

Det är bra då att utskottet i bred enighet har sagt att det är viktigt att man förändrar målstrukturen, som trots allt görs på det här sättet. Tanken är att det ska vara ambitionshöjande och att just barnperspektivet i strategin och hela det här arbetet ska få en större tyngd. Då är det viktigt att vi nu från riksdagens sida säger att vi ska följa upp detta lite extra framöver.

Anf. 140 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik:

Herr talman! Då blir jag ännu mer fundersam över varför man så explicit måste skriva ut ”kvinnor, män, flickor och pojkar” men inte just ”barn”. Om tanken är att barn lyfts fram för att genomsyra hela dokumentet, betyder det då att man degraderar kvinnor, män, pojkar och flickor? Jag tycker att diskussionen haltar.

Min poäng i det hela är att det som inte nämns försvinner, mäts inte och görs inte. Jag var också tydlig i mitt anförande med att det är viktigt att också nämna barn för att vi ska kunna mäta det här.

Jag undrar alltså över resonemanget kring kvinnor, män, pojkar och flickor. Hans Hoff nämnde också detta explicit flera gånger i sitt anförande när han läste upp målen.

Anf. 141 HANS HOFF (S) replik:

Herr talman! Låt mig understryka att det inte på något sätt har varit en ambition från regeringen att prioritera ned barn- och ungdomsperspektivet för denna strategiperiod. Snarare har det varit tvärtom. Det är så viktigt för regeringen att arbetet fokuserar på barn och ungdomar att det har integrerats i hela strategin. Man skulle kunna säga att det är överordnat.

Men eftersom det finns en oro för att detta ska prioriteras bort eller ned är det viktigt att riksdagen när den fattar beslut nästa vecka tydliggör för regeringen att regeringen ska återkomma med en uppföljning av hur man jobbar med dessa frågor.

Anf. 142 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Det övergripande målet för ANDT-politiken är att verka för ett samhälle utan narkotika och dopning samt ett samhälle där medicinska och sociala skador orsakade av alkohol minskar. Målet är också att tobaksbruket ska minska.

ANDT-politiken är en viktig del av välfärden eftersom den syftar till att ge alla medborgare bästa möjliga förutsättningar till fysisk och psykisk hälsa. Bruk av alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobak är väl dokumenterade hälsofällor. Att undvika dem innebär naturligtvis ingen garanti för ett friskt och sunt liv, men det är ett väldigt bra bidrag.

En formulering i betänkandet som jag särskilt vill lyfta fram är den där regeringen tydligt trycker på att de insatser som görs för att nå målen ska vila på kunskap. Man skriver nämligen, för att förtydliga saken, att det faktum att insatserna ska bygga på kunskap innebär att politiken inte får vara statisk. Regeringen skriver att politiken hela tiden måste ses över och förnyas utifrån den kunskap som finns vid en given tidpunkt.

Jag ser den formuleringen som en stor framgång eftersom jag under hela mitt vuxna liv har kämpat mot alla de kunskapsfientliga individer som anser att kunskap är något konstant. Att regeringen och utskottet fastslår att kunskap är stadd i ständig utveckling är för mig personligen det viktigaste i hela strategin.

Utskottet och regeringen argumenterar för en sammanhållen ANDT-strategi, även om man samtidigt pekar på skillnaderna mellan lagligt och olagligt. Narkotika och dopning handlar om bruk av olagliga preparat, medan tobak och alkohol är legala droger. Därför är målformuleringarna också olika. Vi talar om ett samhälle fritt från narkotika och dopning men om ett minskat bruk av tobak och alkohol.

När man säger att målet är ett tobaksfritt Sverige 2025 menar man därför inte helt tobaksfritt, utan man brukar säga att målet är att färre än 5 procent av befolkningen ska bruka tobaksvaror. Tanken är att tobaksbruk då inte längre ska utgöra ett självklart inslag i vardagen eller samhällsbilden.

När man talar om ett Sverige fritt från narkotika och dopning är däremot målet att verkligen stoppa all narkotika och dopning.

Metoderna för att nå målen påverkas självklart av detta.

När det gäller narkotikaklassade preparat finns det dock både medicinska och forskningsanknutna undantag som gör att ett visst bruk troligen inte går att undvika.

Regeringen ser inga starka motiv för att göra några mer omfattande förändringar i ANDT-strategin, som till exempel att utvidga den till att även omfatta spelberoende och läkemedelsberoende, och avstyrker därför sådana förslag.

Regeringen pekar även på att man redan står bakom målet om ett tobaksfritt Sverige till 2025, varför yrkanden om det avstyrks.

I betänkandet står även att regeringen bedömer att målet för Sveriges internationella arbete inom ANDT-området tydligt bör spegla att folkhälsoperspektivet ska vara vägledande.

Här finns det mycket att göra. Sverige bör i samverkan med andra så kallade väl utvecklade och förhållandevis rika länder med stor köpkraft hos medborgarna samordna sig och ställa krav på de företag som, när konsumenterna blir alltmer hälsomedvetna i våra rika länder, väljer att i ökad utsträckning sprida reklam i fattiga länder för ohälsosamma vanor.

När vi i de rika länderna vinner folkhälsokampen mot ohälsöföretagen går det ut över de fattiga i världen. Företagen försöker kompensera bortfallet på våra marknader genom att skapa nya konsumenter i de fattiga länderna.

Enligt Världshälsoorganisationen är tobaksreklamen mer omfattande ju fattigare länderna är. Redan i dag lever nästan 80 procent av alla världens rökare i världens fattiga länder. Världsbanken beräknar att de årliga dödsfallen på grund av rökning snabbt ökar i dessa länder och kommer att ligga på över 7 miljoner tobaksrelaterade dödsfall per år om 14 år.

Även om WHO uppmuntrar fattiga länder att införa de restriktioner på förpackningar, reklam och så vidare som börjar bli det normala i rika länder vågar de fattiga länderna inte driva de juridiska processer mot tobakbolagen som rika länder gör. Till exempel vann England nyligen ett sådant. Ofta har dessa länder även alltför svag lagstiftning för att kunna driva folkhälsokrav.

Här finns en hel del att göra – även med tanke på att många svenskar semestrar i utsatta länder och att många i ökad utsträckning migrerar från de svaga länderna till de rika länderna i världen. Man kan säga att tobaksbruk precis som miljöfrågor är ett gränsöverskridande problem.

Det är många saker i betänkandet som jag skulle vilja kommentera. Men jag gissar att så här dags är det ingen som orkar lyssna på mig den extra halvtimme eller 45 minuter som jag skulle behöva för det. Därför har jag valt ut några få saker att tala om.

För att det inte ska bli något missförstånd vill jag först vara tydlig med att jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motionsyrkanden.

När jag nu har sagt det ska jag ändå tala om en del om en av motionerna. Det gäller den om Systembolagets uppförandekod.

Det är inte så att jag vänder mig mot att utskottet avstyrker motionen. Tvärtom har jag rätt stor förståelse för att man gör det, men jag vill ändå tala om motionen i hopp om att så lite frön hos några ledamöter och kanske hos några andra som lyssnar.

Systembolaget handlar upp stora mängder vin med ursprung i Chile, Argentina och Sydafrika. Systembolaget kan inte handla direkt från producenterna, utan enligt lagstiftningen måste Systembolaget handla från grossister, mellanhänder och importörer i en lång kedja.

Systembolaget har tagit fram en förnämlig uppförandekod som man försöker implementera genom hela kedjan ända ned till de vingårdar där druvorna till det vin vi konsumerar i Sverige produceras.

I uppförandekoden ställs krav på att vinarbetarna ska ha rimliga löner och rätt många rättigheter som vi anser är alldeles självklara arbetsrättsliga villkor i vårt land.

För att lyckas med att implementera sin uppförandekod anlitar Systembolaget företag som besöker och granskar vingårdarna. Personal på Systembolaget åker även i viss utsträckning själv till dessa länder och besöker vingårdarna för att skaffa sig en egen bild.

Vi är några ledamöter som under flera år har haft en dialog med Systembolaget om hur man lyckas med genomförandet av uppförandekoden.

Eftersom den bild vi fick via fackliga kanaler i dessa länder avvek ganska mycket från den som Systembolagets granskare beskrev i sina rapporter bestämde vi oss för några år sedan att själva åka på studiebesök på vingårdar i dessa länder.

Vi träffade politiker, företrädare för de fackföreningar som finns, personer som har försökt bygga upp facklig verksamhet men som fått sparken och anställda på olika vingårdar. Vi träffade givetvis även företrädare för ägarna och i några fall ägarna själva.

Jag tänker inte ta er tid i anspråk för att berätta alla de saker jag skulle kunna berätta från dessa studiebesök, utan jag ska fokusera på en enda sak.

När vi får reda på att den lön som två heltidsarbetande föräldrar erhåller för tolv timmars arbete per dygn inte räcker för att köpa tillräckligt med mat till dem själva och deras två barn så att de kan få i sig det minimum av näring som anses nödvändigt kan jag inte låta bli att fråga: Hur överlever ni? Svaret är snabbt och tydligt: Vi överlever inte; vi dör unga.

Så ser verkligheten ut.

Systembolaget har goda intentioner, men lagstiftningen med alla de påtvingade mellanhänderna gör det inte enkelt.

Vi får bara besöka huvudgårdarna som står för varunamnet. Alla de lokala underleverantörerna av druvor lyckas vi varken få namn på eller få veta var de befann sig. Vi lär oss också att de minimilöner som tillämpas på de ”bra” gårdarna ligger långt under en så kallad levnadslön.

Efter sådana resor är det bara Fairtrademärkta produkter man kan bruka utan att känna olust över att bidra till extrem fattigdom och i många fall även barnarbete.

Herr talman! Jag yrkar som sagt bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

KOM(2016) 388 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett unionsprogram till stöd för särskild verksamhet för att stärka delaktigheten för konsumenter och andra slutanvändare av finansiella tjänster i utformningen av unionens politik på området finansiella tjänster för perioden 2017–2020

§ 16 Anmälan om interpellationer

Prot. 2015/16:121

16 juni

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 juni

2015/16:730 Kritik mot förslaget om ny sjukskatt

av *Mats Persson* (L)

till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

2015/16:731 Fas 3

av *Jenny Petersson* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2015/16:732 Falska parkeringstillstånd

av *Erik Andersson* (M)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2015/16:733 Lättnader i plan- och bygglagen

av *Erik Andersson* (M)

till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 juni

2015/16:1345 Brottsbekämpande myndigheter och telefonkostnader

av *Peter Persson* (S)

till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2015/16:1346 Tullverket och brottsbekämpning

av *Peter Persson* (S)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2015/16:1347 Tåg utan gränskontroll

av *Kent Ekeröth* (SD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2015/16:1348 Stångådalsbanan

av *Magnus Oscarsson* (KD)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 juni

2015/16:1313 Situationen på honorärkonsulatet i Beirut

av *Sofia Arkelsten* (M)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

Prot. 2015/16:121
16 juni

2015/16:1315 Dubbla gränskontroller för Öresundsresenärer
av *Tina Acketoft* (L)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2015/16:1316 Problematiska konsumentmarknader

av *Jessika Roswall* (M)

till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2015/16:1317 Fackföreningarnas rätt att inhämta information kontra skyddet av den personliga integriteten

av *Jenny Bengtsson* (V)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2015/16:1318 Skydd av sysselsättningsgraden

av *Jenny Bengtsson* (V)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2015/16:1319 Turkiets agerande i bland annat Syrien

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2015/16:1325 Polisens organisation

av *Hans Hoff* (S)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2015/16:1326 Helhetsgrepp mot fetma

av *Jenny Petersson* (M)

till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2015/16:1327 Kommuner som väntar på ersättning från Migrationsverket

av *Kent Härstedt* (S)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2015/16:1323 Nollvision för drunkningsolyckor

av *Kent Härstedt* (S)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2015/16:1324 Åtgärder för att minska antalet drunkningsolyckor

av *Kent Härstedt* (S)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2015/16:1322 Användning av psykofarmaka vid psykisk ohälsa hos barn och unga

av *Cassandra Sundin* (SD)

till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2015/16:1332 Miljöeffekterna vid Försvarmaktens utökade skjutningar över Vättern

av *Stig Henriksson* (V)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2015/16:1334 Amerikanska B-52-plan på svenskt territorium under Baltops 2016

av *Stig Henriksson* (V)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2015/16:1328 Ersättning för placering av ensamkommande barn

av *Kent Härstedt* (S)

till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.00.

Prot. 2015/16:121
16 juni

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.56,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.57 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare m.m.	2
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16:MJU17	2
Anf. 1 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	2
Anf. 2 ANDERS FORSBERG (SD)	4
Anf. 3 ESKIL ERLANDSSON (C).....	6
Anf. 4 LARS TYSKLIND (L)	7
Anf. 5 MAGNUS OSCARSSON (KD)	9
Anf. 6 JAN-OLOF LARSSON (S).....	9
Anf. 7 ANDERS FORSBERG (SD) replik	12
Anf. 8 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	12
Anf. 9 ANDERS FORSBERG (SD) replik	13
Anf. 10 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	13
Anf. 11 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	13
Anf. 12 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	13
Anf. 13 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	14
Anf. 14 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	14
Anf. 15 LARS TYSKLIND (L) replik	14
Anf. 16 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	15
Anf. 17 LARS TYSKLIND (L) replik	15
Anf. 18 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	16
Anf. 19 EMMA NOHRÉN (MP)	16
(Beslut fattades under § 13.)	18
§ 5 Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m.	18
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16:MJU18	18
Anf. 20 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	18
Anf. 21 MARTIN KINNUNEN (SD)	20
Anf. 22 KRISTINA YNGWE (C).....	22
Anf. 23 JENS HOLM (V)	25
Anf. 24 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	27
Anf. 25 JENS HOLM (V) replik	27
Anf. 26 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	27
Anf. 27 JENS HOLM (V) replik	28
Anf. 28 LARS-AXEL NORDELL (KD)	28
(forts. § 7).....	29
Ajournering.....	30
Återupptagna förhandlingar	30
§ 6 Frågestund	30
Anf. 29 TALMANNEN	30
<i>Fler vägar till läraryrket .....</i>	<i>30</i>
Anf. 30 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	30
Anf. 31 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	30
Anf. 32 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	31
Anf. 33 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	31

<i>Åtgärder för integration och mot segregation</i>	31	Prot. 2015/16:121
Anf. 34 ROLAND UTBULT (KD).....	31	16 juni
Anf. 35 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	32	-----
Anf. 36 ROLAND UTBULT (KD).....	32	
Anf. 37 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	32	
<i>Småskalig vattenkraft</i>	32	
Anf. 38 KRISTINA YNGWE (C).....	32	
Anf. 39 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	33	
Anf. 40 KRISTINA YNGWE (C).....	33	
Anf. 41 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	33	
<i>Den nationella it-strategin</i>	34	
Anf. 42 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	34	
Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	34	
Anf. 44 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	34	
Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	35	
<i>Inga offentliga medel till spridning av våldsbejakande budskap</i>	35	
Anf. 46 ANTI AVSAN (M).....	35	
Anf. 47 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	35	
Anf. 48 ANTI AVSAN (M).....	35	
Anf. 49 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	36	
<i>Industrins inflytande över den statliga läkemedelskontrollen</i>	36	
Anf. 50 KARIN RÅGSJÖ (V).....	36	
Anf. 51 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	36	
Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V).....	36	
Anf. 53 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	37	
<i>Åldersbedömningar av nyanlända</i>	37	
Anf. 54 MARKUS WIECHEL (SD).....	37	
Anf. 55 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	37	
Anf. 56 MARKUS WIECHEL (SD).....	37	
Anf. 57 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	37	
<i>Satsningar på naturreservat och nationalparker</i>	38	
Anf. 58 STINA BERGSTRÖM (MP).....	38	
Anf. 59 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	38	
Anf. 60 STINA BERGSTRÖM (MP).....	38	
Anf. 61 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	38	
<i>Extra resurser till förlossningsvården</i>	39	
Anf. 62 MATHIAS TEGNÉR (S).....	39	
Anf. 63 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	39	
Anf. 64 MATHIAS TEGNÉR (S).....	39	
Anf. 65 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	39	
<i>Skärpt lagstiftning för ökad trygghet i skolan</i>	40	
Anf. 66 CHRISTER NYLANDER (L).....	40	
Anf. 67 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	40	
Anf. 68 CHRISTER NYLANDER (L).....	40	
Anf. 69 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	40	
<i>Vinster i välfärden</i>	41	
Anf. 70 LARRY SÖDER (KD).....	41	
Anf. 71 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	41	
Anf. 72 LARRY SÖDER (KD).....	41	
Anf. 73 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	42	

<i>Växtskyddsmedel och svensk odling</i>	42
Anf. 74 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	42
Anf. 75 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	42
Anf. 76 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	42
Anf. 77 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	43
<i>Mäns våld mot kvinnor</i>	43
Anf. 78 SANNE ERIKSSON (S)	43
Anf. 79 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	43
Anf. 80 SANNE ERIKSSON (S)	43
Anf. 81 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	44
<i>Arbetsmarknaden för utrikes födda</i>	44
Anf. 82 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	44
Anf. 83 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	44
Anf. 84 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	44
Anf. 85 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	45
<i>Schengens informationssystem och arbetet mot terrorism</i>	45
Anf. 86 ROGER HADDAD (L)	45
Anf. 87 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	45
Anf. 88 ROGER HADDAD (L)	45
Anf. 89 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	46
<i>Åtgärder för att minska vårddköerna</i>	46
Anf. 90 LOTTA FINSTORP (M)	46
Anf. 91 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	46
Anf. 92 LOTTA FINSTORP (M)	46
Anf. 93 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	47
<i>Idrotten som integrationsmedel</i>	47
Anf. 94 ANNA WALLENTHEIM (S)	47
Anf. 95 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	47
Anf. 96 ANNA WALLENTHEIM (S)	48
Anf. 97 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	48
<i>Tillgången till it-utrustning i lärarutbildningen</i>	48
Anf. 98 MICHAEL SVENSSON (M)	48
Anf. 99 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	48
Anf. 100 MICHAEL SVENSSON (M)	49
Anf. 101 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	49
<i>Psykisk ohälsa bland unga</i>	49
Anf. 102 YASMINE LARSSON (S)	49
Anf. 103 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	49
Anf. 104 YASMINE LARSSON (S)	50
Anf. 105 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	50
<i>Kriterier för att högskolor ska få bli universitet</i>	50
Anf. 106 BETTY MALMBERG (M)	50
Anf. 107 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	50
Anf. 108 BETTY MALMBERG (M)	50
Anf. 109 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	51
<i>Effekterna av pensionsavgångar inom trafikpolisen</i>	51
Anf. 110 MONICA GREEN (S)	51

Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	51
Anf. 112 MONICA GREEN (S).....	51
Anf. 113 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	51
<i>Statsministerns uttalande om börsnotering av skolföretag</i>	52
Anf. 114 ERIK BENGTZBOE (M).....	52
Anf. 115 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	52
Anf. 116 ERIK BENGTZBOE (M).....	52
Anf. 117 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	52
<i>Utökad undervisningstid i skolan</i>	53
Anf. 118 IDA DROUGGE (M).....	53
Anf. 119 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	53
<i>Regeringens livsmedelsstrategi</i>	53
Anf. 120 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	53
Anf. 121 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	53
Anf. 122 TALMANNEN.....	54
§ 7 (forts. från § 5) Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m. (forts. MJU18)	54
Anf. 123 JOHAN BÜSER (S).....	54
Anf. 124 EMMA NOHRÉN (MP)	56
(Beslut fattades under § 13.).....	58
§ 8 Avfallshierarkin	58
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2015/16: MJU22	58
(Beslut fattades under § 13.).....	58
§ 9 Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen.....	59
Civilutskottets betänkande 2015/16: CU23	59
Anf. 125 EVA SONIDSSON (S)	59
Anf. 126 CAMILLA HANSÉN (MP)	59
(Beslut fattades under § 13.).....	60
§ 10 Kvarstad på bankmedel inom EU	60
Civilutskottets betänkande 2015/16: CU24	60
(Beslut fattades under § 13.).....	60
§ 11 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020	61
Socialutskottets betänkande 2015/16: SoU8	61
Anf. 127 EMMA HENRIKSSON (KD).....	61
Anf. 128 AMIR ADAN (M).....	62
Anf. 129 CHRISTINA ÖSTBERG (SD).....	64
Anf. 130 ANDERS W JONSSON (C)	65
(forts. § 14).....	66
Ajournering	66
Återupptagna förhandlingar	67
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 juni	67
NU23 Staten och kapitalet – struktur för finansiering av innovation och hållbar tillväxt.....	67
TU17 Sjöfartsfrågor.....	68

FiU39 Offentlig upphandling	70
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	70
MJU17 Sanktionsavgifter för andra aktörer på fiskets område än yrkesfiskare m.m.	70
MJU18 Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning m.m.	71
MJU22 Avfallshierarkin.....	73
CU23 Stärkta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen	73
CU24 Kvarstad på bankmedel inom EU	73
§ 14 (forts. från § 11) En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020 (forts. SoU8)	73
Anf. 131 KARIN RÅGSJÖ (V)	73
Anf. 132 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	76
Anf. 133 HANS HOFF (S).....	77
Anf. 134 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	79
Anf. 135 HANS HOFF (S) replik	80
Anf. 136 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	80
Anf. 137 HANS HOFF (S) replik	80
Anf. 138 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik	81
Anf. 139 HANS HOFF (S) replik	81
Anf. 140 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik	81
Anf. 141 HANS HOFF (S) replik	81
Anf. 142 JAN LINDHOLM (MP).....	82
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	84
§ 15 Bordläggning.....	84
§ 16 Anmälan om interpellationer	85
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	85
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor	85
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.00.	87